

C.S. LEWIS

A mű eredeti címe: THE LAST BATTLE
©C. S. Lewis Pte. Ltd. 1993

Fordította:
K. NAGY ERZSÉBET

Lektorálta:
VIDOR MIKLÓS

A rajzokat készítette:
DÖNTI KÁROLY

A végső ütközet

(Narnia – 7)

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
az Apostoli Szentszék Könyvkiadója
Budapest

C.S.Lewis: A végső ütközet

ISBN 963 360 871 6

© Hungarian translation: K. NAGY ERZSÉBET
SZENT ISTVÁN TÁRSULAT

1053 Budapest, Kossuth Lajos u. 1.

Felelős kiadó: DR. ÁKOS GÉZA igazgató

Készült: 7,5 A/5 ív terjedelemben

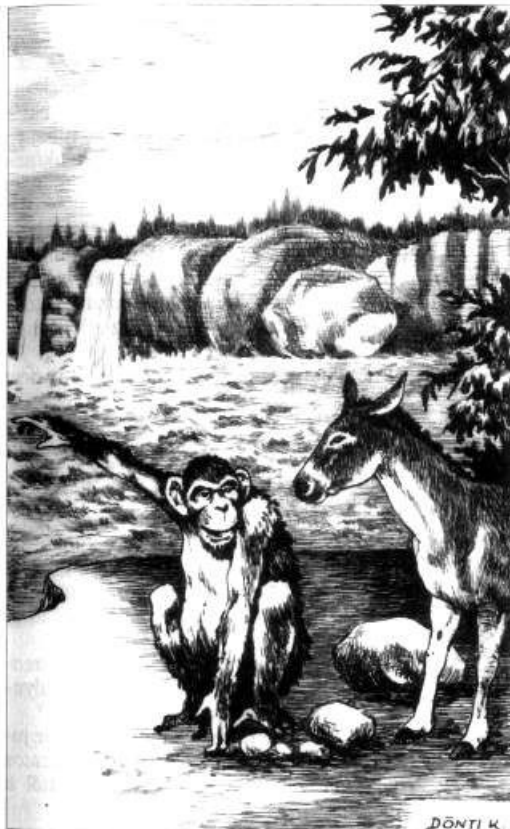
az ócsai Sansz Kft. nyomdájában

Felelős vezető: Földiné Hajdú Anna üv. igazgató

1. fejezet

A Katlan-tónál

Narnia végnapjaiban, messze nyugaton a Lámpáspusztán túl s a nagy vízesés közelében, élt egy majom. Olyan öreg volt, hogy senki sem emlékezett már, mikor bukkant föl azon a tájon; a legokosabb, legrútabb és legráncosabb majom volt, amelyet csak elképzelhetsz. Volt egy kis zsúpfödeles faházikója, melyet egy terebélyes fa elágazó koronájába épített, s a neve Shift volt. Már nagyon kevés beszélő állat, ember, törpe, vagy egyéb teremtmény élt az erdőnek azon a részén, de akadt Síliftnak egy barátja és szomszédja, a Puzzle nevű szamár. Bár barátoknak hívták egymást kölcsönösen, a dolog úgy állt, hogy Puzzle-t inkább Shift szolgájanak, mint barátjának vélted volna. Ő végzett minden munkát. Ha együtt mentek a folyóhoz, Shift töltötte meg vízzel a jókora börtömlőket, de Puzzle volt az, aki visszafelé cipelte a hátán a súlyos, teli tartályokat. S a legszebb az volt, hogy a finom ennivalókat is, melyeket Puzzle hurcolt, Shift ette meg, mondván: „Nézd, Puzzle, én nem lakhatom jól fűvel meg bogánccsal, mint te, hát az a rendje, hogy egyébről gondoskodom.” S Puzzle ilyenkor azt mondta: „Persze, Shift, hogyne. Belátom.” Puzzle sosem panaszkodott, mert tudta, hogy Shift sokkal okosabb nála, még szép is tőle, hogy barátkozik vele. S ha Puzzle megpróbált ellenkezni valamiben, Shift menten leintette: „Bízd csak rám, Puzzle, ehhez én értek jobban. Hiába, ha egyszer nem vagy okos.” És Puzzle mindig ráhagyta: „Nem, Shift, igazad van, okos, az nem vagyok.” Nagyon sóhajtott, és tette, amit Shift mondott.

Egyik reggel, az év elején, kettesben sétáltak a Katlan-tó partján. A Katlan-tó az a nagy víz a sziklák alatt, Narnia nyugati végén. Belé zúdul örökös robajával a nagy vízesés, és a Narnia folyó a túloldalon hömpölyög tovább. A roppant vízeséstől a tó felszíne állandóan fortyog, háborog és tajtékzik körös-körül, mintha üstben forna, ezért is lett a neve Katlan-tó. Kora tavasszal a legnyugtalanabb, mikor a vízesés megduzzad az olvadó hótól, mely a Narnián túli hegyekben gyűlt föl a Nyugati Vadonban, ahonnét a folyó ered. S amint a tavat bámulták, Shift hirtelen a vízre mutatott sötéten fénylő ujjával:

— Nézd csak! Mi az ott?

— Mimicsoda?

— Az a sárga, ott... épp lefelé sodorja a vízesés. Nézd! Megint ott lebeg. Ki kellene halászni.

— Muszáj?

— Persze, hogy muszáj — mondta

Shift —, hátha valamire jó. Ugorj be érte és hozd ki. Közelről mindjárt meglátjuk.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Ugorjam be? — Puzzle megrángatta hosszú fülét.

— Másképp hogyan kapjuk el, ha nem mégy érte — mondta a majom.

— De... de — szólt Puzzle —, nem volna jobb, ha te mennél? Hiszen te akarod tudni, mi az, nem én. És neked van kezed, úgy kapod el vele, mint az ember, vagy a törpe. Nekem csak patám van.

— Ne mondd, Puzzle — mondta Shift. — Ezt nem vártam tőled, sosem gondoltam volna, igazán.

— Miért, mi rosszat mondtam? — szólalt meg alázatosan a számár, látva, hogy Shift mélyen megbántódott. — Én csak azt akartam...

— Elvárnád, hogy én menjek be a vízbe — mondta a majom. — Mintha nem tudnád, milyen kényes a tudómm, azonnal megfázom! Nagyon szép tőled! Jó, bemegyek. Már ebben a komisz szélben is didergek. De nem baj. Legföljebb belehalok. Aztán bánkódhatsz. — Shift hangja olyan volt, mintha mindjárt könnyekben törne ki.

— Kérlek, ne, ne, kérlek — iázta rémülten a számár. — Eszemben sem volt ilyesmi, Shift, igazán nem! Tudod, milyen ostoba vagyok, egyszerre csak egy dologra jár rá az agyam. Megfeledkeztem a gyöngye tudódról. Persze. Majd én megyek. Isten őrizz, hogy te. Ígérd meg, Shift.

Shift megígérte, és Puzzle négy patáján, klopp-klopp, nekieredt a tó sziklás partján, hogy gázlót keressen. Eltekintve a hidegtől, nem volt gyerekjáték a rezgő habok közé ereszkedni, és Puzzle egy percig dideregve tétovázott, míg el nem szánta rá magát. De Shift a háta mögül rászólt: — Tán mégis jobb lett volna, ha én, Puzzle... — De ezt hallva, Puzzle rávágta: — Nem, nem! Megígérted. Már megyek is. — És ment.

Jókora hullám csapott az arcába, a szája is tele lett vízzel, belévakult. Néhány másodpercre alámerült, s mikor ismét fölbukkant, a tó egészen más részén találta magát. Az örvény elkapta, mind sebesebben megforgatta, egyenest a vízesés alá sodorta, s az áradat ereje mélyre nyomta, hogy attól félt, nem bírja levegővel, míg újra föltornázza magát. S mire végre sikerült, és közelébe jutott annak a valaminek, amit megpróbált kézbe kaparintani, az odább úszott előle s maga is a zuhatag alá került és a fenékre süllyedt. S mire ismét előtűnt, messzebb volt tőle, mint bármikor. De végül, mire félholtra fáradt, összevissza horzsolva és zúzódva, a hidegtől megdermedve sikerült fogaival megragadnia a zsákmányt. És kifelé jövet maga előtt tolva, beléakasztotta két mellső lábát, mert jó nagy volt, akár egy szőnyeg, roppant nehéz, hideg és síkos.

Shift elé hajította, s csöpögve és reszketve próbált levegőt kapni. De a majom rá se nézett, a szót is sajnálta tőle. Azzal volt elfoglalva, hogy körüljárja azt a holmit, megfogdosta, szagolgatta.

— Ez egy oroszlán bőre.

— Ee... óó... óóó... az lenne? — nyögte Puzzle.

— Hát kíváncsi vagyok... kíváncsi, igen... — dűnnyögte magában Shift, és keményen törte a fejét.

— Kíváncsi volnék, ki ölte meg ezt a szegény oroszlánt — vágta rá Puzzle. — El kellene temetni. Kijár neki a temetés.

— Ez nem volt beszélő oroszlán — mondta Shift. — Kár ezen rágódni. A vízesésen túl nincsenek beszélő állatok, föl a nyugati vadonig. Közönséges, néma oroszláné lehetett csak.

C.S.Lewis: A végső ütközet

Mellékesen igaza volt. Valami vadász ölte meg az oroszlánt s mindjárt meg is nyúzta valahol a nyugati vadonban, jópár hónappal azelőtt. De ez nem tartozik történetünkhöz.

— Mindegy, Shift — mondta Puzzle —, ha közönséges, néma oroszlán irhája volt is, nem kellene megadnunk neki az illő temetést? Az oroszlánok mind, igen, ők mégis mások. Márcsak, tudod, Ki miatt is. Nem gondolod?

— Ó, ne terheld a fejed bölcselkedéssel, Puzzle — mondta Shift. — Az nem a te erősséged. Csinálunk neked ebből az irhából egy jó meleg télikabátot.

— Ne hidd, hogy örülnék neki — mondta a szamár. — Úgy állna rajtam — a többi állat még azt gondolná — vagyis én azt érezném...

— Mit fecsegsz itt összevissza? — vakarta meg a fejét Shift, a majmok rút szokása szerint.

— Nem hiszem, hogy a Nagy Oroszlánnak, magának Aslannak tetszene, ha egy magamfajta szamár oroszlánbőrben pompázna — vélte Puzzle.

— No, elég az okoskodásból — mondta Shift. — Szamár létedre ne üsd bele az orrodát ilyesmibe, Puzzle, bízd rám, ki-ki a maga mesterségét! Én sem tartom magamat mindentudónak, van, amiben te vagy ügyesebb nálam. Ezért hagytam, hogy te menj be a vízbe: abban te vagy a jobb. De mért nem engeded, hogy én is megtegyem a magamét? Mikor kire kerül sor!

— Ó, persze, ha így látod jónak.

— Mondok valamit — szólt Shift —, siess le a folyó mentén Chippingfordig és nézz utána, van-e ott egy kis narancs meg banán.

— De olyan kimerült vagyok, Shift — szabadkozott Puzzle.

— Igaz, de csak úgy reszketsz és csupa víz vagy — mondta a majom. — Föl kell melegedned. Épp errevaló a friss mozgás. Különben ma van Chippingfordban a vásár. — S erre Puzzle már rá is állt, hogy elinduljon.

Amint Shift magára maradt, elcammogott, hol két-, hol négylábbon a fájához. Aztán ágról ágra lódult vigyorogva, míg kunyhójába nem ért. Megtalálta a tűt, cérnát meg az ollót; mivel okos majom volt, megtanulta a törpéktől a varrást. Kapta a cérnát (olyan vastag volt, madzagnak is beillett), szájába vette, hogy a képe is kidagadt, mintha jódarab cukorkát szopogatna. Két ajka közé fogta a tűt és bal mancsába az ollót. Aztán lemászott a fáról és odacsoszogott az oroszlánbőrhöz. Lekuporodott és munkához látott.

Mindjárt észrevette, hogy az oroszlánirha testrésze túl hosszú Puzzle-nak, a nyaka meg rövid. Hát levágott egy darabot a törzsből s gallért kanyarított belőle, Puzzle hosszú nyakára válót. Aztán lenyisszantotta a fejrészt s hozzávarrta a gallérhoz, a fej és a váll közé. A cérnát hozzáöltötte a bőr két oldalához, hogy összekösse a mellre meg a hasra illő részeket. Eközben egy madár ott körözött a feje fölött, és Shift megállt a munkában, aggódva pillantott föl. Nem akarta, hogy bárki is kilesse, min dolgozik. De mivel a madár nem tartozott a beszélők közé, hát nem törődött vele.

Késő délutánra ért vissza Puzzle. Nem ügetett, inkább vánszorgott, ahogy a szamarak szoktak.

— Nem volt ott se narancs, se banán — nyögte. — Majd összeesem. — És eldőlt a földön.

— Gyere, próbáld föl a gyönyörű oroszlánbőr kabátodat.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Ne gyötörj azzal az ócska irhával — mondta Puzzle. — Ráérek reggel fölpróbálni. Mára elegendem van.

— Hálátlan vagy, Puzzle — mondta Shift. — Ha te fáradt vagy, mit szóljak én? Egész nap, míg te üdítő sétát tettél a völgyben, én keményen dolgoztam, hogy kabátot varrjak neked. A két mancsom belézsibbadt, alig bírom az ollót tartani. Te meg egy köszönő szóra sem vagy képes, és rá se nézel a kabátra, nem is érdekel, és, és...

— Kedves Shift — ugrott föl a számár —, bocsáss meg. Rémes voltam. Persze, azonnal fölpróbálom. Egyszerűen csodálatos, ragyogó. Add rám gyorsan, kérek!

— Állj nyugton akkor — mondta a majom.

A bőr oly súlyos volt, alig bírta, de végül addig húzta, vont, nyomta, tekerte, míg belé nem préselte a szamarat. Rákötötte Puzzle testére, lábat lábhoz, farkat farokhoz. Puzzle szürke orrából és képéből jódarab az oroszlán tátott száján kandikált ki. Aki csak egyszer is látott igazi oroszánt, el nem hitte volna, hogy az áll előtte. De aki még sosem látott, s megpillantaná Puzzle-t oroszlánbőrben, az talán összetévesztené, ha nem menne hozzá túlságosan közel, a világítás sem volna éles, és Puzzle nem ordított volna s nem rugdossa patájával a földet.

— Csodálatosan festesz, csodálatosan — mondta a majom. — Ha látna valaki, azt hinné, maga Aslan, a Nagy Oroszlán áll vele szemközt.

— Az rettenetes volna — mondta Puzzle.

— Ugyan dehogy — így Shift. — A parancsodat lesné mindenki.

— Csakhogy én nem akarok parancsolni senkinek.

— Pedig gondold el, milyen jól menne a dolgunk! — mondta Shift. — Csak tőlem kellene tanácsot kérned, én meg csupa értelmes tanácsot adnék. És mindenkinek engedelmeskednie kellene, még a királynak is. Rendet teremtenék Narniában.

— Hát nincs itt rendben minden? — kérdezte Puzzle.

— Micsoda? — kiáltott rá Shift. — Méghogy minden rendben, mikor se banán, se narancs, egy szem sincs?

— Tudod, nincs ám olyan sok ember — mondta Puzzle —, tán rajtad kívül senki, aki úgy odavan az effélékéért.

— Aztán ott van a cukor — mondta Shift.

— No igen — mondta a számár. — Több cukor, az nem volna rossz.

— Ebben megegyeztünk — így a majom. — Mondjuk, te leszel Aslan, és én elirányítlak, mit rendelj el.

— Nem, nem, nem — tiltakozott Puzzle. — Ne is beszélj ilyen rémségeket. Rossz vége lesz, Shift. Lehet, hogy ostoba vagyok, de ennyit azért tudok. Mi lenne velünk, ha itt teremne az igazi Aslan?

— Szerintem nagyon meg lenne elégedve — mondta Shift. — Lehet, hogy ő küldte az oroszlánbőrt, hogy helyretegyük a dolgokat. Különben, ő sosem jelenik meg. Legalábbis mostanában.

Ebben a pillanatban iszonyút dördült az ég, földrengés rázta meg a talajt alattuk. Mindketten egyensúlyukat veszítve arccal a földre zuhantak.

— Tessék! — nyöszörögte Puzzle, amint levegőhöz jutott. — Ez volt a jel, az intés. Éreztem, hogy gyalázatos bűnre vetemedtünk. Azonnal szabadíts meg ettől a nyomorult irhától!

— Ugyan már — szólt a majom. (Villámsebesen járt az agya.) — Ez épp ellenkező jelzés. Már azt akartam mondani, hogy az igazi Aslan, ahogy te nevezed, biztatni akar a mennykőcsapással, földrengéssel:

C.S.Lewis: A végső ütközet

csak rajta! Már a nyelvem hegyén volt, csak a jel megelőzött, nem találtam a szavakat. Legalább most értsd meg, Puzzle. És elég legyen a vitákból. Te úgysem fogod föl az ilyesmit. Mit tudhat egy számár a jelekről?

2. fejezet

A király elsietett lépése

Mintegy három héttel ezután Narnia utolsó királya az óriási tölgyfa alatt ült, mely kis vadászlakának ajtaja előtt nőtt. Gyakran elidőzött itt vagy tíz napra, kivált tavasszal. Alacsony, zsúpfödeles épület volt, nem messze a Lámpáspuszta keleti szélétől, valamivel a két folyó találkozására fölött. Szívesen tartózkodott itt egyszerű nyugalomban, távol a főváros, Cair Paravel hivatalos fényétől. Tirian király húsz-huszonöt éves lehetett; széles vállú, erős testalkatú, izmos lábú fiatalember, szakálla még alig pelyhedzett. Szeme kék, arca nyílt és bátor.

Ezen a tavaszi reggelen legkedvesebb barátja, Jewel, az egyszarvú volt csak társaságában. Testvéri szeretetben éltek, nem egy csatában mentették már meg egymást. A főúri vad szorosán a király széke mellett állt, nyakát kissé lehajtva, kék szarva ragyogott, törzse elefántcsont-fehér.

— Ma semmi kedvem a munkához vagy testedzéshez, Jewel — szólta a király. — Egyre az a csodálatos hír jár az eszemben. Gondolod, hogy még ma bővebbet is megtudunk róla?

— Valóban csodálatos, uram, atyáid, sőt nagyatyáid korában sem hallottak ehhez foghatót — mondta Jewel. — Ha ugyan igaz.

— Másképp hogyan terjedne országszerte?

Több mint egy hete szálltak erre az első madarak a hírrel, hogy Aslan itt van, Aslan újra eljött Narniába. S

aztán a mókusok. Ők nem látták, de bizonyosra mondták, hogy az erdőben járt. Majd a szarvas. Ő bizonygatta, hogy tulajdon szemével látta, nagymessziről, holdfénynél, a Lámpáspusztán. Utána a sötét, szakállas ember, a kalmár Calormenből. A calormeniek ugyan nem hisznek Aslanban úgy, mint mi; de ez az ember úgy beszélt a dolgokról, mint ami kétségen fölül áll. És ott van a bagoly, múlt éjjel: ő látta Aslant.

— Valóban, uram — felelte Jewel —, magam is elhiszem. Ha kételkedni látszom, az is csak azért, mert a túlságos öröm nem engedi hinnem. Olyan szép, hogy tán nem is lehet igaz.

— Igen — sóhajtott a király, szinte borzongva a gyönyörűségtől. — Ez túl van mindazon, amit életemben valaha is reméltem.

— Figyelj csak! — szólalt meg Jewel, fejét oldalt fordítva s fülét hegyezve.

— Mi az? — kérdezte a király.

— Patadobaj, Uram. Lódobogás. Nehéz testű lóé. Csak kentaur lehet. Nézd, már itt is van.

C.S.Lewis: A végső ütközet

Roppant, aranyszakállú kentaur, homlokán emberi verítékcseppekkel és gesztenyeszín oldalán lóra valló tajtékkal, rontott a királyhoz, megállt, s mélyen meghajolt.

— Üdv, király! — kiáltotta mély bikahangon.

— Hahó! — szólt a király, s válla fölött a vadászlak ajtajára pillantott.

— Egy kupa bort a nemes kentaurnak. Isten hozott, Roonwit. Fújd ki magad, s mondd el, mi hírt hozol.

Apród lépett ki a házból, kezében öblös, nemesen faragott fakupával, s átnyújtotta a kentaurnak. Az fölemelte a kupát s így szólt:

— Először Aslanra s az igazságra iszom, uram, csak aztán Felségedre.

Kiitta a bort (hat erős embernek is elég lett volna) egyhajtásra, s az üres kupát visszaadta az apródnak.

— Nos, Roonwit — mondta a király —, hoztál-e új hírt Aslanról?

Roonwit igen ünnepélyesen s fenyegetőn tekintett föl.

— Uram — szólalt meg —, te tudod, milyen régóta figyelem a csillagokat; mivel mi, kentaurok hosszabb életűek vagyunk nálatok, embereknél s az egyszarvúaknál is. Születésem óta nem láttam ilyen rémséges jeleket az egekre írva, mint ez év kezdete óta, éjszakáról éjszakára. A csillagok semmit sem mondanak Aslan eljövételéről, sem a békéről, sem az örömről. Hivatásomnál fogva tudom, hogy ötszáz év óta nem mutatkozott a bolygóknak ilyen baljós együttállása az égbolton. Nem hagyott nyugton, hogy eljöjjenek Felségedhez s figyelmeztesselek, végzetes balsors nehezedik Narniára. Múlt éjjel ért a híresztelés, mely szélteben terjed Aslanról. Uram, ne hidd el. Képtelenség. A csillagok sosem hazudnak, csak az emberek s az állatok. Ha Aslan valóban eljött volna Narniába, az égbolt előre megmondta volna. Ha valóban eljött volna, a legáldásosabb csillagok gyűlnének össze az ő tiszteletére. Mindez hazugság.

— Hazugság! — kiáltott föl hevesen a király. — Miféle teremtmény merne hazugságra vetemedni ilyen szent ügyben itt minálunk, de akár az egész világon? — S kezét öntudatlanul kardjának markolatára forrasztotta.

— Ezt én nem tudhatom, királyom — mondta a kentaur. — De azt igen, hogy vannak hazugok a földön, de egyetlen sincs a csillagok között.

— Kíváncsi volnék — szólt Jewel —, vajon Aslan csak úgy jöhetne el, ha a csillagok előre megjövendölik, különben nem? Végül is nem alávetettje, hanem teremtője ő a csillagoknak. Vagy az ősi történetek nem tanúsítják-e, hogy Ő nem szelídített oroszlán?

— Jól mondod, jól mondod, Jewel — kiáltotta a király. — Ez az igaz szó: Ő nem szelídített oroszlán. Hány történet hirdeti.

Roonwit épp fölemelte kezét és előrehajolt, hogy nagyon komolyan mondjon valamit a királynak, mikor mindhárman fölkapták fejüket, hogy meghallják a sebesen közelítő jajgató hangot. Az erdő tőlük nyugatra oly sűrű volt, hogy még nem láthatták az új jövevényt. De szavai elértek hozzájuk.

— Jaj, jaj, jaj — kiáltotta a hang. — Jaj fivéreimnek és nővéreimnek! Jaj a szent fáknak! Pusztul az erdő. Vesztünkre tör a fejsze. Kiirtanak bennünket. A nagy fák rendre dőlnek.

Az utolsó „dőlnék” hallatán előbukkant a jajveszékélő is. Nőnek látszott, de oly magas volt, hogy feje egy szintben a kentaureával: de faformájú is egyben. Nehéz megmagyarázni annak, aki sosem látott

C.S.Lewis: A végső ütközet

még driádot, s összetéveszthetetlen olyannak, aki találkozott már vele. Színe, hangja és haja más, mint a miénk. Tirian király és a két állat azonnal tudta, hogy nem más, mint a Bükkfa-tündér.

— Igazságot, Felség... — kiáltotta. — Segítség! Védd meg népedet! Halomra gyilkolnak bennünket a Lámpáspusztán. Negyven derék szál bükk, bátyjaim és húgaim már ledőltek.

— Mit beszélsz? Irtják a Lámpáspusztát? Gyilkolják a beszélő fákat? — kiáltotta a király talpra ugorva és kardot rántva. — Hogy merészelik? És kik a merénylők? Aslan nevére...

— Jaaj! — siránkozott kínjában reszketve a driád, mintha ismétlődő csapásoktól rázkódna. Majd hirtelen oldalra dőlt, akár elvágta volna a lábát. Egy másodpercig bámulták, amint holtan hever a fűvön, s azonmód eltűnt. Tudták, mi történt. Fáját mérföldekkel arrább kivágták.

A király fájdalma és haragja úgy elhatalmasodott, hogy egy percre belenémult. Aztán így szólt:

— Gyertek, barátaim. Át kell mennünk a folyón, hogy megtaláljuk a gazembereket, akik ezt művelték. Rajta, amilyen gyorsan csak tudunk. Egyiküket sem hagyom életben.

— Veled tartunk, Uram — mondta Jewel.

De Roonwit így szólt: — Uram, légy óvatos méltó haragodban is. Furcsa dolgok esnek mostanában. Ha fegyveres lázadók tanyáznak odafönn, mi hárman kevesen vagyunk ellenük. Kérlek, várj egy kicsit...

— Egy pillanatig sem várok — mondta a király. — De míg mi Jewellel előremegyünk, te vágásban, ahogy bírsz, indulj Cair Paravelbe. Itt a gyűrűm, az igazol. Hozz egy csapat jól képzett fegyverest magaddal, egy csapat beszélő kutyát és tíz törpét (csupa íjászt), a leopárdot és Kólábat, az óriást. Gyertek utánunk, amilyen gyorsan csak lehet.

— Parancsodra, Uram — mondta Roonwit. Már fordult is vágásban keletnek, lefelé a völgyben.

A király sebes léptekkel nekivágott, magában morgolódva, olykor ökölbe szorítva kezét. Jewell szótlanul ment mellette. Hang sem esett köztük, csak az egyszarvú nyakában csüngő súlyos aranylánc csörrenése és lépteik döngése verte föl az erdő némaságát.

Hamarosan elérték a folyót, rákanyarodtak a gyepes ösvényre: baljukon a víz, jobbjukon az erdő. Nemsokára a talaj egyenetlenebbé vált, a sűrű fák a partszélig vezettek. Az út most a déli földszegélyen futott, átgázoltak a folyón. A víz a király hónaljáig ért, de Jewelnek négy lába volt s így gyorsabban haladt, tartotta jobbját, s átvergődtek az áron. Tirian átfogta nyakát, s mindketten biztonságban keresztüljutottak. A király még mindig olyan dühös volt, hogy alig érezte a víz hidegét. De persze gondosan megtörölte kardját köpenye vállába, egyedül az maradt száraz rajta, s kinn voltak a parton.

Most nyugatnak tartottak, jobbjukon a folyóval, s a Lámpáspusztá esett szembe velük. Nem haladtak többet egy mérföldnél, mikor megálltak s egyszerre szólaltak meg. A király megkérdezte:

— Mi ez itt? — És Jewel ezt mondta: — Nézd!

— Tutaj — mondta Tirian király.

Úgy is volt. Féltucatnyi fatörzs úszott előttük, mind frissen kivágott, legallyazott szálfá, lenyesett ágaikkal összeróva tutajjává, sebesen siklott le a folyón. A tutaj elején egy vízipatkány póznával kormányozta.

— Hé! Vízipatkány! Mit mesterkedsz ott? — kiáltott rá a király.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Szálfákat úsztatok le, hogy eladjam a calormenieknek, Uram — felelte a vízipatkány, megérintve fülét, mintha szalutálna, ha volna sapkája.

— A calormenieknek? — mennydörögte Tirian. — Mit képzelsz? Ki rendelte el, hogy kivágják ezeket a fákat?

A folyó ebben az évszakban oly sebes volt, hogy a tutaj már elhagyta a királyt és Jewelt. De a vízipatkány visszanézett a válla fölött s odakiáltotta nekik:

— Az oroszlán parancsára, Uram. Aslan személyes parancsára. — Hozzátett még valamit, de azt már nem hallották.

A király s az egyszarvú egymásra meredt, s mindkettőjüket olyan rémület fogta el, amelyet soha egyetlen csatában sem éreztek.

— Aslan — mondta végül elhaló hangon a király. — Aslan. Igaz lehet ez? Ő vágatná ki a megszentelt fákat és gyilkolná le a driádokat?

— Hacsak a driádok nem követtek el valami szörnyűséget... — dűnnyögte Jewel.

— De eladni a szálfákat a calormenieknek? — kérdezte a király. — Hát lehetséges ez?

— Nem tudom — válaszolta összetörtén Jewel. — Hiszen Ő nem szelídített oroszlán.

— Akkor hát — szólta végül a király —, gyerünk tovább, lesz, ami lesz.

— Mást úgysem tehetünk, Uram — mondta az egyszarvú. Pillanatnyilag egyikük sem kapott észbe, mekkora örülség kettesben folytatni az utat. Túlságosan erőt vett rajtuk a harag, hogysem tiszta aggyal gondolkodhattak volna. De sok bajt hozott még rájuk ez a sietség.

A király hirtelen barátja nyakába borult és lehajtotta fejét.

— Jewel — sóhajtott —, mi vár még ránk? Iszonyú sejtéseim támadtak. Jobban járunk, ha meg sem érzük ezt a mai napot.

— Igen — mondta Jewel. — Nagyon is sokáig éltünk. És a legkomiszabb még csak eztán jön.

Így álltak egy helyben vagy egy percre, aztán továbbmentek.

Nemsokára ütemes fejszezapások zaja hallatszott, bár látni semmit sem láttak, mivel emelkedőhöz értek. Mikor a tetejére jutottak, jobbfelé megpillantották a Lámpáspusztát. S a király belesápadt. A vén erdő közepén — ahol valamikor arany— és ezüsfák nőttek, s ahol réges-rég egy a mi világunkból való fiú elültette az Oltalom fáját — most széles, kopár sáv tátongott. Förtelmes üresség, durva irtás, tele sáros nyommal, amerre a kivágott fákat vonszolták le a folyóhoz. Népes csoport dolgozott, ostopattogás, erőlködő lovak zihálása közben hurcolták a törzseket. Ami rögtön megütötte a király s az egyszarvú szemét, hogy a nyüzsgő munkáshad fele nem beszélő állatokból, hanem emberekből állt. S aztán ezek az emberek nem szőke hajú narniaiak, hanem sötét, szakállas calormeniek, abból a nagy és kegyetlen országból valók, amely Archenlanden túl, a sivatagon keresztül délre fekszik. Persze nem volt meglepő, ha Narniában egy-két calormeni is föltűnt — kereskedők vagy követségi emberek —, hiszen ezekben az időkben béke volt a két állam között. De Tirian nem értette, mért vannak ennyien: nos hát, mert irtják a narniai erdőt. Szoroson megmarkolta kardját, köpenyét bal vállára vetette, és gyors léptekkel közbük indult.

Két calormeni hajtott egy szálfá elé fogott lovat. Épp mikor a király odaért, a fatörzs megrekedt a sárban.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Gyerünk, te lajhár! Húzd, lusta dög! — kiáltoztak a calormeniek, ostorukat csattogatva. A ló beléfeszült az igyekezetbe, szeme kivörösödött, elborította a tajték.

— Indulj már, rusnya barom! — ordította az egyik hajcsár, s vadul csépelte a lovat.

Ez idézte föl azt a borzalmat, ami bekövetkezett.

Tirian eddig bizonyosra vette, hogy a calormeniek a saját lovaikat hajtják: néma, ostoba állatok, mint más, közönséges lovak. S bár sajnálta őket a kíméletlen bánásmódért, de még jobban felbőszítette a fák ellen elkövetett gyilkosság. Soha eszébe sem jutott volna, hogy valaki igába merjen fogni egyet is a szabad, beszélő narniai lovak közül, még kevésbé, hogy ostort emeljen rá. De ahogy a vad csapások a lóra zuhogtak, az fölgaskodott és üvöltve megszólalt:

— Te örült zsarnok! Nem látod, hogy majd belészakadok?

Amint Tirian rájött, hogy az ő beszélő, narniai lovainak egyike, olyan düh fogta el őt is meg Jewelt is, hogy már nem is tudták, mit tesznek. A király kirántotta kardját, Jewel előreszögezte szarvát. Együtt rohantak előre. A két calormeni a következő pillanatban holtan hevert, egyiküket Tirian kardja fejezte le, másikat szívére Jewel szarva dőfte keresztül.

3. fejezet

A majom, dicsősége fényében

— Ló úrfi, Ló úrfi — szólt Tirian, sietve elvágva a ló istrángját —, hogy kerültek ide ezek az idegenek, hogy téged leigázzanak? Meghódították Narniát? Miféle csatában?

— Nem, Uram — zihált a ló. — Aslan van itt. Mindez az ő parancsára történt. Ő rendelte el...

— Vigyázz, veszély fenyeget, király — mondta Jewel.

Tirian fölnézett s látta, hogy a calormeniek (vegyest néhány beszélő állattal) mindenünnen feléjük rohannak. Két leölt társuk hang nélkül múlt ki, s így beletelt egypercnyi időbe, míg a tömeg megértette, mi történt. Legtöbbjük már kardot rántott.

— Ugorj a hátamra! Gyorsan — szólt Jewel.

A király föl pattant rá, s derék barátja már fordult is és elvágatott vele. Kétszer vagy háromszor is irányt váltottak, míg el nem tűntek üldözőik elől, patakon ugratva át, s Jewel, anélkül, hogy lassítana, fölkiáltott:

— És most merre, Uram? Cair Paravelbe?

— Állj meg — mondta a király —, hadd szálljak le. — Lecsúszott az egyszarvú hátáról, s szembekerült vele. — Jewel, szörnyűség, amit műveltünk.

— Súlyosan megsértettek — mondta Jewel.

— De váratlanul ütöttünk rajtuk... észbe sem kaphattak... fegyverük sem volt... szégyen! Gyilkosok vagyunk, Jewel. Becstelenné váltam.

Jewel lehorgasztotta fejét. Ő is szégyenkezett.

— Aztán meg — folytatta a király — a ló azt mondta, Aslan rendelte el. Ugyanígy a patkány. Mind azt mondják, Aslan itt van. S ha ez az igazság?

— De Uram, hogyan adhat parancsot Aslan ilyen szörnyűségekre?

— Ő nem szelídített oroszlán — felelte Tirian. — Hogyan érthetnők mi az ő tetteit? Mi, közönséges gyilkosok. Jewel, én vissza akarok menni. Átadom a kardomat, és magamat is ezeknek a calormenieknek a kezére adom, megkérem őket, vigyenek Aslan elé. Ő ítéljen fölöttem.

— Vesztedbe rohansz, Uram.

— Azt hiszed, törődöm én azzal, ha Aslan halálra ítél? — szólt a király. — Az már semmit sem jelent. Nem jobb meghalni, mint abban a szörnyű tudatban élni, hogy Aslan eljött, és nem az többé, akiben hittünk s aki után sóvárogunk? Olyan ez, mintha nap helyett reggel vakfekete korong kelne föl.

— Igaz — mondta Jewel. — Vagy mintha a víz szárazzá válna. Igazad van, Uram. Itt vége mindennek. Gyerünk, és adjuk föl magunkat.

— Fölösleges, hogy mindketten menjünk.

— Ha valaha is szerettük egymást, engeddd, hogy veled tartsak — mondta az egyszarvú. — Ha te halott vagy és Aslan nem Aslan, akkor mit ér nekem az élet?

Megfordultak és keserű könnyhullatás közben együtt visszaballagtak.

Amint odaértek a munkahelyre, a calormeniek kiáltozva rohantak feléjük, fegyverüket lóbálva. De a király kardját markolatával nyújtotta át nekik s így szólt:

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Én, aki Narnia királya voltam, s most becsületesemet veszített lovag vagyok, kiszolgáltatott magamat Aslan ítéletének. Vezessetek el.

— Én is föladom magamat — mondta Jewel.

A sötét alakok, fokhagymától bűzölgőn, vaskos gyűrűben körébük gyűltek, szemük ijesztően villogott ki barna képükből. Hurokpányvát vetettek Jewel nyaka köré. A király kardját elvették, háta mögé kötötték kezét. Egyikük, aki turbán helyett sisakot viselt s nyilván parancsnokuk lehetett, lekapta Tirian arany homlokpántját és sebtén ruhájába rejtette. A két foglyot fölvezették egy tágas tisztáshoz a dombtetőre. Magaslati pontján zsúpfödeles kis kunyhó állt, ajtaja zárva. A fűvön, szemben a bejárattal, egy majom ült. Tirian és Jewel arra volt elkészülve, hogy meglátja Aslant. Eddig hírért sem hallották a majomnak, most zavarba estek. A majom persze Shift volt, de tízszerre rútabb, mint mikor a Katlan-tónál élt, hiszen most ruhát öltött. Skarlátvörös zubbonyt viselt, de nemigen állt jól neki, hiszen egy törpére szabták. Két hátsó mancsán ékköves papucs, sehogysem odaillően, hiszen a majom lába is inkább kéznek hat. Fején afféle papírkorona. Mellette kupacnyi dió, szemenként az állkapcsával törte föl, a héját egyszerűen kiköpte. Időnként fölemelte a zubbonyt, s alatta szorgosan vakaródzott. Jópár beszélő állat álldogált előtte, arcukon nyugtalan rosszérzés és zavar. Mikor fölismerték a két foglyot, a meglepetés moraja hullámszórt át rajtuk.

— Ó, Shift lord, Aslan küldötte — szólt a calormeni parancsnok. — Foglyokat hoztunk eléd. Hála jártasságunknak és bátorságunknak, s a nagy Tash istenség hozzájárulásának, élve fogtuk el ezt a két elvetemült gyilkost.

— Adjátok ide a kardot! — szólalt meg a majom.

Átnyújtották neki az övvel együtt. Ő pedig nyakába akasztotta: ettől még nevetségesebbé vált.

— Majd később foglalkozunk velük — jelentette ki a majom, s a dióhéjat a foglyok elé köpte. — Most fontosabb dolgom van. Ezek itt ráérnek. Figyeljete rám mindannyian. Előbbre való, amit a dióról akarok mondani. Hol az a főmókus?

— Itt vagyok, Uram — szólt egy vörös bundájú mókus, előlépve, némi ideges kis meghajlással.

— Ó, hát te vagy az? — A majom vizsla pillantást vetett rá. — Hát ide figyelj. Az a kívánságom... azazhogy Aslan kívánsága... hogy több diót hozzatok, mert az eddigi szűken sem elég. Többet kell hoznotok, hallod? Kétszer ennyit. És holnap napnyugtáig itt legyen, de aprót vagy hibásat egy szemet se találjak benne.

A rémület moraja futott át a mókusokon, s a vezetőjük, összeszedve bátorságát, így szólt:

— Nem beszélhetne erről maga Aslan velünk? Ha engedélyezné, hogy láthassuk...

— Arról szó sem lehet — mondta a majom. — De talán megteszi, amilyen kegyes (bár legtöbbször meg sem érdemlitek), hogy ma este néhány percre megjelenik. Akkor láthatjátok. De nem azért, hogy ott tolongjatok körülötte meg kérdéseitekkel zaklassátok. Ami mondanivalótok van, az csak rajtam keresztül juthat el hozzá, ha úgy látom, hogy nincs terhére. Addig is jobban teszitek, ha a dió után néztek. Igyekeztek tehát, holnap estig, máskülönben szorultok.

A szerencsétlen mókusok szétfutottak, mintha kopó üldöznék őket. Az új rend semmi jót nem ígért. A télire összehordott diókészletet már

C.S.Lewis: A végső ütközet

mostanáig csaknem föléltek; a maradékot odaadták a majomnak, többet, mint amennyit megtakaríthatnak még.

Mély hang szólalt meg a tömegből, a bozontos, agyaras vadkané.

— De mért nem láthatjuk Aslant, hogy beszéljünk vele? — kérdezte.
— Régen, ha eljött Narniába, bárki szemtől szemben szót válthatott vele.

— Csak nem képzelitek — felelte a majom. — S ha valaha így volt is, most más idők járnak. Aslan azt mondta, túlságosan enyhén bánt veletek eddig. Ez nem mehet így ezután. Majd megtanít benneteket, nehogy azt higgyétek, hogy ő szelíd oroszlán.

Morajló sóhajtás tört föl az állatokból; s utána annál is reménytelenebb csönd támadt.

— Aztán még valami, amit jól jegyezzetek meg — folytatta a majom.
— Hallom, egyesek azt sutyorogják rólam, hogy majom vagyok. Hát nem vagyok az. Ember vagyok. Csak öregségem, több száz éves korom miatt látszom olyannak, mint egy majom. Öregségemre váltam ilyen bölcsésé. És bölcsességemért tart érdemesnek Aslan arra, hogy szóba álljon velem. Nem vesztegetheti az idejét ostoba állatokra. Majd megmondja nekem, mi a dolgotok, én pedig közlöm veletek. Hát fogadjátok meg a szavamat, és teljesítsétek fele annyi idő alatt, mert Aslan nem ismeri a tréfát.

Halálos csönd támadt, csak egy kis borz sírdogált, s anyja próbálta csitíttatni.

— És még valamit — s a majom friss diót roppantott szét. — Hallom, a lovak arról beszéltek, „rázzuk le gyorsan ezt a fahordó munkát, s újra szabadok leszünk.” Hát verjétek ki a fejetekből az efféléket. Nemcsak a lovak, de a többiek is. Mindenki, aki munkaképes, a jövőben dolgozni fog. Aslan így egyezett meg Calormen királyával, a Tisroc-kal, ahogy alattvalói, a mi sötét bőrű barátaink hívják. Ti lovak, bikák, szamarak valamennyien lementek Calormenbe, hogy munkával keressétek meg a kenyereteket; kocsihúzással, teherhordással, mint más országokban az igavonók. S ti, kisállatok, mint vakondok, nyulak meg a törpék is, mind, Tisroc bányáiban dolgoztok majd. És...

— Nem, nem, nem — kiáltozták az állatok. — Ez képtelenség! Aslan sosem adna el bennünket rabszolgaságra a calormeni királynak!

— Egy szót se! Elég a lármából! — mordult rájuk a majom. — Ki beszél itt rabszolgaságról! Ti sem lesztek azok. Megfizetnek érte, még hozzá igen busásan. Vagyis a béreket befizetik Aslan kincstárába, s ő mindannyitok javára fordítja majd. — Azzal rákacsintott a calormeniek vezetőjére. Az meghajolt, s a maga dagályos módján így felelt:

— Aslan bölcs szócsöve, a Tisroc (örökké éljen) tökéletesen egyetért lordságoddal és megfontolt terveddel.

— Nohát, látjátok! — mondta a majom. — Minden rendben, a ti érdeketekben. És mi megmutatjuk, hogy a ti keresményetekkel Narniát boldog, virágzó országgá tesszük. Lesz itt bőven narancs és banán, aztán utak, nagyvárosok, iskolák és hivatalok, meg ostor, szájkosár, nyereg, kutyaól és börtön... ó, amit csak akartok.

— De mi ezt mind nem akarjuk — mondta az öreg medve. — Mi szabadon akarunk élni. És magát Aslant szeretnénk hallani.

— Ne kezd újra a vitát — szólta rá a majom —, már megmondtam: én ember vagyok, te pedig hájas, ostoba vén medve. Mit tudsz te a szabadságról? Azt hiszed, a szabadság abból áll, hogy azt tehetsz, amit

C.S.Lewis: A végső ütközet

akarsz. Hát nagyon tévedsz. Nem ez az igazi szabadság. A valódi szabadság az, ha végrehajtod, amit én parancsolok.

— Hm, hm — dörmögte a medve és megvakarta a fejét: sehogy sem akart belemenni ez az okoskodás.

— Kérem — szólalt meg a bárány —, ezt nem értem. Mi dolgunk nekünk a calormeniekkel? Mi Aslan népe vagyunk. Ők meg Tashé. Így nevezik az istenüket. Azt mondják, négy karja van és keselyűfeje. És embereket ölnek le az oltárán. Én azt sem hiszem, hogy van a világon ilyen lény. De ha van, hogyan barátkozhatna vele Aslan?

Az állatok nagyot néztek, egymásra kacsintottak és fölcsillanó szemüket a majomra fordították. Rájöttek, ez volt eddig a legokosabb kérdés.

A majom föluggott és a bárány felé köpött.

— Kölyök! — sziszegte. — Buta kis bégétől Eredj haza az anyádhoz tejet szopni! Mit értesz te ehhez? Ti pedig nyissátok ki a fületeket. Tash csak a másik neve Aslannak. Az a régi elképzelés, hogy mi jók vagyunk, a calormeniek pedig rosszak, ostobaság. Most már tudjuk. A calormeniek más szót használnak rá, de ugyanazt értik rajta, mint mi. Tash és Aslan csupán két különböző neve ugyanannak, tudjátok, Kire gondolok. Épp ezért sosem lehet vita közöttük. Véssétek jól abba a buta fejetekbe: Tash, az Aslan és Aslan, az Tash.

Ti is tudjátok, milyen keserves képet vág néha a kutyátok. Gondoljatok csak rá; hát ilyenné vált valamennyi beszélő állat képe — mind azok a derék, engedelmes, szelíd madarak, medvék, borzok, nyulak, vakondok és macskák még szomorúbb arcot vágtak. Csak egyetlenegy nem látszott közülük egy cseppet sem boldogtalannak.

A rőtes macska volt az, a szép nagy Töm, ereje teljében, aki egyenesen ült, farkát lába köré kanyarítva, az állatok legelső sorában. Egész idő alatt a majomra meg a calormeniek parancsnokára bámult szemrebbenés nélkül.

— Elnézést kérek — mondta roppant udvariasan —, de engem nagyon érdekel, hogy az ön calormeni barátja is ugyanezt vallja?

— Kétségkívül — mondta a calormeni. — A felvilágosult majom... akarom mondani embernek... igaza van. Aslan nem jelent mást, mint Tash.

— De mégis, Aslan nem jelent többet, mint Tash? — sugalmazta a macska.

— Egyáltalán nem! — felelte a calormeni egyenesen a macska arcába meredve.

— Ez elég meggyőző neked, vörös? — szólt a majom.

— Ó, hogyne — hangzott a felelet. — Nagyon köszönöm. Csupán tisztán akartam látni. Már kezdem érteni.

Egész mostanáig a király és Jewel egy szót sem ejtett: várták, hogy rájuk kerüljön a sor, mert nem akarták félbeszakítani. De amint Tirian körülnézett a szerencsétlen narniaiak arcán, és látta, hogy már-már elhiszik: Aslan és Tash egy és ugyanaz, nem bírta tovább.

— Majom — kiáltott teli tüdőből —, te hazudsz. Átkozottul hazudsz. Éppúgy, mint ez a calormeni. Te meg, akár a majom.

Folytatni akarta, megkérdezni, hogy a rettenetes isten, Tash, aki népének vérént ontja, hogyan lehet ugyanaz, mint a jóságos Oroszlán, aki a vére árán is megóvta Narniát. Ha szóhoz jutott volna, a majom törvénye még azon a délután összeomlik; az állatok fölismerik az igazságot és elsöprik a majmot. De még mielőtt egy hangot is kiejthetett

C.S.Lewis: A végső ütközet

volna, két calormeni teljes erőből betapasztotta a száját, és a harmadik hátulról kirúgta a lábát alóla. S amint elvágódott, a majom őrző dühvel fölordított:

— Vigyétek innét! Vigyétek innét, azonnal, oda, ahol nem hall bennünket, és mi sem őt. Kötözzétek az egyik fához. Majd én... azazhogy majd Aslan ítélkezik fölötte.

4. fejezet

Mi történt azon az éjszakán?

A király olyan kábult volt az ütéstől, hogy alig tudta, hogyan oldozták le csuklójáról kötelékeit a calormeni-ek, majd két karját oldalához szorítva hogyan állították háttal ismét egy kőrisfához. Aztán kötelet tekerve bokája, térdé, dereka és mellkasa köré, otthagyták. Főképp az bántotta — mert gyakran a csekélyégeket tűrjük el a legkevésbé —, hogy ajka vérzett az ütéstől, s a csiklandós szivárgást nem tudta letörölni.

Arról a helyről, ahol állt, még látta a kis kunyhót a dombtetőn s a vele szemközt ülő majmot. A hangját épp hallotta még olykor, a választ is a csoportból, de a szavakat nem értette.

— Vajon mit csináltak Jewellel — gondolta a király.

Egyszerre az állatok csoportja megmozdult és minden irányban szétszéledt. Némelyek Tirian közelében surrantak el, rápillantottak, s mintha rémület és szomorúság ült volna szemükben, hogy megkötözve látják, de szólni nem mertek. Hamarosan valamennyien eltűntek, s csönd támadt az erdőn. Aztán óra múlt órára, és Tirian előbb igen megsomjazott, majd rátört az éhség; s amint a délután elvánszorgott és estébe fordult, már fázott. Megfájdult a háta. A nap lement, szürkülni kezdett.

Mikor már csaknem besötétedett, Tirian apró lábak halk tipegését hallotta s észrevette, hogy pöttöm

teremtmények közelednek felé. Balról három egér, középpütt egy nyúl, jobbról két vakond. E két utóbbi picit zsákot vitt a hátán, s az furcsán elrajzolta alakjukat úgy, hogy Tirian először nem tudta, miféle állatok lehetnek. S egy perc múlva mind ott állt körülötte a hátsó lábán, hűvös kis első tappancsukat térdére téve és állat-csókkal illetve. (Elérték a térdét, mert a narniai beszélő állatok nagyobbak, mint angliai néma rokonaik.)

— Király Urunk, drága Király Urunk — mondták tűvékony hangjukon —, olyan szomorúak vagyunk miattad. Nem merünk eloldozni; félünk, Aslan megharagszik érte. De hoztunk neked egy kis vacsorát.

Az első egér fürgén fölkapaszzkodott, és letelepedett a Tirian mellét lefogó kötélen, apró, tömpe orrocskáját épp a király arca előtt fintorgatta. Aztán a másik egér kúszott föl, s ott függött az első mögött. A többi állatka a földön maradt, s föladta nekik, amit hoztak.

— Igyál, Uram, aztán majd enni is tudsz — mondta a felső egér, és Tirian érezte, hogy egy piciny fakupát tartanak a szájához. Csak

C.S.Lewis: A végső ütközet

tojástartónyi volt, alig érezte a bor ízét, míg ki nem ürítette. Aztán az egér lenyújtotta, a többiek újra megtöltötték, föladták, és Tirian másodszor is kiitta, így folytatták, míg ki nem telt belőle egy jó nyeletnyi, ami jobban is esett pici kortyonként, mert úgy szomjoltóbb, mint egyhajtásra.

— Itt a sajt — kínálta az első egér —, de nem sok, mert féltő, hogy megsomjazol rá. — A sajt után zabkását adtak neki friss vajjal, aztán megint egy kis bort.

— És most kérem a vizet — szólta le az első egér —, hadd mossam le a király arcát a vértől. — Tirian érezte, hogy apró szivacsféle csiklandozza arcát, igen frissítően.

— Kis barátaim — szólalt meg —, hogyan köszönjem meg nektek.

— Nem kell megköszönnöd, dehogy — mondták a csipogó hangok. — Mi más tehetünk volna? Mi nem kívánunk más királyt, kívüled, hiszen a Te néped vagyunk. Ha csak a majom meg a calormeniek jöttek volna ellened, utolsó leheletünkig harcolunk érted, de nem tűrjük el, hogy megköttözzenek. De Aslannal nem szállhatunk szembe.

— Gondoljátok, hogy ez valóban Aslan? — kérdezte a király.

— Ó igen, igen — felelte a nyúl. — Múlt éjjel előjött a kunyhóból. Láttuk mindnyájan.

— Milyen volt?

— Mint valami rettenetes, nagy oroszlán, igazán — mondta az egyik egér.

— És valóban azt hiszitek, Aslan az, aki az erdei nimfákat megöli és titeket a calormeni király rabszolgájává tesz?

— Szörnyű, ugye? — mondta a másik egér. — Jobb lett volna meghalunk, mint ezt megérni. Dehát itt nem maradt többé kétség. Mindenki azt mondja, ez Aslan rendelkezése, és mi is láttuk őt. Sosem hittük volna, hogy ez lesz belőle. Hiszen mi, mi alig vártuk, hogy visszatérjen Narniába.

— Úgy látszik, ezúttal nagyon haragosan érkezett — mondta az egyik egér. — Valami nagy-nagy gonoszságot követhettünk el, tán tudunkon kívül. És ezért sújthat ekkora büntetéssel. De legalább megmondaná, mi volt az!

— Lehet, hogy amit most teszünk, az is bűn — vélte a nyúl.

— Bánom is én, ha az — mondta egyik vakond —, ha kell, újra megteszem.

De a többiek csitították: — Ugyan már! — és: — Jobb az óvatosság — s aztán mindannyian: — Veled érzünk, drága királyunk, de most már mennünk kell, nehogy bajba kerüljünk.

— Igyekeztek, kedves barátaim, még Narniáért sem akarnálak veszélybe sodorni benneteket.

— Jó éjt, jó éjt — búcsúztak az állatok, orrukat a király térdéhez dörzsölve. — Visszajövünk, ha tudunk. — S elfutottak.

Az erdő pedig sötétebb, hidegebb és elhagyottabb lett, mint jöttük előtt.

A csillagok előbújtak, s az idő lassan haladt — képzelhetitek, milyen lassan —, míg Narnia utolsó királya megmeredve, fájdalmasan és egyenesen állt a fához kötözve. De végül történt valami.

Messze piros fény gyúlt ki. Majd egy percre eltűnt és ismét fölragyogott, megnőtt és élesebb lett. Majd sötét árnyak jöttek-mentek át a fény innenső oldalán, kötegeket hordva és leszórva. Már tudta, mi az, amit lát: frissen meggyújtott máglya, nyalábszám dobálták rá a roszét.

C.S.Lewis: A végső ütközet

Hirtelen föllobbant és Tirian fölismerte, hogy a domb legtetején van. Tisztán kivette mögötte a kunyhót, amint rőt izzásban világlik, s az emberek és állatok csoportját a tűz és önmaga között. Apró alak kuporgott a tűznél, ez csak a majom lehetett. Mondott valamit a többieknek, de nem hallotta, mit. Aztán odament a kunyhó ajtajához és háromszor földig hajolt előtte. Majd fölállt és kinyitotta az ajtót. S valamiféle négy lábú lény lépett ki a házikóból merev léptekkel és megállt szemben a csoporttal.

Roppant üvöltés csapott föl, oly hangos, hogy Tirian néhány szót is hallott.

— Aslan! Aslan! Aslan! — kiáltották az állatok. — Szólj hozzánk! Enyhülj meg. Ne haragudj ránk többé!

Ilyen távolból Tirian nem vehette ki tisztán, csak annyit látott, hogy szőrzete sárga. Sosem látta Aslant, még közönséges oroszlánt sem. Nem lehetett bizonyos benne, hogy amit lát, nem az igazi Aslan. Nem ilyenek képzelte Aslan külsejét, mint ez a merev behemót, amint ott állt és nem szólt egy szót sem. Hogyan dönthetné el? Egy percre szörnyű gondolat futott át rajta: visszaemlékezett a képtelenségre, hogy Tash és Aslan egy és ugyanaz a személy, de tudta, hogy ez csak aljas csalás lehet.

A majom egészen közel hajtotta fejét a sárga teremtményhez, mintha tisztán akarná hallani, amit az súg neki. Aztán megfordult s mondott valamit a tömegnek, amire az megint jajveszékelné kezdett.

Aztán a sárga test esetlenül megfordult és elindult — inkább mondhatnók, eldöcögött —, vissza a kunyhóba, s a majom becsukta mögötte az ajtót. Ezután a tűz hirtelen kialudt, kiolthatták, mert egyszerre tűnt el a fény, és Tirian megint magára maradt a hideg sötétségben.

Narnia királyaira gondolt, akik messze régidőkben itt éltek, haltak, s úgy találta, egyikük sem volt soha olyan szerencsétlen, mint ő. Ükapjának ükapja, Rilian király jutott eszébe, akit még ifjú herceg korában elrabolt a boszorkány, s évekig tartott rabságban valami sötét barlangban az Északi Óriások országa mellett. De a végén minden rendbe jött, két titokzatos gyermek jelent meg egy világvégi országból, megszabadították, s hazakerült Narniába és hosszú, boldog korszakot teremtett. „Én nem leszek ilyen szerencsés”, mondta magában. Majd még messzebbre ment vissza, Rilian apjához, Caspianhoz, a Tengerjáróhoz, akit gonosz nagybátyja, Miraz király meg akart gyilkolni, de Caspian az erdőségbe menekült, s ott élt a törpék között. De ez a történet is jó végre jutott: Caspian is gyermekek segítették — csak azok négyen voltak azidőt —, ők is valahonnan a világon túlról érkeztek, nagy csatát vívtak érte s visszahelyezték őt az apai trónra. „De mindez réges-rég esett” tündött magában Tirian. „Ilyesmik ma már nem történnek.” Aztán emlékezett (mert történelemben már gyerekkorában erős volt), ugyanaz a négy gyerek, aki Caspianon segített, több mint ezer évvel előbb járt Narniában; s ez akkor volt, mikor legyőzték a Fehér Boszorkányt, és véget ért a Százéves Tél, s aztán ők uralkodtak Cair Paravelben (mind a négyen együtt), s már rég nem voltak gyerekek, hanem nagy királyok és királynők, s az ő uralmuk lett Narnia aranykora. És Aslan sokszor lépett be ebbe a történetbe, meg a többiekébe is, ahogyan Tirian most fölidézte. „Aslan — meg azok a másik világból való gyerekek — gondolta — mindig akkor jelentek meg,

C.S.Lewis: A végső ütközet

mikor a helyzet válságosra fordult. Ó, bárcsak most is megtennék," És fölkiáltott: „Aslan! Aslan! Jöjj és segíts rajtunk most!"

De a sötétség, a hideg, a mozdulatlanság éppúgy folytatódott.

— Hát öljenek meg! — kiáltotta a király. — Nem magamért könyörgök. Óvjátok meg Narniát!

És semmi sem változott az éjszakában, sem az erdőben, de Tirianban mintha megindult volna valami. Anélkül, hogy tudná, miért, valami halvány reményt érzett földeregni. Mintha erőre kapna. „Ó Aslan, Aslan!" suttogta. „Ha magad nem jössz, küldd el hozzám azt a négy segítőt onnan, a világon túlról!" S elszántan, hirtelen nagy fennszóval elkiáltotta:

„Gyerekek! Gyerekek! Narnia barátai! Gyorsan! Siessetek hozzám! A világokon keresztül hívlak benneteket; én, Tirian, Narnia királya, Cair Paravel lordja, az Elhagyott szigetek császára."

És azon nyomban álomba merült (ha ugyan álom volt), olyan eleven álomba, amelyet életében sohasem ért.

Mintha kivilágított nagy teremben állt volna, s az asztal körül heten ültek. Úgy látszott, épp most fejezték be a vacsorát. Közülük ketten nagyon öregek, egy fehér szakállú aggastyán, oldalán bölcs, derűs, élénk szemű idős dámával. Az öregúr jobbján növőfélben lévő ifjú, bizonyosan fiatalabb Tiriannál, de arca máris királyra és harcosra vallott. És szinte hasonmása az idős hölgy jobbján ülő másik ifjú. Épp Tiriannal szemben szőke hajú lány ült az asztalnál, a fiúknál fiatalabb, s két oldalán egy növendék fiú s egy kis fruska. Valamennyien igen furcsa ruhákba öltöztek, legalább Tirian úgy találta.

De ideje sem maradt efféle részleteken tűnődni, mert hirtelen a legfiatalabb fiú és mindkét lány talpra ugrott, egyikükből halk kis sikoly szakadt ki. Az idős hölgy megriadt, zihálva kapott levegőért. Az öregúr vigyázatlan mozdulatával földre verte a jobbjánál álló borospoharat. Tirian az üveg csilingelését is hallotta, amint a földön széttört.

Egyszerre rájött, hogy ezek az emberek figyelik: úgy bámultak rá, mintha kísérletet látnának. De észrevette, hogy az öregúr jobbfelőli szomszédja, a királyi külsejű ifjú meg sem moccan (bár holtsápadtra vált), csak a keze szorul ökölbe. Majd rászól:

— Beszélj, hacsak nem vagy jelenés vagy álom. A külsőd narniaira vall, s mi heten Narnia barátai vagyunk.

Tiriant hajtotta a vágy, hogy megszólaljon, megpróbálta elkiáltani, hogy ő, Narniai Tirian, nagy bajban van, segítséget kér. De érezte (ahogy velem is megeshet olykor álomban), hogy hangja neszt sem ver. Aki az előbb megszólította, fölemelkedett ültéből:

— Árny, szellem, vagy bármi légy — mondta, pillantását rászögezve —, ha Narniából való vagy, Aslan nevére követelem, felelj! Én Péter vagyok, a Nagy Király.

A terem lebegni kezdett Tirian szeme előtt. Hallotta az egyszerre beszélő hét ember hangját, pillanatról pillanatra elhalványultak s efféléket mondtak: — Nézd, hogy fakul! — Már szétfoszlik! — Tovatűnik.

A következő másodpercben ébren is volt. Még egyre a fához kötözve, jobban fagyoskodva és merevebb mint valaha. A fa a napkelte sivár fényében felderengett. S ő bőrig nyirkos a harmattól; reggeledett.

Ez az ébredés volt élete legiszonyúbb perce.

5. fejezet

Hogyan érkezett segítség a királyhoz?

De nyomorúságos állapota nem tartott sokáig. Szinte egyik pillanatról a másikra tompa ütést érzett, majd ismét egyet, és két gyerek állt előtte. Körötte az erdő az imént még kihalt volt, a fa mögül sem jöhettek, azt hallotta volna. Valójában egyszerűen a semmiből léptek elő. Menten észlelte, hogy ugyanazt a furcsa öltözéket viselték, mint az álombéliek; s tüstént utána azt is, hogy ők a legfiatalabb fiú és lány a hét vacsorázó közül.

— Húha! — szólalt meg a fiú. — Elállt a lélegzetem! Már azt hittem...

— Gyerünk, oldozzuk el — mondta a lány. — Beszélni aztán is ráérünk. — Majd Tirianhoz fordulva: — Bocsánat a késésért, amint tudtunk, rögtön jöttünk.

Míg ezt mondta, a fiú elővette zsebéből a bicskáját és gyorsan elvagdosta a király kötelékeit: túl gyorsan, mert a király oly merevre zsibbadt, hogy amint az utolsó kötélrészlet eleresztette, előrebukott térdre-tenyérre. Föl sem bírt állni, míg életet nem dögönyözött két lábikrájába.

— Nem te voltál az — szólalt meg a lány —, aki megjelentél előttünk, mikor együtt vacsoráztunk? Majd egy hete.

— Egy hete, kedves kisasszony? — ámult el Tirian. — Alig tíz perce röpített oda az álom a ti világotokba.

— Megint a szokásos időzavar, Pole — mondta a fiú.

— Az ám! — mondta Tirian. — Ez is előfordul minden ősi mondában. A ti különös országokban különbözik az idő a miénktől. De ha már az időről van szó, ideje, hogy tűnjünk el innét, mert ellenségeim közel vannak. Velem jöttök?

— Hát persze — felelte a lány. — Azért jöttünk, hogy segítsünk rajtad.

Tirian lábra kapott és sebesen vezette őket lefelé a dombról, délnek, minél messzebb a kunyhótól. Jól ismerte az utat, de először is a sziklás kaptatót választotta, hogy nyomot ne hagyjanak, majd patakot keresett, ahol átgázolhatnak, s szagukat sem szimatolhatják ki. Vagy egy órai bolyongásba telt, míg rábukkantak, s közben lélegzet fogytán szóhoz sem jutottak, így Tirian vetett néhány lopott pillantást társaira. Csaknem belekábult, hogy egy másik világból idecsöppent gyerekek mellett jár. De ettől a hajdani történetek sokkal valóságosabbnak tünnek föl, mint azelőtt... hát most is eshetnek csodák.

Mihelyt túlsó magaslatára értek a völgynek, mely fiatal nyírfák közt futott tovább, Tirian megszólalt: — Itt túljutottunk a veszélyen meg ezeken a gazembereken... könnyíthetjük az iramot.

Fölkelt a nap, harmatcsöppek villogtak minden ágon, megszólaltak a madarak.

— Hát egy kis falnivalóhoz mit szólnál, Uram? — kérdezte a fiú. — Mi már túl vagyunk a reggelin.

Tirian meglepődött, mit ért a gyerek „falnivalón”, de amikor az kinyitotta a magával cipelt degesz táskát és előhúzott belőle egy némileg zsíros, összenyomott csomagot, mindjárt ráeszmélt. Farkaséhes volt, csak eddig gondolni sem mert rá. Két keménytojásos

C.S.Lewis: A végső ütközet

meg két sajtos szendvics került elő és két pástétomos. Ha nem lett volna úgy kikoplalva, erre a megkent valamire rá se néz, mert a

pástétom Narniában ismeretlen, így megette mind a hatot, s addigra leértek a völgy mélyére, s ott egy mohos szikla tövében kis forrás bugyogott elő. Ott megálltak egy kortyra, s lemosták kihevült arcukat.

— És most — szolt a lány, hátrasimítva homlokáról nedves tincseit — nem volna kedved elmondani, ki is vagy te, mért kötöztek meg, és mi megy végbe itt?

— Szíves örömet, leányka — felelte Tirian. — De tovább kell menetelnünk. — Így útközben elmondta, kicsoda, s mit élt át az utóbbi napokban. Majd rátért: — Most pedig egy vén toronyba tartunk, egyikébe annak a háromnak, mely nagyapám idejében épült a Lámpáspuszta védelmére a veszélyes zsványok ellen, akik akkoriban itt tanyáztak. Aslanak hála, a kulcsaimat nem rabolták el. Abban a toronyban találunk majd fegyvert,

vértet, élelmet, ha mást nem, kétszersültet. Ott biztonságban leszünk, kiterveljük, hogyan tovább. És most, kérlek, mondjátok el, kik vagytok ti, s hogy kerültök ide.

— Én Eustace Scrubb vagyok, s ő Jill Pole — mondta a fiú. — Egyszer jártunk már itt, egész korszakokkal ezelőtt, a mi időszámításunk szerint egy jó esztendeje. Volt itt akkor egy fiú, Rilian herceg, őt valami pincebörtönben tartották, és betette a lábát valami Puddlelum...

— Ó — kiáltott föl Tirian —, akkor ti vagytok az a Eustace és Jill, akik Rilian királyt kiszabadítottátok a hosszú elátkozottságból?

— Persze, mi — felelte Jill. — És akkor ő, Rilian a király most is, igaz? Hogyne, hiszen az lett. Elfelejtettem...

— Nem — mondta Tirian —, én a hetedik származéka vagyok. Ő kétszáz éve halt meg.

Jill elképedt. — Húha! Ez döbbenetes, ha visszatér valaki ide Narniába!

De Eustace folytatta: — Most hát tudod, Uram, kik is vagyunk. Azzal kezdődött, hogy a professzor és Polly néni összehívott bennünket, Narnia barátait...

— Ezek a nevek ismeretlenek előttem — mondta Tirian.

— Ők ketten azok, akik a legelején jártak Narniában, mikor az állatok megtanultak beszélni.

— Aslanra! — kiáltott föl Tirian. — Ők ketten! Lord Digory és Lady Polly! Valahonnan a világ mélyéről! És még mindig élnek? Ez maga a csoda dicsősége! Mondd hát, mond d hát!

— Polly néni igazában nem a nagynénénk — folytatta Eustace. — A neve Miss Plummer, csak mi hívjuk Polly néninek. Hát ők ketten hívtak

össze mindnyájunkat: részben csak a játék kedvéért, hogy jól kibeszéljük magunkat Narniáról (mert persze senki más előtt szóba sem hozhatjuk az itteni dolgokat), de részben azért, mert a professzornak az az érzése, hogy visszavárnak bennünket ide. És akkor te megjelentél, mint valami szellem, vagy Isten tudja, micsoda, és holtra rémítettél valamennyiünket, aztán szó nélkül eltűntél. És mi már bizonyosan tudtuk, hogy nálatok történt valami. Csak az volt a kérdés, hogyan jutunk ide. Mert az nem elég, ha akárhogy szeretnél is idejönni. Hát tanácskoztunk és vitatkoztunk, s végül a professzor azt mondta: egyetlen módja van, a varázsgyűrűk. Azok hozták át régtelen-rég, gyerekkorukban őt meg Polly nénit, jóval azelőtt, hogy mi megszülettünk. De a gyűrűket elásták a londoni ház kertjében (London a mi nagy városunk, Uram), és a házat eladták, így az volt a nagy gond, hogyan jussunk hozzá a gyűrűkhöz. Sosem találnád ki, mit csináltunk végül! Péter és Edmund — azaz a Nagy Péter király, az egyetlen, aki beszélt hozzád — átment Londonba, és hajnalban, mikor még mindenki alszik, a hátsó kapun beosont a kertbe. Edmuddal együtt. Munkásruhát öltöttek, mintha a csatornát javítanák. Bár velük lehettem volna, diadalmas egy tréfa volt. És sikerült, mert a következő napon Péter megküldte a sürgönyt — ez egyfajta gyors üzenet, Uram, majd máskor megmagyarázom —, hogy megtalálta a gyűrűket. És a következő napon Pole-lal együtt, Péter találkozott velünk az iskola közelében és átadta a gyűrűket. Mert mi még iskolába járunk, mind a ketten ugyanabba. Csak mi jöhettünk, mert mi már voltunk itt. Kimentünk a vonathoz, ez amolyan kocsisorból álló utazóeszköz a mi világunkban —, és a professzor, Polly néni meg Lucy velünk jött, hogy együtt maradassunk, amíg lehet. Aztán fölszálltunk a vonatra, kinéztünk az ablakon, hogy lássuk őket, s akkor hirtelen jött egy félelmetes lökés és lárma: és már itt is voltunk Narniában, és Felségedet ott találtuk a fához kötözve.

— Hát nem is használtátok a gyűrűket? — kérdezte Tirian.

— Nem — felelte Eustace. — Nem is láttuk őket. Ezt mind Aslan intézte a maga módján, gyűrűk nélkül.

— De azok Nagy Péter királynál vannak — vélte Tirian.

— Igen — mondta Jill. — Csak nem hiszem, hogy használná őket. Mert a két másik Pevensy — Edmund király és Lucy királynő — volt utoljára itt, és akkor Aslan azt mondta nekik, nem térhetnek vissza többé Narniába. És ilyesmit mondott Péternek is, csak sokkal előbb. Elhiheted, úgy jönne, mint a villám, ha megengednék neki.

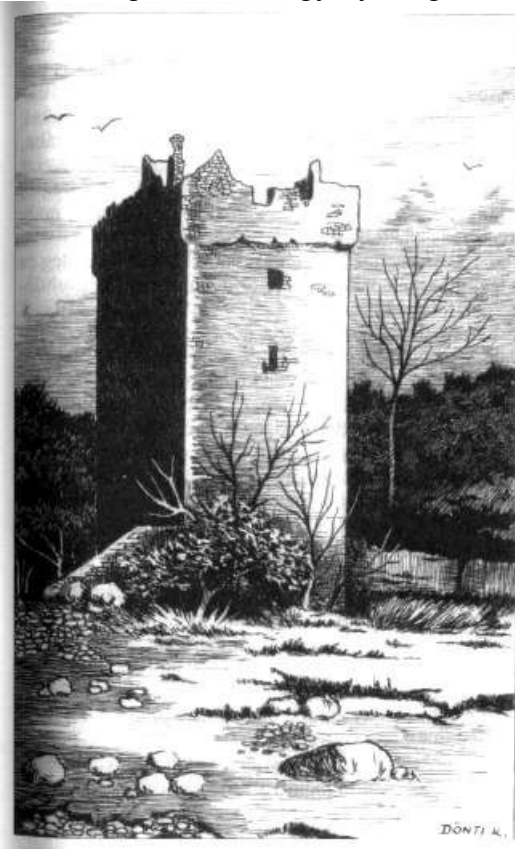
— Húha! — mondta Eustace. — Kutya meleg itt a nap. Messze vagyunk még?

— Nézd — mutatta Tirian. Nem nagy távolságban lőréses oromzat emelkedett a fák csúcsa fölé, s néhány perces gyaloglás után nyitott, füves tisztásra értek. Patak szelte át, s egyik szélén állt a tömör, négyszögletű torony igen kevés és szűk ablakával, és alig látható kapuja a falban szembenézett velük.

Tirian élesen végigfűrkészte az utat, nincs-e ellenség a közelben. Aztán egyenest a toronyhoz ment, s még egy percig elidőzött, míg előhalászta vadászruhájából kulcsosomóját, mely ezüstláncon függött a nyakában. Csinos csomó kulcs volt, köztük kettő aranyból, gazdag vésettél. Látszott rajtuk, hogy ünnepélyes és titkos palotatermek, vagy szekrények és illatos fából készült ékszerládikák zárait nyitják, bennük királyi kincsekkel. De az a kulcs, amelyet most illesztett a kapu zárába,

C.S.Lewis: A végső ütközet

nagy, sima és durván megmunkált darab volt. A zár merev, s Tirian attól félt, nem bírja majd megforgatni benne. De végül is sikerült, s a kapu meglódulva, nagy nyikorgással kitérült.

— Isten hozott, barátaim — mondta —, félek, jelenleg ez a legkülönb palotája Narnia királyának, amelyet vendégeinek följajánlhat.

Tiriannak jólesett, hogy a két látogató milyen jólnevelt. Mindegyikük azt mondta, szót sem érdemel, bizonyosak benne, hogy nagyon kellemes.

Ami azt illeti, kellemes éppen nem volt. Inkább sötét és dohzagú. Egyetlen szoba volt benne, az is egyenesen a kőtetőzetbe torkollt. A falépcső a sarokban fölvezetett a csapóajtóig, azon át lehetett kijutni a lőrésekhez. Durván ácsolt fekvőhelyek, néhány jókora láda és batyu szanaszét. Aztán a kandalló, de úgy festett, hosszú évek óta nem gyújtotta be senki.

— Kimehetnénk tűzifáért az erdőbe — mondta Jill.

— Korai még, pajtások — mondta Tirian. Eldöntötte, hogy nem szabad

fegyvertelenül maradniuk, s kutatni kezdett a ládáknak. Áldotta gondosságát, amiért évente ellenőrizte a helyőrségeket, hogy kellőképp biztosítva legyen szükséges ellátásuk. Az íjhúrok olajozott selyemtökjükből, a kardok, lándzsák rozsdá ellen megkenve, ragyogó hüvelyükben. De valaminek különösen megörült. — Nézzétek! — mondta, s előhúzott egy hosszú páncélinget, megcsillogtatva furcsa mintázatát a gyerekek szeme előtt.

— Ez aztán furcsa egy vértzet, Uram — mondta Eustace.

— Hej, fiú! Ezt ám nem narniai törpék kovácsolták. Calormeni vért, külföldi munka. Egy párat mindig tartok az efféléből, sosem tudhatom, magam vagy híveim mikor látjuk okát, hogy észrevétlenül körülnézzünk a Tisroc országában. Aztán nézd csak ezt a kőpalackot. Olyan levét tartok benne, amit ha szédörzsölsz a kezeden, arcodon, megbarnítja a bőrödöt, olyan lesz, mint amilyen a calormenieké.

— Hurrá! — örvendezett Jill. — Szeretem álcázni magamat.

Tirian megmutatta nekik, hogyan tölt néhány cseppet a tenyerébe, aztán jól szédörzsölte arcukon, nyakukon a vállukig, kezükön a könyökükig. Végül önmagát is bekente vele.

— Ha megszáradt rajtunk — mondta —, vízzel le sem moshatjuk. Semmi más, csak hamuval kevert olaj fehérit vissza narniaivá. És most, kedves Jill, lássuk, hogyan illik rád a vért. Egy kicsit hosszú, de nem annyira, mint gondoltam. Kétségtelenül valamelyik apródé volt a Tarkaanok csapatából.

Ezután föltették a calormeni sisakot. Ez kissé kerekre formált, a fejkathoz szűkített, hegyes tetejű. Majd Tirian jókora fehér göngyöleget vett ki az egyik ládából, s anyagából körültekerte a

C.S.Lewis: A végső ütközet

sisakokat, turbánná alakítva, csak a hegyük állt ki belőle. Ő és Eustace hajlított calormeni szablyával látta el magát és kerek pajzzsal. Ez a szablya Jillnek túl nehéz lett volna, helyette hosszú, egyenes vadászkést kapott, bajban az is megteszi.

— Hát íjjal tudsz-e bánni, kislány? — kérdezte Tirian.

— Valamicskét — mondta Jill belepirulva. — Eustace már inkább.

— Ne higgy neki, Uram — szólt közbe a fiú. — Mindketten gyakoroltuk a nyíllövést otthon, Narniából hazatérve. Jill sem rosszabb nálam, bár egyikünk sem mester.

Tirian íjat, nyíllal teli tegezt nyomott Jill kezébe. S máris nekiláttak, hogy tüzet rakjanak, mert a toronyban didergető barlanghűvösség volt. Már a gally-gyűjtésben kimelegedtek — a nap delelőjén járt odakinn —, s amikor a láng föllobbant a kémény huzatában, a helyiség egész barátságossá vált. Sovány ebédül nem jutott más, mint fölmorzsolt kétszersült forralt vízzel leöntve, afféle zabkása gyanánt. És jobb híján vizet ittak hozzá.

— Bár egy csomag teát is hoztunk volna — sóhajtott Jill.

— Vagy egy doboz kakaót — vágta rá Eustace.

— Egy hordó jófajta bor sem jönne rosszul az efféle őrtornyokban — vélte Tirian.

6. fejezet

Derék éjszakai vállalkozás

Vagy négy órával később Tirian leheveredett egy kis szundításra az egyik lócán. A gyerekek már aludtak: ő kergette ágyba őket, hiszen az éjszaka java részét ébren töltik majd, s az ő korukban több alvásra is van szükség. Meg ő is kifárasztotta őket. Előbb Jillt fogta íjászgyakorlatra, s úgy találta, ha nem is narniai fokon, de egész jól céloz. Sikerült elejtenie egy nyulat — persze nem beszélőt, csak közönségeset —, mindjárt megnyúzták, megtisztították és fölakasztották. Látta, hogy a két gyerek érti ezt a kellemetlen, rosszillatú munkát; Óriásországbeli nagy kirándulásokon tanulták, még Rilian herceg idejében. Aztán megpróbálta kioktatni Eustace-t a kard- és pajzsforgatásra. Bár a fiú korábban tanult vívni, de csak egyenes pengéjű narniai karddal. Sosem volt a kezében hajlított calormeni szablya, amellyel egészen más a vágás, meg egy sor hosszú narniai karddal tanult fortélyt most el kellett felednie. De Tirian meggyőződött, hogy jószemű, gyorsmozgású vívó a fiú. Meglepte, milyen jó erőben van mindkét gyerek: szemlátomást izmosabbak, magasabbak, felnöttebbek voltak, mint néhány órával ezelőtt, mikor először találkozott velük. Ez is egyike a narniai levegő hatásának az idegen világból érkező látogatókra.

Mindhárman megegyeztek abban, hogy első dolguk visszatérni a Kunyhó-dombra, hogy kiszabadítsák az egyszarvút. Majd, ha az sikerült, neki kell vágniuk kelet felé, hogy rábukkanjanak a kicsiny seregre, melyet a kentaur, Roonwit hoz Cair Paravelből.

Az olyan tapasztalt harcos és vadász, mint Tirian, akkor ébred, amikor akar. Így az esti kilenc órát tűzte maga elé, azzal elvetette minden gondját és azonnal elaludt. Mikor kinyitotta a szemét, úgy érezte, alig egy perc volt, de a világosságból s egyéb más apró jelből tudta, hogy pontosan betartotta az időt. Fölkelt, fölvette turbánsisakját (páncélingben aludt), majd fölrázta a két gyereket. Szürke, lehangolt képpel tápászkodtak föl, nagyokat ásítva.

— Most nyílegyenest északnak megyünk — szerencsére csillagos az éjszaka —, az út sokkal rövidebb lesz a reggelinél, mert akkor kerültünk, most átvágunk. Ha föltartának, maradjatok békén, én igyekszem úgy viselkedni, ahogy egy gögös, kegyetlen calormeni úrtól elvárják. Ha kardot rántok, te, Eustace ugyanazt teszed, míg Jill mögénk ugrik, ijára feszített nyíllal. De ha azt kiáltom: „Vissza!”, akkor mindketten a toronyba menekültök. Harcba nem bocsátkoztok — egyetlen kardcsapásra sem —, ha visszavonulásra adtam jelt: az efféle hősködés tönkretett már sok jó haditervet. Tehát, Aslan nevében, előre barátaim! — mondta Tirian.

Kiléptek a hideg éjszakába. Ragyogtak a nagy északi csillagok a fák csúcsa fölött. Az északi Sarkcsillagot ebben a világban Lándzsafőnek hívják, s nagyobb a mi Sarkcsillagunknál. Egy darabig egyenest követték, majd sűrű bozótshoz értek s meg kellett kerülniük. Ezután — mert már nem fődték őket az ágak — óvatosabbá váltak. Jill volt az, akinek jó hasznát vették: Angliában remek útkereső volt. És persze kitűnően ismerte a narniai csillagokat, hiszen sokat utazott a vad északi

C.S.Lewis: A végső ütközet

országokban, s ha a Lándzsafő elbújt, eligazította a tájékozódásban a többi csillag. Amint Tirian rájött, hogy hármuk közül ő a legjobb vezető, az élre állította. Bámulta, milyen nesztelenül, csaknem láthatatlanul suhan előttük.

— Aslanra! — suttogta Eustace-nak. — Ez a lány valóságos erdei tündér. Ha driádvér folyna az ereiben, akkor sem mozoghatna otthonosabban.

— Olyan apró és ügyes, ez a szerencséje — súgta vissza a fiú.

De Jill visszasiszegte: — Csss, egy hangot se!

Körülöttük az erdő néma volt. Tán túlságosan is. Általában a narniai éjszakának is megvoltak a maga neszei — de most semmi. Még egy sünn vidám, alkalmi „Jó éjt”-je, a magasból egy bagolyhuhogás, távoli, táncra hívó faunflóta, vagy a föld alatti törpék dobogó, kopácsoló zaja sem hallatszott. Mindez lefojtva: sötétség és félelem nehezült Narniára.

Egy idő múlva fölkapaszkodtak a domboldalra, s a fák különváltak egymástól. Tirian homályosan fölfedezte a jól ismert dombtetőt s a házikót. Jill most mind óvatosabban haladt. Kézjelekkel mutatta a többieknek, hogy kövessék. Majd halálos csöndben megállt, s Tirian látta, amint fokonyként lejjebb süllyed a fűbe, majd nesztelenül eltűnik. Egy perc múlva újra fölemelkedett, száját Tirian füléhez közelítve szinte hangtalanul súgta: — Így jobban látod. — Kerülte a sziszegő hangokat, azokat gyakran nem hallani.

Tirian hirtelen lefeküdt, csaknem olyan zajtalanul, mint Jill, bár nem teljesen, hiszen súlyosabb és idősebb volt nála. S ebből a lenti helyzetből élesen látható volt a domb éle, amint elvált a csillagokkal beszórt égbolttól. Két fekete árnyék rajzolódott ki: egyik a kunyhó, s a másik, vele szemközt, a calormeni őrszem. Igen hanyagul őrködött: nem föl-alá járva vagy állva, hanem üdögélve, lándzsája a vállán, álla mellére hajtva.

— Rendben — mondta Tirian Jillnek. A kislány pontosan azt mutatta meg neki, amire szüksége volt.

Fölkeltek, s most Tirian vette át a vezetést. Igen lassan, lélegzetüket fojtva értek föl egy kis facsoporthoz, alig néhány lépésnyire az őrtől.

— Itt várjatok, míg vissza nem jövök — suttogta Tirian. — Ha engem elkapnak, meneküljtek. — S azzal bátran, jól láthatóan az ellenség elé lépkedett. Az fölriadt, s amint megpillantotta, fölugrott volna: félt, hátha Tirian a calormeni tisztek közül való, s most bajba kerül, mert ülte találta. De mielőtt megmozdulhatott, Tirian visszanyomta térdével és rászólt:

— Hát te a Tisroc katonája vagy? (Örökké éljen!) Repes a szívem, hogy beléd botlok itt a narniai állatok és ördögök közt. Add a kezed, barátom!

A calormeni őrszem még magához sem térhetett, jobbát megmarkolta egy acélkemény kéz. A következő pillanatban valaki a két lábán térdelt, s tört szorított a nyakára.

— Egy nyikk, és véged — súgta fülébe Tirian. — Mondd meg, hol az egyszarvú, és életben maradsz.

— A... a ház... mögött. Ó, jaj, Uram... — nyögte a szerencsétlen ember.

— Helyes. Kelj föl, és vezess oda hozzá.

Míg az őrszem föltápaszkodott, végig nyakán érezte a tör hegyét, Tirian rajta tartotta. Hideg volt az acél és csiklandósan járta körbe, majd

C.S.Lewis: A végső ütközet

megállapodott a legmegfelelőbb ponton, a füle alatt. Reszketve így került meg a kunyhót, a ház mögé vezetve a királyt.

Bár sötét volt, Tirian azonnal észrevette Jewel fehér alakját.

— Pszt! — szólt rá. — Nehogy nyeríts! Igen, Jewel, én vagyok! Hogyan kötözték meg?

— Béklyót vetettek a négy lábamra és kantárral a faligyűrűhöz bogoztak — válaszolt Jewel.

— Őrszem, állj háttal a falhoz! Úgy. Jewel, szegezd a szarvadat a calormeni mellének!

— Kész örömmel, Uram — mondta Jewel.

— Ha megmoccan, döfd szíven. — Aztán Tirian gyorsan széthasította a köteleket. A maradványokkal megkötözte az őt kezét-lábát. Végül száját teletömte fűvel, fejét tetőtől állig összekötötte, hogy ne lármázhasson, s leültette a magatehetetlent a fallal szemközt.

— Kicsit nyersen bántam veled, katona — mondta —, de nem volt más választásom. Ha találkozunk még az életben, jóváteszem. És most, Jewel, siessünk.

Baljával átölelte az egyszarvú nyakát, lehajolt, és megcsókolta orrát a vízontlátás örömeiben. A legnagyobb csöndben visszamentek oda, ahol a gyerekeket hagyták. Olyan sötét volt a fák alatt, hogy csaknem beleütköztek Eustace-ba, mert nem látták.

— Minden rendben — mondta Tirian. — Derék éjszakai munka volt. Most pedig, haza!

Megfordultak s alig tettek pár lépést, Eustace megszólalt:

— Jill, hol vagy? — De nem jött válasz. — Ott van melletted, Uram? — kérdezte.

— Micsoda? — szólt Tirian. — Hát nem a te oldaladon van?

Rettenetes pillanat volt. Kiáltani nem mertek, hát félhangon suttogták el a nevét, de senki sem felelt.

— Elment tőled, míg én odavoltam? — kérdezte a király.

— Nem láttam és nem hallottam moccanást — mondta Eustace. — De eltűnhetett tudtom nélkül. Olyan nesztelenül jár, mint a macska. Magad is láthattad.

Hirtelen távoli dobpergés hallatszott. Jewel hegyezte a fülét.

— Törpék — mondta.

— Áruló, ellenséges törpék is lehetnek — mormolta a király.

— Emitt meg patadobaj közeledik — szólt Jewel.

A két ember meg az orrszarvú halálos csöndben állt. Egyszerre más-más fenyegető jel közt nem tudták, mitévők legyenek. A patadobaj mind közelebb ért. S most fölsuttogott mellettük egy hang:

— Hé! Mind itt vagytok? Hála az égnek, Jill volt az.

— Hol az ördögben voltál? — susogta dühösen Eustace, mert nagyon meg volt rémülve.

— A házikóban — lihegte Jill, de mintha kitörni készülő kacagással küzdene.

— Azt hiszed, ez tréfa? — mordult rá Eustace. — Ha tudni akarod...

— Sikerült Jewelt kiszabadítani, Uram? — kérdezte Jill.

— Igen. Itt van. De az az állat, veled...?

— Ez ő — felelte Jill. — De gyerünk már haza, mielőtt valaki fölébred.

— És hangjában ismét kipukkadt a nevetés.

A többiek azonnal szót fogadtak, épp elég hosszan elidőztek ezen a veszélyes helyen, s a törpék dobolása egyre közeledett. Jó néhány percbe telt, míg eltávolodtak dél felé s Eustace megszólalt:

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Ki ez az ő, akit elhoztál?

— A hamis Aslan — mondta Jill.

— Micsoda? — Tirian elképedt. — Hol jártál? Mit csináltál?

— Hát, Uram — kezdte a kislány —, az úgy volt, hogy mikor láttam, milyen simán elkaptad az őrt, gondoltam, miért ne kukkantsak be a házikóba, mi van ott? Hát odakúsztam. Csak el kellett húznom a reteszt. Persze vaksötét volt odabenn meg ólszag. Hát meggyújtottam a lámpát, és — el sem hinnétek — ott ez az öreg szamár, a hátára kötött oroszlánbőrben. Elő a bicskámmal, levágtam róla és mondtam neki, most velem jössz! Igazában nem is kellett a bicskával vagy egyébvel fenyegetnem, torkig volt a bezártsággal, készséggel jött, igaz-e Puzzle?

— Egek Ura! — ámult el Eustace. — Beleszédülök! Egy perce még iszonyú dühös voltam rád, azt hittem, a vízben hagyta bennünket: de most be kell ismernem... azaz, igen, úgy értem... ragyogó hőstett volt tőled! — s a királyhoz fordult: — Ha fiú volna, lovaggá kellene ütni, nem igaz, Uram?

— Ha fiú volna, megbotoztatnám parancsszegésért — mondta Tirian. S a szuroksötétben egyikük sem láthatta, rosszállón vagy mosolyogva. Abban a percben érdes fémcsevegés hallatszott.

— Mit csinálsz, Uram? — kérdezte riadtan Jewel.

— Kihúztam a kardom, hogy lecsapjam a fejét ennek az átkozott szamárnak — mondta félelmes hangon a király. — Állj félre, lányom.

— Ó ne, kérlek, ne — kiáltott föl Jill. — Nem teheted! — fogta könyörgőre. — Nem ő a bűnös, mindennek a majom az oka. Őt ne hibáztasd. Már rég megbánta, és nagyon kedves szamár. Puzzle a neve. Úgysem eresztem el a nyakát.

— Jill — mondta Tirian —, te vagy a legbátrabb és legeszesebb alattvalóm, de a legnyakasabb és a legengedetlenebb is. Hát jó, megkegyelmezek neki. Mit tudsz fölhozni mentségedre, szamár?

— Én, Uram? — szólalt meg félénken a szamár. — Kérlek, bocsáss meg, ha rosszat tettem. A majom azt mondta, Aslan kívánsága, hogy oroszlánbőrbe bújjak. Gondoltam, ő jobban tudja, mert én nem vagyok olyan okos. Én csak szót fogadtam neki. Bizony nem volt öröm ott élni bezárva a kunyhóban. Azt sem tudtam, mi van odakinn. A majom ki sem eresztett, csak egy vagy két éjjel. Néha még vizet sem adtak.

— Uram — szólalt Jewel. — Ezek a törpék egyre közelebb és közelebb jönnek. Jó az, ha találkozunk velük?

Tirian egy pillanatig elgondolkozott, aztán hirtelen hangosan fölnevetett; már arra sem ügyelt, hogy suttogjon:

— Az oroszlánra! Úgy látszik, meglépett az észjárásom. Hogy jó-e, ha találkozunk velük? Épp azt akarom. Most már bárkivel találkozhatunk. Itt a szamár, hogy megmutassuk, hadd lássák, kitől rettegtek, ki előtt hajbókoltak. Leleplezzük vele a majom aljas tervét. Vége a szemfényvesztésnek, fordult a kocka! Holnap a majmot Narnia legmagasabb fájára húzzuk föl. Nincs több sutyorgás meg lapulás és álöltözék. Hol vannak azok a derék törpék? Jó híreink vannak a számukra.

Ha órák hosszat suttognia kellett valakinek, utána a hangos beszéd fölpezsdítőn hat rá. Mindnyájan megélnékültek, nevettek, még Puzzle is fölemelte fejét és nagy hahotában tört ki, hiszen a majom napokon át némaságra ítélte. A dobpergés irányába fordultak. A zaj egyre erősödött, a közeledők fáklyái is fölillantak. A törpék ott vonultak a köves úton (bár persze alig emlékeztetett az angliai utakra), amely a

C.S.Lewis: A végső ütközet

Lámpápusztán vitt át. És ott menetelt keményen vagy harminc törpe, vállán apró ásóval és csákánnyal. Két fegyveres calormeni vezette az oszlopot és két másik jött a végén.

— Állj! — mennydörgött rájuk Tirian és kilépett eléjük az útra. — Álljatok meg, katonák! Hová viszitek ezeket a narniai törpéket és kinek a parancsára?

7. fejezet

A törpék lázadása

Az oszlop élén a két calormeni katona tarkaannak vagy főúri méltóságnak nézte, aki két fegyveres apródjával eléjük toppant, s tisztelgésre emelte lándzsáját.

— Ó, Uram — mondta a rangosabb —, ezeket a töpörtyűket Calormenbe kísérik, hogy a Tisroc, örökké éljen, bányáiban dolgozzanak!

— A nagy Tash istenre, igen engedelmes törpék — felelte Tirian, majd hirtelen magukhoz a törpékhez fordult.

Tán minden hatodik fáklyát vitt, s ezeknél a reszkető fényeknél látta, szakállas arcuk milyen makacs elszántsággal mered rá. — Nyílt csatában győzte le hazátokat a Tisroc, ti törpék, hogy ilyen jámbor megadással mentek meghalni Pugharan dögletes aknáiba? — kérdezte.

A két katona megütődve bámult rá, míg a törpék egybehangzón válaszolták: — Aslan parancsára, Aslan parancsára... Ő adott el bennünket. Őellene mit tehetünk?

— Igenis, a Tisroc — tette hozzá egyikük és kiköpött. — Mintha látnám, hogyan vette rá.

— Csönd, te kutya! — szólt rá a fölöttes calormeni.

— Ide nézzetek! — Tirian előcibálta a fénybe a szamarat. — Hazugság volt az egész! Aslan el sem jött Narniába. A majom jól becsapott benneteket. Nesztek, ezt vitte ki a kunyhóból elétek megmutatni, tessék!

Most szemtől szemben láthatták a törpék, milyen szánalmas csel fogásnak dőltek be. Az oroszlánbőr alaposan elkoszolódott Puzzle hosszú fogsága alatt a kunyhóban, ráadásul megtépték-gyűrték az erdei úton az ágak. Mint egy halom rongy, lógott a vállán. A fejrész félreecsúszott, jócskán hátrakerült, s buta, derék szemárképe csálén bámult elő belőle. Szája szélén fűmaradványok, nyomaként egy kis békés legelészésnek menet közben.

— Nem az én hibám volt — motyogta —, ha egyszer nem vagyok okos. Sosem állítottam az ellenkezőjét.

A törpék tátott szájjal bámulták Puzzle-t, míg a rangosabbik katona rá nem kiáltott Tirianra:

— Elment az esze, Uram? Miket beszél ezeknek a rabszolgáknak? — S a másik megtoldotta: — Egyáltalán, ki maga? — Lándzsájukkal már nem tisztelgtek, hanem támadásra készen nekiszegezték:

— A jelszót!

— Itt a jelszó, ha az kell — kiáltotta a király kardot rántva: — Megvirradt, széttört a hazugság! Védjétek magatokat, bitangok, mert narniai Tirian előtt álltok!

S villámként csapott le a parancsnokra. Eustace, a királyt követve, kivont karddal rontott a másikra: arca falfehér, de ki róná föl neki! És hozzászegődött az újoncok szerencséje. Már elfeledte a délutáni lecke mesterfogásait, szinte hunyt szemmel és szilaj biztonsággal találta el a calormenit, s maga is meglepődött, mikor az holtan rogyott a lába elé. S bár föllélegzett, a pillanat meg is rémítette. A király viadala alig tartott tovább, ő is megölte ellenfelét, s odakiáltott Eustace-nak:

— Rá a másik kettőre!

De a törpék végeztek velük. Már nem maradt talpon calormeni.

— Jól verekedtél, Eustace — kiáltotta Tirian, s a vállára csapott. — Ti meg, törpék, szabadok vagytok. Holnap magam vezetek benneteket egész Narnia fölszabadítására. Háromszoros éljent, Aslanra!

A válasz egyszerűen befulladt. Tán öt törpe erőtlen kísérlete mindjárt el is halt: néhányan durcásan dörmögtek valamit. Legtöbben meg sem muhkantak.

— Hát nem értik? — mondta türelmetlenül Jill. Majd hozzájuk fordulva: — Mi bajotok, törpék? Nem hallottátok, mit mondott a király? A majom hatalma megtört, vége. Mindenki visszatérhet a rendes hétköznapjaiba. Megint megjöhet a jókedvetek. Hát nem örültök?

Egypercnyi szünet után rossz arcú, koromfekete hajú és szakállú törpe szólalt meg:

— Aztán maga kicsoda, kisasszony?

— Jill vagyok — felelte. — Ugyanaz a Jill, aki megszabadította a gonosz varázslattól Rilian királyt... ez meg itt Eustace, ő is részt vett benne... és most visszatértünk száz meg száz év múltán egy másik világból, Aslan küldött bennünket.

A törpék mind összenéztek vigyorogva, inkább gúnyosan, mint derűsen.

— Jól van — mondta a fekete törpe, a neve Griffle volt. — Én nem tudom, ti hogy vagytok vele, fiúk, de én már annyit hallottam Aslanról, hogy az nekem holtig elég.

— Úgy van, ez az — morogták a többiek. — Mese az egész, ócska mese.

— Mit jelentsen ez? — szólalt meg Tirian. Ő nem sápadt el harc közben sem a festék alatt, de most igen. Boldog, szép pillanatra készült, és rossz álm lett belőle.

— Azt hiszed, gyöngelméjűek vagyunk — mondta Griffle —, igen, nyilván azt. Egyszer jól beugrattak bennünket, és arra számítás, hogy a következő percben megint beugrunk. De nekünk nincs szükségünk többé az Aslanról szóló mesékre, tudod. Nézz csak rá! Ott áll, vén, hosszú fülű szamár!

— Az ég szerelmére, megőrjítesz — szólt rá Tirian, — Ki mondta itt közölünk, hogy ez Aslan? Ez a majom hamisítványa az igazi Aslanról. Nem vagy képes fölfogni?

— Neked pedig különb utánzatod van róla, ha jól értem! — mondta Griffle. — Nem, köszönjük. Egyszer bolonddá tartottak bennünket, még egyszer nem kérünk belőle.

— Nincs semmi ilyesmi — mondta mérgesen Tirian. — Én az igazi Aslant szolgálom.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— És az hol van? Kicsoda egyáltalán? Mutasd meg nekünk! — szólt közbe néhány törpe.

— Azt hiszitek, a tarisznyámban tartom, bolondok! — mondta Tirian. — Ki vagyok én, hogy ráparancsolhassak, jelenjék meg? Aslan nem szelídített oroszlán! — Amint kifutott a száján, már tudta, hogy hibát követett el.

A törpék rákezdték ismételni: „nem szelídített oroszlán, nem szelídített oroszlán” — s gúnyosan énekelték.

— Ez az, amit már ezerszer elmondtak nekünk — hadarta egyikük.

— Ezzel azt akarjátok mondani, hogy ti nem hisztetek az igazi Aslanban? — szólalt meg Jill. — De én láttam Őt. És Ő küldött el ide mind a kettőnket abból a másik világból.

— Aha — mondta széles mosollyal Griffle. — Ezt mondod te. Erre remekül megtanítottak. Fölmondani a leckét, mi?

— Tökfilkó — kiáltott rá Tirian —, arcába mered vágni egy hölgynek, hogy hazudik?

— Uram, ön külön magánnyelvet hord a fejében — felelte a törpe. — Mi tudni sem akarunk többé királyokról — s ha ön Tirian, akire nem is emlékeztet —, éppoly kevésbé kívánjuk vissza, mint Aslant. Mostantól magunk vesszük kezünkbe a sorsunkat és nem kapjuk le a sapkákat senki előtt sem. Érti?

— Ez a beszéd — mondta egy másik törpe. — A magunk urai vagyunk mostantól. Semmi Aslan, semmiféle királyok meg ostoba mesék messzi világokról. Törpék a törpékért!

Ismét rendbe álltak, készen rá, hogy visszamasírozzanak oda, ahonnet jöttek.

— Kis butusok! — szólt közbe Eustace. — Még egy köszönömöt sem mondtok, amiért megszabadultatok a bányamunkától?

— Ezt már ismerjük — vetette vissza a válla fölött Griffle. — Azért szabadítottatok meg tőlük, hogy ti használjátok ki bennünket. A régi nóta, csak nektek szólna. Induljunk, fiúk.

A törpék nekivágtak, dalolva és dobütemre trappoltak bele az éjszakába. Tirian és barátai utánuk bámultak. Majd ő is csak annyit mondott: — Gyerünk — és folytatták útjukat, de némán.

Puzzle megint kegyvesztettnek érezte magát, ha nem is értette a történeteket. Jill, fölháborodottan a törpéktől, büszkén Eustace hőstétére, csaknem szégyenkezett. Eustace szíve még mindig hevesen vert. Tirian és Jewel szomorúan baktatott mögöttük. A király jobbját az egyszarvú vállán nyugtatta, az pedig bársonyos orrával időnként meg-megbökte Tirian arcát. Meg sem próbálták szavakkal fölvidítani egymást. Mivel is tették volna! Tirian nem is álmodta, hogy így sül el a majom mesterkedése az ál-Aslannal, hogy népe ne higgyen többé az igaziban sem. Bizonyosra vette, hogy a törpék abban a pillanatban, mikor eléjük tárja, milyen rútul becsapták őket, az ő oldalára állnak. S aztán másnap éjszaka odavezeti őket a Kunyhó-dombra, a többieknek is megmutatja Puzzle-t, s akkor valamennyien a majom ellen fordulnak; esetleg egy kis csetepaté után a calormeniekkal, túl lesznek az egész zűrzavaron. S most, lám, semmire sem számíthat. Vajon hány narniai pártol el tőle úgy, mint a törpék?

— Valaki jön utánunk — mondta hirtelen Puzzle.

Megálltak, füleltek. Valóban, apró lábak dobaja hallatszott mögülük.

— Ki az ott? — kiáltotta a király.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Csak én, Uram — felelt egy hang. — Én, Poggin, a törpe. Sikerült ellógnom a többiektől. Én veled tartok, Uram, és Aslannal. És ha törpének való kardot adsz a kezembe, boldogan harcolok az igaz oldalon, előbb, mint bárki.

Körbefogták, üdvözölték, megdicsérték, megveregették a hátát. Persze egy szál törpe alig billenthet a mérlegen, mégis valahogy földerültek tőle. Megjött a kedvük. Csak Jillé és Eustace-é nem tartott sokáig, mert ásítottak, lehorgadt a fejük, másra sem bírtak már gondolni, mint a pihentető ágyra.

Az éjszaka leghidegebb órájában, épp hajnal előtt értek vissza a toronyhoz. Ha bármiféle elemózsiára lelhetnek, boldogan nekiesnek, de a semmi kínja meg a távoli remény elkésérítő volt. Hát ittak a patakból, meglocsolták arcukat és fekhelyükre rogytak, csak Puzzle meg Jewel érezte jobban magát odakinn. Ez tán még szerencse is volt, mert az egyszarvú meg a testes, felnőtt szamar még zsúfoltabbá tenné a szobát.

A narniai törpék, bár egy jó méternél alig magasabbak, de igen szívós, keménykötésű fickók, így Poggin, a nehéz nap s a kurta éjszaka ellenére, mindenkit megelőzve, felfrissültén ébredt. Mindjárt fölkapta Jill íját, kiment és lőtt néhány vadgalambot. Aztán az ajtó előtt megkopasztotta őket s beszédbe elegyedett Jewellel meg Puzzle-lel. Puzzle sokkal jobban érezte magát reggelre, látszott is rajta. Az egyszarvú, ez a nemes és finom állat olyan kedves volt hozzá, hogy csupa mindkettőjüket érintő dolgot hozott szóba, mint fű és cukor, meg a paták rendben tartása. Mire Jill és Eustace ásítózva és szemüket dörzsölve előkerültek, a törpe megmutatta nekik, hol szedhetnek egy csomó olyan narniai növényt, amely pompás zamatot ad a sütnifőznivalónak. (Egy kis só meg bors is kellene hozzá, de hát az nem akadt.) Ezzel-azzal csak összehozták azt a ragufélét, amiből a reggeli vagy ebéd — nevezzük, aminek tetszik — kitelt. Tirian kissé arrébb bement baltájával az erdőbe tűzrevalóért. Míg az étel megfőtt — s ez igen hosszú időnek tűnt, kivált mert mind ínycsiklandozóbb illata szállongott —, a király teljes törpének való felszerelést talált Poggin számára: került páncéling, sisak, pajzs, kard, öv és tör is. Aztán megvizsgálta Eustace kardját, s látta, hogy a fiú azonmód, vérmocskosan tette vissza hüvelyébe, ahogy a calormenit megölte. Megszidta érte, s rábízta, hogy tisztítsa meg és fényesítse ki.

Jill eközben jött-ment, néha megkavarta a fazékban az ételt, máskor irigyen leste az elégedetten legelésző szamarat s az egyszarvút. Hányszor kívánta már ezen a reggelen, bárcsak lenne ő is fűevő!

Hanem mikor megfőtt az ebéd, mindnyájan elismerték, érdemes volt kivárni, és másodszor is szedtek belőle. Mikor mindenki pukkadásig jóllakott, leheveredtek a bejárat előtt, szemben a négy lábúakkal, s a törpe, Jill és a király beleegyezésével, pipára gyújtott, majd Tirian

Így szólt hozzá:

— És most, Poggin pajtás, teneked több és fontosabb értesülésed van az ellenségről, mint nekünk. Mondd el hát, amit csak tudsz. Először is, mit beszélnek az én szökésemről?

— Ilyen fondorlatos mesét még sosem agyaltak ki, Uram — kezdte Poggin. — Gyömbér, a macska volt az, aki elmondta, és valószínűleg ő maga találta ki. Ez a Gyömbér, Uram, agyafúrt, amilyen csak egy macska lehet, hát előadta, hogy elsétált amellet a fa mellett, amelyikhez azok a gazemberek Felségedet odakötötték. Meg, hogy

C.S.Lewis: A végső ütközet

(engedelmet) Felség ordította, káromkodott, szidta Aslant, olyan szavakkal, amiket én meg nem ismételtem, s kihívóan és peckesen nagyképen kellek magát macskamód. És akkor, jelentette ki Gyömbér, hirtelen, villámfényben megjelent maga Aslan, és Felségedet egy falasra lenyelte. Az állatok reszketve hallgatták a rémhistóriát, volt, amelyik elájult tőle. A majom persze még lódított is rajta. Látjátok, így bánik azzal Aslan, aki nem tiszteli, fűzte hozzá. Ebből okulhattok. A szegény párok szűköltek, jajveszékelték: „megfogadjuk, megfogadjuk!”, így aztán Felséged szökéséből nem azt vonták le, hogy vannak még barátai, akik segítségére sietnek, csak még jobban megrettentette őket, s kényre-kegyre alávetették magukat a majomnak.

— Micsoda ördögi fufang! — mondta Tirian. — Ez a Gyömbér tehát a majom bizalmas tanácsadója.

— Most már fogas kérdés az is, hátha fölébe kerekedett a majomnak — felelte a törpe. — A majom rákapott az ivásra. Úgy vélem, eztán főképp Gyömbér vagy Rishda, a calormeni kapitány markában van a cselszövés fonala. Gyömbér egy-két szava hintette el a törpék közt a vádat, amelyet aljasul Felséged ellen fordítottak. Mindjárt megmondom, miből sejtem. Egyik rémséges éjszakai gyűlés után hazamenet rájöttem, hogy ott felejtettem a pipámat. Remek darab volt, régi kedvencem, hát visszafordultam érte. De mielőtt odaértem ahhoz a helyhez, ahol ültem — koromsötét volt —, macskanyávogás ütötte meg a fületem, s egy calormeni hang: „itt vagyok... halkán beszélj”. Én megmerevedtem, mint aki odafagyott. Ők voltak: Gyömbér és Rishda tarkaan, ahogy ők hívják. „Nemes tarkaan” mondta a macska azon a mézesmázos hangján „épp arra voltam kíváncsi, mit értsünk azon a mai kijelentésen, hogy Aslan nem több, mint Tash.” „Kétségtelen, legokosabb macska” felelte a másik „te fölfogtad, mit akartam ezzel”. Mire Gyömbér: „azt, hogy egyikük sem létezik”. „Ezt minden felvilágosult elme tudja” helyeselt a tarkaan. „Akkor egyetértünk” dorombolta a macska, hozzátéve „nem találod unalmas alaknak a majmot?” „Ostoba, kapzsi vénség” hangzott a válasz „de egyelőre szükségünk van rá. Kettőnknek titokban kell döntenünk, s rákényszeríteni az akaratunkat a majomra.” „Még jobb lenne néhány felvilágosult narniait bevonni a tanácsba: egyet-egyét, akit alkalmasnak találunk. Mert azok az állatok, akik igazán hisznek Aslanban, bármelyik pillanatban elfordulhatnak tőlünk; és meg is teszik, ha a majom ostobaságában elárulja a titkot. De akik sem Tash-sal, sem Aslannal nem törődnek és fél szemükkel a saját hasznukat lesik, s a Tisroctól megkapják jutalmukat, ha Narnia már calormeni tartomány lesz, azok szilárd támaszaink.” „Villog az eszed, macska” ismerte el a kapitány „de légy óvatos, válogasd meg, kit fogadsz föl.”

Míg a törpe beszámolt, fordulni látszott az időjárás. Napsütésben ültek le, s most Puzzle átdidergett, Jewel nyugtalanul mozgatta fejét. Jill fölneézett.

— Felhősödik — mondta.

— Milyen hűvös lett — szólt Puzzle.

— Az ám, csípős hideg — Tirian a tenyerébe lehelt. — Hú! Mi ez az ocsmány szag?

— Pfuj! — Eustace az orrához kapott. — Dögszag. Tán hullott madártetem? De miért nem éreztük az előbb?

Jewel nagy robajjal fölugrott s szarvával mutatta:

— Nézzétek! — kiáltotta. — Nézzetek oda!

Mind a hatan odabámultak, arcukon döbbségek félelem.

8. fejezet

A sas híreket hoz

A tisztás távoli szélén, a fák árnyékában megmozdult valami. Igen lassan siklott észak felé. Első pillantásra füstnek vélhetted, mert sötét volt és átlátszó. De a dögletes szag nem füstre vallott. Aztán ez a jelenség megőrizte alakját, ahelyett, hogy hullámszerűen, göndörödjön, mint a füst. Durván emberalakot formázott, de madárfeje volt, kegyetlen, görbe csőrű ragadozó madaré. Négy karja volt, s messze a feje fölé tartotta őket, északnak kinyújtva, mintha egész Narniát akarná markába kaparintani, és ujjai, mind a húsz, görbék, akár a csőre, hosszú kieresztett madárkarmokkal a végükön. Nem futott, inkább a fű fölött lebegett, s az szálanként elfonnyadt körülötte.

Puzzle, amint megpillantotta, elordította magát és bemenekült a toronyba. És Jill (aki aztán igazán nem volt gyáva, tudjuk) eltakarta arcát, hogy a látványt is elúzza. A többiek tán egy percig figyelték, míg csak el nem lebegett a vaskosabb fák felé, tőlük jobbra, majd eltűnt. Aztán a nap újra előbújt s a madarak éneke is fölhangzott.

Valamennyien föllélegeztek és megmozdultak. Míg látóközeiben volt, szobormereven ültek.

— Mi volt ez? — suttogta Eustace.

— Egyetlenegyszer láttam már — mondta Tirian. — De akkor kőbe vésve, arannyal borítva, szeme gyémántból kirakva. Olyan idős lehettem, mint ti most, és a Tisroc vendége voltam a tasbaani udvarban. Elvitt Tash nagy templomába. Ott láttam az oltár fölé bemetszve.

— Akkor ez... ez a valami... Tash volt? — kérdezte Eustace.

De válasz helyett Tirian Jill vállára csúsztotta a karját:

— Mi van a kis hölgyel?

— Minden rendben — mondta Jill, kezét levéve sápadt arcáról, s megpróbált mosolyogni. — Már jól vagyok. Csak egy percre majdnem rosszul lettem.

— Úgy látszik — mondta az egyszarvú —, hogy Tash mégiscsak valóság.

— Igen — bólintott a törpe. — És ez a bolond majom, aki nem hitt Tash-ban, jól megkapja tőle a magáét! Ő hívta, hát most megjött.

— Hová ment ez a... ez a... valami? — kérdezte Jill.

— Északra, Narnia szívébe — mondta Tirian. — Eljött, hogy itt lakozzék köztünk. Hívták, hát jött.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Hohoho! — kuncogott föl a törpe, összedörzsölve szőrös kezét. — Szép kis meglepetés lesz a majomnak. Jobb az ördögöt nem a falra festeni, mert ott terem.

— Hová lett Puzzle? — szólalt meg Eustace.

Elkezdtek a nevét kiabálni, Jill körüljárta a torony másik oldalát, hátha oda ment. Már belefáradtak a keresésbe, mire a nagy szürke fej óvatosan kibámult az ajtónyíláson s megszólalt: — Elment már? — Alig győzték kicsalogatni, s akkor is úgy reszketett még, mint a kutya, ha vihart érez.

— Most látom — mondta Puzzle —, milyen számár egy számár vagyok. Sosem lett volna szabad Shiftre hallgatnom. Sosem hittem volna, mi lesz belőle!

— Ahelyett, hogy hajtogattad: te igazán nem vagy okos, próbáltál volna inkább megokosodni — kezdte Eustace, de Jill közbeszólt:

— Hagyd szegényt! — mondta. — Tévedés volt, nem igaz, Puzzle? — és megcsókolta az orrát.

Bár még nem heverték ki a bajjós látványt teljesen, újra leültek s tovább beszélgettek.

Jewel nem sokat mondhatott. Míg fogságban tartották, jóformán egész idő alatt a kunyhó végében megkötözve persze mit sem hallott az ellenség terveiből. Megrugdosták (néha ő is visszarúgott), megverték, halállal fenyegették, ha nem vallja, hogy azt hitte, az igazi Aslan volt, akit éjszakánként kivittek és tűzfénynél mutogattak. Ki is végezték volna azon a reggelen, ha meg nem szabadítják. Nem tudta, mi történt a báránnyal.

Arról kellett döntenük, este újra elmenjenek-e a Kunyhó-dombra, hogy megmutassák Puzzle-t a narniaiaknak, hadd lássák, milyen rútul becsapták őket, vagy elpárologjanak kelet felé s találkozzanak a segédcsapattal, melyet a kentaur Roonwit hozott Cair Paravelből, s haddal térjenek vissza a majom meg a calormeniek ellen. Tirian inkább az első terv felé hajlott: gyűlöletes volt számára a gondolat, hogy egy perccel is tovább kiszolgáltassa népét a majom erőszakának, mint ahogy muszáj. Másrészt intő jel volt a törpék múlt éjszakai viselkedése. Senki sem tudhatta bizonyosan, hogyan hat a népre, ha elővezetik Puzzle-t. Meg számolniuk kellett a calormeni katonákkal is. Poggin úgy vélte, tán harmincan lehetnek. Tirian bízott benne, ha a narniaiak mind mellé állnak, ő, Jewell meg a gyerekek és Poggin (Puzzle nem sokat számít), elverik őket. De mi lesz, ha a narniaiak fele — beleértve a törpéket — csak ül és bámul — vagy épp ellenük harcol? A kockázat túlságosan nagy. Meg ott volt Tash sötét árnya is: semmi jót nem ígér.

Poggin kifejtette, nem árthat, ha adnak egy-két napot a majomnak, bajlódjon csak a saját gondjaival. Puzzle-t már nem rángathatja elő ijesztgetésül. Nem lesz könnyű neki, vagy Gyömbérnek kimagyarázzkodnia. Ha az állatok estéről estére Aslant követelik, és nincs Aslan, még a legeggyűbbek is gyanút fognak. Végül megegyeztek, hogy legokosabb nekivágni és csatlakozni Roonwitékhoz.

Mihelyt emellett döntöttek, csodálatosan fölvidultak mindannyian. Gondolom, igazán nem azért, mintha féltek volna a harctól, kivéve tán Jillt és Eustace-t. De merem állítani, szíve mélyén ki-ki boldogan kerülte a közeledést — legalábbis egyelőre — ahhoz a rettenetes madárfejű szörnyhez, aki, láthatóan vagy láthatatlanul, valószínűleg a Kunyhó-dombon tanyázik. Akárhogyan is, az ember megkönnyebbül, ha elhatározásra jutott.

C.S.Lewis: A végső ütközet

Tirian úgy vélte, jobb előbújni rejtekükből, ha nem akarják, hogy calormenieknek nézzék őket s esetleg rájuk támadjanak a hazájukhoz hűséges narniaiak. A törpe elkészítette a gyanús kotyvalékot kandallóhamuból meg zsiradékból, amit korsóban tartottak a kardok és lándzsák tisztítására. Aztán levetették a calormeni fegyverzetet és lementek a patakhöz. A csúf keverék habzott, mint a szappan: jóleső látványt nyújtott Tirian meg a két gyerek, amint a víz mellett térdelve súrolták hátukat, nyakukat, vagy fröcskölték, fújták a habot. Fénylő, kipirult arccal mentek vissza a toronyba, mint akik összejövetel előtt alaposan megtisztálkodtak.

Puzzle könyörgött, szabadítsák meg az oroszlánbörtől. Panaszkodott, majd megfőtt benne az úton, a hátát feltörte, ráncot vetett, maskarát csinált belőle. Hiába, megmondták neki, még egy kicsit ki kell bírnia, hogy ebben a fölszerelésben mutathassák meg az állatoknak, akkor is, ha előbb Roonwittel szeretnének találkozni.

A galamb- meg a nyúllakoma maradékát nem volt érdemes magukkal vinni, legföljebb némi kétszersültet. Tirian lakatra zárta a torony kapuját, s ezzel véget vetett ottani tartózkodásuknak.

Délután kettőkor elindultak, ez volt az első meleg tavaszi nap. A friss levelek nagyot nőttek tegnap óta; a hófoltok elolvadtak, de sokfelé előbújt a kankalin. A napfény rézsüt átsütött a fákon, énekeltek a madarak, s mindenütt, bár láthatatlanul a rohanó folyó zúgása kísérete őket. Ki gondolt volna itt az iszonyatos Tash-ra. A gyerekek most érezték át igazán: ez Narnia! Még Tirian is vidámabb szívvvel járta a vidéket, egy régi narniai menetelőnóta visszatérő sorait dúdolta útközben. Utána Eustace haladt Poginnal. A törpe sorolta a narniai fák, növények, madarak nevét, bár mindet ő sem ismerte. Néha Eustace az angol megfelelővel válaszolt. Őket Puzzle követte, majd Jill és Jewel szorosán együtt. Jill úgyszólván beleszeretett az egyszarvúba. Úgy találta — és nem is tévedett —, Jewel a legragyogóbb, legfinomabb és legelbájozóbb állat mind közt, akit csak ismert, beszéde oly választékos és hajlékony, hogy el sem képzelhető, milyen szilaj és rettenetes a harcban.

— Ó, milyen gyönyörű ez — mondta Jill —, így sétálni! Bár tartana tovább, minél tovább. Hát nem kár, hogy itt Narniában mindig annyi minden történik?

Jewel figyelmeztette, hogy téved. Elmondta, hogy Ádám és Éva fiai és lányai mindig olyankor jutottak el a maguk különös világából Narniába, amikor itt zavaros, nyugtalan idők jártak, de ne higgye, hogy mindig így van. Látogatásaik közben sok száz meg ezer éven át békés királyt békés király követ, nevükre is alig emlékeznek, fölsorolni sem könnyű őket, a történelemkönyvek alig jegyeznek föl róluk említésre méltó eseményt. És már olyan régi királynőket, hősokeket emlegetett, akikről Jill sosem hallott. Hófehérke királynőről mesélt, aki jóval a Fehér Boszorkány meg a Nagy Tél előtt élt, s olyan szép volt, hogyha belenézett egy erdei tóba, arcának tükörképe egy évvel s egy nappal azután is átragyogott a vízen, mint az éjszakai csillag. Aztán Holderdőről, a nyúlról beszélt, akinek oly éles volt a füle, hogyha a Katlan-tónál ült a nagy vízzuhatag robajlásában, hallotta, mit suttognak az emberek Cair Paravelben. Elmondta, hogy Vihar király, aki a honalapító Frank király kilencedik nemzedékbeli sarja volt, hogyan hajózott messze túl a Keleti tengereken s megszabadította az Elhagyott

C.S.Lewis: A végső ütközet

szigetbelieket a sárkánytól, majd visszatértében, hálából ezek a szigetek örök időkre a Narniai királysághoz csatlakoztak. Egész évszázadokról regélt, mikor az ország oly boldog volt, hogy nevezetes táncokon, ünnepségeken és lovagi játékokon kívül egyéb följegyezni valóra nem is emlékeznek, s minden nap, minden hét szebb volt az előzőnél. S amint tovább haladt, e boldog évek, évezredek képe úgy halmozódott föl Jill agyában, mintha magas dombról tekintene le a gazdag, kies, erdőségekkel, vizekkel, gabonaföldekkel teli síkságra, mely messze-messze terjed, egészen addig, míg el nem vékonyul és belevész a távol ködébe. Jill megszólalt:

— Ó, remélem, hamarosan ellátjuk a baját a majomnak, és visszatérünk azokhoz a szép, nyugalmas időkhöz. S aztán már minden így megy tovább örökkön-örökké. A mi világunk is véget ér egy napon. De talán ez itt nem. Talán ez az egy soha. Ó Jewel, nem volna csodálatos, ha Narnia csak élne tovább és tovább, mint valaha rég, ahogyan elmondtad?

— Nem, húgocskám — felelte Jewel —, a világok mind a végük felé tartanak; egyedül Aslané nem.

— Jó, hát akkor — mondta Jill —, remélem, ennek az egynek a vége még millió és millió évnnyire van... De miért álltunk meg?

A király, Eustace és a törpe fölmeredt előttük az égre. Jill átborzongott, eszébe jutott az a rémség, amit nemrég láttak a magasban. De most effélének nyoma sem volt. Kicsiny, fekete pont ütött át az ég kékjén.

— Meg mernék esküdni — mondta az egyszarvú —, a röptéről látom, hogy beszélő madár.

— Magam is azt hiszem — mondta a király —, de vajon barát-e, vagy a majom kéme?

— Ha a szemem nem csal — szólalt meg a törpe —, formára Messzirelát, a sas az.

— El kellene bújnunk a fák alá! — szólalt Eustace.

— Ugyan már — felelte a király —, legjobb, ha megállsz, mint a sziklák. Ha mozogsz, menten észrevesz.

— Nézd! Köröz, már meglátott — figyelmeztetett Jewel.

— Ereszkedik is le, tág körökben.

— Nyilat a húrra, hölgyem — szólalt Jillre Tirian. — De ne lőjj, míg nem mondom. Barát is lehet.

Ha sejtik, mi közeleg, merő élvezet lett volna elgyönyörködni benne, milyen könnyed méltósággal siklik lefelé a hatalmas madár. Egyik kőszirtre szállt le, alig s egy karnyújtásnyira Tiriantól, meghajtva címeres fejét s furcsa sashangján megszólalt: — Üdv, király!

— Üdv, Messzirelát! — felelte Tirian. — S ha királynak szólítasz, bízhatom benne, hogy nem a majom meg az ál-Aslan híve vagy. Örülök, hogy látlak.

— Uram, ha meghallod, mi hírt hozok, elborulsz jöttömön, mert soha nagyobb csapás nem ért.

Tirian szívverése elállt ezekre a szavakra, de összeharapta fogait, s ezt mondta: — Beszélj.

— Két körképet láttam — mondta Messzirelát. — Az egyik Cair Paravel volt, tele narniai halottakkal és élő calormeniekkel: a Tisroc zászlaja lobog a királyi palota homlokzatán, és alattvalóid menekülnek a városból, mindenfelől az erdőségekbe. Cair Paravelt a tenger felől

C.S.Lewis: A végső ütközet

vették be. Húsz nagy calormeni hajó futott be az éj sötétjében tegnapelőtt a kikötőbe.

Néma csend fogadta szavait.

— És a másik látvány, öt mérfölddel közelebb, mint Cair Paravel, az Roonwit, a kentaur volt. Haldoklón hevert, oldalában calormeni nyílvesszővel. Utolsó óráján mellette voltam, Felső, s ezt az üzenetet küldte neked: emlékezz rá, hogy a világok mind elmúlnak végül, és hogy a nemes halál olyan kincs, amelyet a szegények legszegényebbike is megvásárolhat.

— Úgy — mondta a király, hosszú hallgatás után. — Narnia tehát nincs többé.

9. fejezet

A nagygyűlés a Kunyhó-dombon

Hosszú ideig nem bírtak megszólalni, de még könnyet ejteni sem. Aztán az egyszerű dobantott egyet, megrázta sörényét és megszólalt:

— Felség, itt nincs szükség tanácskozásra. Világos, hogy a majom tervei mélyebbre nyúltak, mint képzeltük. Kétségtelen, hogy már régóta titkos kapcsolatban állt a Tisroc-kal, és amint ráakadt az oroszlánbőrre, megüzente neki, hogy helyezze készenlétbe hajóhadát, Cair Paravel és Narnia bevételére. Számunkra nincs más hátra, mint visszatérni a Kunyhó-dombra és kihirdetni az igazságot, vállalva a kockázatot, hiszen Aslan bízta ránk ezt a küldetést. És ha csodaképp legyőzzük azt a harminc calormenit, a majom csatlósait, utána fölvenni a harcot, ha belehalunk is, a sokkal nagyobb sereggel, amely a nyakunkba zúdul Cair Paravelből.

Tirian bólintott, majd rögtön a gyerekekhez fordult:

— Barátaim, ideje, hogy visszatérjetez innen a ti világotokba. Hiszen ti híven teljesítettétek küldetéséteket.

— D... de mi... mi igazán semmit sem segítettünk — hebegte Jill reszketően, nem a félelemtől, hanem mert minden olyan kétségbeejtővé vált egyszeriben.

— Ugyan — felelte a király —, hát nem ti oldoztatok el a fától? Nem te siklottal előttem kígyómód az erdőben, vagy nem te hoztad el Puzzle-t? És te, Eustace, megölted azt a katonát. De ahhoz nagyon is fiatalok vagytok, hogy megosszátok velünk a véres, baljós csatát, ami ránk vár ma éjjel, vagy úgy lehet, három nap múlva. Szépen kérek... sőt, megparancsolom... hogy térjetez haza! Szégyen, gyalázat lenne, ha eltűrném, hogy gyerekfejjel énértém essetek el a csatában.

— Nem, nem, nem — kiáltotta Jill elsápadva, majd hirtelen kipirulva, s aztán újra kifutott arcából a vér. — Nem megyünk, bármit mondasz is, veled tartunk, lesz, ami lesz, igaz, Eustace?

— Igaz, különben is minek ekkora húhót csapni belőle — mondta Eustace, kezét zsebre vágva. Eszébe sem jutott, mennyire nem illik ez a nevetséges mozdulat a páncélinghez. — Úgy sincs más választásunk. Kár a szóért. Visszamenni, hogyan? A varázsgyűrűk nélkül?

Cáfolhatatlan érv volt, Jill mégis gyűlölte abban a pillanatban, hogy kimondta. Szeretett jéghideg-józan maradni, mikor másokat majd szétvetett az izgalom.

Tirian is rájött, hogy semmiképp sem térhetnek haza (hacsak Aslan hirtelen el nem röpenti őket), hát azzal állt elő, hogy a déli hegyeken át induljanak Archenlandbe, ott talán biztonságban lesznek. Csakhogy a gyerekek nem ismerték az utat, a király pedig nem adhatott melléjük vezetőt. Poggin úgy vélte, ha egyszer a calormeniek megkaparintották Narniát, egy hét múlva már Archenlandet is lenyelik: a Tisroc rég feni a fogát a két északi országra. Végül Eustace és Jill addig könyörgött, míg Tirian be nem adta a derekát, rájuk hagyta, hogy „kivegyék részüket a vállalkozásból, melyre Aslan szemelte ki őket”.

Tirian első gondolata az volt, hogy ne menjenek vissza a Kunyhó-dombra — már említésétől is borsódzott a hátuk — a sötétség beállta előtt. De a törpe megjegyezte: napvilágnál bizonyára elhagyatott a

C.S.Lewis: A végső ütközet

környék, legföljebb egy szál őr lézeng ott. Az állatokat úgy megrettentette, amit a majom meg Gyömbér beszélt nekik az új, haragvó Aslanról — vagy Tashlanról —, hogy a tájára sem merészkednek, csak ha azokra a rettenetes éjféli gyűlésekre hívják össze őket. A calormeniek meg amúgy sem voltak erdei emberek. S világosban könnyebb a kunyhó mögött észrevétlenül meglelni a jó rejtkehelyet, mint éjjel, mikor a majom már odaterelte az állatokat, és valamennyi calormeni szolgálatban van. S ha a gyűlés már megkezdődött, ott hagyhatják Puzzle-t, senki sem látja, míg a kellő pillanatban elő nem vezetik. Ez nyilvánvalóan okos tervnek látszott: egyetlen esélyük a hirtelen meglepetés.

Megegyeztek benne s új irányban, északnyugatnak vágtak neki a gyűlöletes domb felé. A sas néha fölöttük körözött, néha letelepedett Puzzle hátán. Senkinek eszébe sem jutott, hogy fölüljön az egyszarvúra, ezt maga a király is csak végszükségben tette volna meg. Most Jill és Eustace ballagott együtt. Mikor kikönyörögték, hogy velük maradhassanak, nagyon bátraknak érezték magukat, mostanra elpárolgott a bátorságuk.

— Te Jill — suttogta a fiú —, megmondom neked úgy, ahogy van, be vagyok gyulladva.

— Ó, Eustace, neked könnyű, te remekül vívsz. De én... én csak úgy remegek, ha tudni akarod.

— A remegés, az semmi. Én már majdnem rosszul vagyok.

— Erről ne is beszélj, az ég szerelmére — mondta Jill.

Egy-két percig némán mentek tovább.

— Jill — szólalt meg hirtelen a fiú.

— Mi az?

— Mi lesz, ha megölnek bennünket?

— Halottak leszünk, azt hiszem.

— Úgy értem, mi történik nálunk, a mi világunkban? Fölbredünk és ott találjuk magunkat visszafelé a vonaton? Vagy csak úgy eltűnünk, és sosem hallanak többé rólunk? Vagy ott leszünk halottak Angliában?

— Nahát! Ez eddig eszembe sem jutott.

— Szép kis meglepetés lesz majd Péternek meg a többieknek, hogy az előbb még láttak bennünket integetni az ablakból, és mire a vonat befut, egyszerre hűlt helyünk sincs! Vagy ha rábukkannak két... úgy értem, ha halottak vagyunk odaát Angliában.

— Brr! — Jill összerázkódott. — Ronda egy ötlet.

— Nekünk nem lesz ronda — felelte Eustace. — Mi már nem tudunk semmiről.

— Bárcsak... á, mégsem...

— Mit akartál mondani?

— Azt, hogy bárcsak sose jöttünk volna ide. De nem, nem, dehogyis. Még ha megölnek, akkor sem. És jobb elesni Narniáért, mint otthon megöregedve, elbutultan, esetleg tolókcocsiban... ugyanúgy meghalni a végén.

— Vagy összezúzva egy vasúti kocsiban!

— Ezt mért mondod?

— Csak, mert amikor jött az a rettenetes zökkenés, amelyik ideröpített bennünket Narniába... azt hittem, összeütköztünk. Ehelyett mennyei boldogság volt, hogy itt találtuk magunkat Narniában.

Míg Jill és Eustace így tanakodott, a többiek haditerveiket vitatták meg, s már nem is érezték magukat olyan nyomorultul. A rájuk váró

C.S.Lewis: A végső ütközet

föladat kötötte le őket, és háttérbe szorította agyukban a Narniában történeteket, s hogy az ősi dicsőség, a derűs korszak szertefoszlott. Egy percnyi némaság, s máris rájuk telepszik mindez, hát kitarítottak a szócséplésnél. Poggint egészen fölpezsdítette az éjszakai vállalkozás, amelyben helyt kell állniuk. Erősen remélte, hogy a borz, a medve s valószínűleg a kutyák mind azonnal hozzájuk pártolnak. És abban sem hitt, hogy a törpék valamennyien Griffle-hez húznának. Meg a tűzfénynél vívott harc hullámozása a fák között, az is inkább a gyöngébbik félnek kedvez. Aztán meg, ha ma éjjel sikerül győzniük, nem érnek rá kockára vetni az életüket a calormeni főserg ellen, néhány nappal később?

Miért ne rejtőznének el az erdőben vagy a Nyugati pusztán fönn, túl a nagy vízesésen, akár a bujdosók? És lassanként mind többen lennének, hiszen a beszélő állatok meg az archenlandiek napról napra csatlakoznának hozzájuk. S végül kitörve rejtekükből kisöpörnék az elbizakodott calormenieket az országból, és Narnia föléledne. Hiszen mindez megtörtént már egyszer, Miraz király korában.

Tirian mindezt végighallgatta, s arra gondolt „de mi lesz Tash-sal?“, és csontjaiban érezte; álom, amiből semmi sem válik valóra. De nem mondta ki.

Ahogy közelebb értek a Kunyhó-dombhoz, mind csöndesebben haladtak. Az erdőben meg már lopózkodva. Attól a perctől, hogy megpillantották, jó két órába telt, míg a kunyhó hátához kerültek. Leírhatatlan út volt ez. Minden csöppnyi rejtektől a következőig kúszva megannyi kaland, közben végtelen várakozások és téves riadalmak. Próbált földerítők és jártas vezetők ismerik igazán. Napszállta körül mindannyian biztonságban voltak egy magyalfacsoportban, jó tíz méternyire a kunyhó mögött. Egy kis kétszersültet rágcsálva leheveredtek.

Most jött a legkomiszabb, a várakozás. A gyerekeket szerencsére elnyomta az álom egy-két órára, de persze, amint hűvösödött, fölébredtek, és sajnos a szomjúságuk is föltámadt, de sehol egy csöppnyi víz. Puzzle szótlanul állt, beleborzongott az idegességbe. De

Tirian, fejét jewel oldalán nyugtatva mélyen aludt, akár Cair Paravelben, királyi ágyában, míg gongütés nem verte föl, s ahogy körülnézett, a házikó távoli szélén tűzfény villant a szemébe, és már tudta, elérkezett az ő órájuk.

— Öleljük meg egymást, Jewel — mondta. — Alighanem utoljára. Ha valaha is megbántottalak, bocsásd meg nekem.

— Kedves királyom — felelte az egyszarvú —, bár volna mit megbocsássak! Isten veled. Felejthetetlen időket értünk együtt. Ha

C.S.Lewis: A végső ütközet

Aslan megadná, sem választanék más életet, mint amit kaptam, sem más halált, mint aminek most elébe nézünk.

Majd fölkeltek Messzilátot, aki szárnya alá dugott fejével aludt — úgy festett, mintha nem is lett volna feje —, s közelebb kúsztak a kunyhóhoz. Otthagyták Puzzle-t, megnyugtatva, hogy senki sem haragszik rá, s lelkére kötötték, el ne mozduljon, míg érte nem megy valaki. Aztán elfoglalták helyüket a kunyhó végében.

A máglyát nemrég gyújthatták meg, most kezdett lángra kapni. Csak néhány méternyire volt tőlük, és a narniai állatok nagy tömege a túlsó oldalán szorongott, úgyhogy Tirian első pillantásra nem valami jól látta őket, bár persze szempárok sokasága villogott a tűz fényében, de csak úgy, ahogy macskáké, nyulaké szokott a sötétben föllobbanó sugárnál. Alig lapult le a fűben Tirian, a gong elhallgatott, és valahonnét bal felől három alak tűnt föl. Az egyik Rishda tarkaan, a calormeni kapitány. Másik a majom volt. A tarkaan kezét fogta mancsával, s egyre nyöszörgött-nyafogott:

— Ne olyan gyorsan, ne siess úgy, nem vagyok jól. Jaj, szegény fejem... Ezek az éjszakai gyűlések egészen kifacsarnak. Nem majomnak való az éjszakázás: nem vagyunk mi patkányok vagy denevérek... Jaj, szegény fejem!

A majom túloldalán kényes, méltóságos léptekkel, farkát fölcsapva Gyömbér, a macska haladt. A máglyához tartottak, s oly közel voltak Tirianhoz, hogy ha jobb felé néztek volna, meglátják. Szerencsére nem fordultak arra. De Tirian hallotta, hogy Rishda halkán odaszól Gyömbérnek:

— No, macska, rajtad a sor. Mutasd meg, mit tudsz!

— Miau, miau! Bízatsz bennem — felelte Gyömbér. — Aztán ellépkedett a máglyán túlra, és az összegyűlteket sorával szemben ült le, mintha kihallgatást tartana.

És valóban, a dolog inkább színházi előadás módjára zajlott. A narniai tömeg volt a nézőtér, a kis, gyepes négyszög a kunyhóval szemközt, ahol a máglya égett, s a majom és a kapitány állt, hogy szóljon a néphez, akár a színpad, a kunyhó a díszlet: s Tirian és barátai, akár a színpad mögött bémésködő nép. Ragyogó helyet találtak maguknak. Ha bármelyikük előrelépett volna a világító tűzfénybe, egyszerre minden szem rászégeződik: másrészt, míg mozdulatlanul álltak a kunyhófal végének árnyékában, száz az egyhez az esélye annak, hogy észrevegyék őket.

Rishda tarkaan odatuszkolta a majmot a tűz közelébe. Arccal a tömeggel szembenézve háttal fordultak Tirianék felé.

— Gyerünk, majom — szólt halkán Rishda tarkaan. — Mondd föl a leckét, amit náladnál bölcsebbek adtak a szádba. Húzd ki magad, föl a fejvel! — Míg beszélt, egy kis lökessel vagy rúgással hátulról megcélozta a majom lábát.

— Hagyj békén — mormolta Shift. De fölkapta fejét és rákezdte hangosabban:

— Mindenki figyeljen rám. Rettenetes dolog történt. Szörnyű bűn. A legiszonyúbb, Narnia fönnállása óta. És Aslan...

— Tashlan, te bolond! — súgta Rishda tarkaan.

— Tashlant akartam mondani, persze... — mondta a majom. — Egyszóval Tashlan szörnyű haragra gerjedt.

C.S.Lewis: A végső ütközet

Félelmetes csönd támadt, az állatok várták, milyen új csapás zúdul rájuk. A kis csapat a házfal sarkán ugyancsak visszafojtotta a lélegzetét. Mi sül ki ebből?

— Igen — folytatta a majom. — Ebben a percben, amikor az Izsonyatos Úr maga is közöttünk van... itt a kunyhóban, mögöttem... egy elvetemült bestia olyan büntetetre szánta el magát, amelyet senki sem merészelne elkövetni, még ha Tashlan ezer mérföldnyire volna is innét. Oroszlánbőrt húzott magára és abban kószál ezekben az erdőségekben, mintha csak maga Aslan lenne.

Jill egyszeriben azt hitte, a majom megőrült. A tiszta igazságot készül elmondani? A rémület és borzadály hulláma csapott föl az állatok torkából. „Ki az? Hol van? — üvöltöttek. — Hadd eresztem belé a fogaimat!”

— A múlt éjszaka látták — rikoltotta a majom —, de eltűnt. Egy számár az! Közönséges, nyomorult számár! Ha valamelyitek meglátja azt a szamarat...

Az állatok ordítottak: — Előkerítjük! A föld alól is! Jobb, ha kifut a világból!

Jill a királyra nézett. Tirian szája nyitva volt, arcán vak borzadály. Most értette meg az ellenség tervének ördögi ravaszságát. A belekevert csöppnyi igazságtól hazugságuk megtízszereződött. Mit érne most már, ha elmondaná az állatoknak, hogy a számárra ráhúzták az oroszlánbőrt és őket csapták be vele? A majom azt felelné: „Hát nem ugyanezt mondtam én is?” Mi haszna lenne, ha megmutatnák Puzzle-t oroszlánbőrben? Darabokra szaggatnák.

— Kifogták a szelet a vitorlánkból — suttogta Eustace.

— Kirántották lábunk alól a talajt — mondta Tirian.

— Átkozott, istenverte agyafúrtság — fújta ki dühét Poggin. — Ez az új hazugság csak a macska műve lehet.

10. fejezet

Ki megy be a kunyhóba?

Jill érezte, valami csiklandozza a fülét. Jewel, az egyszarvú volt az, aki belesúgott. Amint meghallotta szavait, rábólintott, s lábujjhegyen hátraosont Puzzle-hoz. Gyorsan és nesztelenül elvágta az utolsó köteleket, melyekkel az oroslánbőrt ráerősítették. Nem lett volna jó tovább viselnie azok után, amit a majom elmondott! A kislány szerette volna minél messzebb elrejteni az irhát, de az túlságosan nehéznek bizonyult. Csak annyit tehetett, hogy berugdosta a bokorsűrű mögé. Aztán intett a számárnak, és mindketten csatlakoztak a többiekhez.

Újra a majom szókokolt.

— És ezután a rémtett után Aslan... azazhogy Tashlan még haragosabb, mint valaha. Azt mondta, eddig nagyon is jóságos volt hozzátok, mikor minden éjjel előjött, hogy lássátok! Hát többé nem teszi.

Vonítás, nyávogás, visítás és rőfögés volt erre az állatok válasza, majd hirtelen egészen más hang tört ki hangos nevetésben.

— Halljátok, miket beszél a majom? — kiáltotta. — Nagyon jól tudjuk, miért nem hozza ki azt a drágalátos Aslanját! Majd én megmondom: mert nincs is itt! Soha nem is volt itt más, csak egy számár, oroslánbőrrel a hátán. És most eltűnt, a majom pedig azt sem tudja, mit csináljon!

Tirian nem láthatta tisztán a tűz másik oldalán állók arcát, de sejtette, hogy Griffle, a főtörpe volt a közbeszóló. S egy pillanat múlva, mikor a törpék valamennyien rázendítettek, már egészen bizonyos volt benne, hogy nem téved. Kórusban harsogták:

— Azt sem tudja, mit csináljon! Azt sem tudja, mit csináljon! Mit csinál-jo-hon!

— Csöndet! — dörgött rájuk Rishda tarkaan. — Csöndet, pizkok népség! S ti többi narniaiak, jól figyeljetek, mielőtt kiadom a parancsot a katonáimnak, hogy a kardjuk élével tanítsanak benneteket mórésre! Shift lord már elmondta nektek azt a bitang szamarat. Most már azt hiszitek, a valódi Tashlan nincs a kunyhóban, mi? Vigyázzatok, vigyázzatok!

— Nem, dehogy hisszük! — üvöltöttek sokan a tömegeből.

De a törpék nem ijedtek meg. Összevissza kiabáltak:

— Jól van, feketeképű! Rendben!... Gyerünk csak, majom!... Mutasd meg, mi van odabenn a kunyhóban?... Hiszem, ha látom!

Amint egy percnyi csönd lett, a majom megszólalt:

— Ti törpék, azt hiszitek, csuda okosak vagytok, mi? De ne olyan hevesen! Én egy szóval sem mondtam, hogy nem láthatjátok Tashlant. Aki szeretné látni, tessék!

Az egész sokaság elhallgatott. Majd egy perc múlva a medve lassú, rejtélyes módján belefogott:

— Nem egészen értem az egészet — dörmögte. — Azt gondoltam...

— Te gondoltad — ismételte a majom. — Mintha betévedne a fejedbe egy árva gondolat is! Hát idefigyeljetek, ti többiek. Bárki láthatja Tashlant. Csak ő nem jön ki. Menjen be hozzá, aki látni akarja.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Ó, köszönjük szépen, köszönjük, köszönjük —, csaptak föl tucatjával a hangok. — Ez a vágyunk! Bemehetünk, hogy szemtől szemben lássuk... Ő meg csuda kedves lesz, és minden rendbe jön.

És a madarak csicseregtek, a kutyák izgatottan ugattak. Hirtelen kavarodás, láрма tört ki, az állatok fölugrottak, s egy szempillantás alatt az egész tömeg nekilódult és a kunyhó bejáratánál tolongott. De a majom rájuk kiáltott:

— Vissza! Csöndet! A helyetekre!

Az állatok megtorpantak, némelyiknek egyik mancsa a levegőbe meredt, sokan izegtek-mozogtak, s mind felé fordult.

— Hát nem azt mondtad...? — kezdte a medve, de Shift félbeszakította:

— Bemehettek, de csak egyenként. Ki lesz az első? Azt nem mondta, hogy nagyon jól érzi magát. Sűrűn nyalogatja a száját, mióta lenyelte azt a komisz királyt a múlt éjjel. Sokat morgolódott ma reggel. Magam sem szívesen mennék be a kunyhóba most. De ahogy kívánjátok. Ki lesz az első? Aztán engem ne okoljon, akit egészben lenyel, vagy hamuvá válik a puszta pillantásától. Az már a ti dolgotok. Hát akkor! Ki lesz az első? Talán a törpék közül valaki?

— Gyere, gyere, pusztulj bele! — Griffle gúnyosan mosolygott. — Honnét tudjuk, miben sántikálsz?

— Hohó! — kiáltotta a majom. — Hát csak most jut eszetekbe, hogy odabenn lehet valami? Egy perce még akkora lármát csaptatok! Mi ütött belétek, hogy egyszerre mind megnémultatok? No, ki megy be elsőnek?

Az állatok szótlanul egymásra tekingettek, s kezdtek hátrálni az ajtó elől. Már nem csóválták a farkukat. A majom ide-oda totyogott köztük, gúnyosan heherészett:

— Hohoho! Azt hittem, égtek a vágytól, hogy szemtől szembe lássátok Tashlant! Meggondoltátok magatokat? Mi?

Tirian lehajtotta fejét, hogy meghallja, amit Jill a fülébe akar súgni.

— Mit gondolsz, igazán van valaki odabenn? — kérdezte Jill.

— Ki tudja? Két kivont kardú calormeni, jobbról-balról az ajtó mögött, vagy igen, vagy sem.

— Csak nem? — kérdezte a kislány. — Lehet, hogy... az a rémes valami... amit láttunk, tudod...

— Maga Tash? — suttogta a király. — Itt nem tudni semmit. De ne félj, bátorság. Mindnyájunkon rajta van Aslan szeme.

És most meglepő dolog történt. Gyömbér, a macska szólalt meg hűvös, tiszta hangon, mint aki egy csöppet sem izgatott:

— Én bemegyek, ha akarjátok.

Mindenki feléje fordult, a macskára meresztve tekintetét.

— Figyeld, milyen körmönfontak — mondta a királynak Poggin. — Ez az átkozott macska benne van a cselszövésben, a kellős közepén. Akármilyen van a kunyhóban, neki nem esik bántódása tőle, lefogadom. S amikor kijön majd, azt mondja: csodát láttam.

De Tiriannak nem jutott ideje a válaszra. A majom odaszólította a macskát:

— Hohó! Hát te szemtelen kandúr, szembe akarsz nézni Vele? Csak rajta! Kitárom előtted az ajtót. Aztán ne engem okolj, ha halálra rémit. Az már a te bajod.

És a macska fölkel, kijött a helyéről a sorok közül begyes, ringó léptekkel, farkát föl kunkorítva, egy szál szőre nem borzolódott föl. Elhaladt a tűz mellett, oly közel Tirianhoz, aki a kunyhó falának

C.S.Lewis: A végső ütközet

támaszkodott vállával, hogy az egyenesen az arcába nézhetett. A macska nagy, zöld szeme meg sem rebbent. Eustace megjegyezte: — Hideg, mint a jegelt uborka, tudja, hogy nincs félnivalója. — A majom kuncogva és pofákat vágva csoszogott át előtte, a reteszre tette mancsát és kinyitotta az ajtót. Tirian még a macska dorombolását is hallani vélte, amint belépett a sötét konyhába.

— Aii-au-aüüü! — Fülhasogató, irtózatossal ugrott ki valaki. Ha ébresztett már éjféltajt macskaharc, vagy -szerelem vernyákolása a háztetőn, ismered ezt a hangot.

Rettenetes volt. A majmot fején érte az ütés Gyömbér ugrásától, amint az szélvészékként röpdült vissza a konyhából. Ha nem tudják, hogy a macska az, azt hihették volna, rötszínű villám süvít el mellettük. Keresztülszökkent a fűvön, belé a tömegbe. Nem volt tanácsos útjába kerülni, az állatok jobbra-balra ugráltak előle. Föllódult az egyik fára, körbesurrant, s fejfelé csüngött, a farka fölborzolódott, majd oly vaskosra, mint a törzse: zöld szeme csészealjnyira tágult, hátán minden szál szőre fölmeredt.

— Csak azt tudnám — suttogta Poggin —, komédiázik ez a bestia, vagy valóban volt odabenn valami, amitől így megrémült.

— Csönd, pajtás — szólt rá Tirian, mert a kapitány meg a majom is sutyorgott, szerette volna hallani a szavukat. De csak annyit csípett el belőle, hogy a majom megint óbégatott „jaj, a fejem, jaj a fejem”, s az volt az érzése, azok ketten éppúgy nem igazodnak el a macskán, akár ő maga.

— Ugyan, Gyömbér — mondta a kapitány —, elég legyen a nyávogásból. Mondd el nekik, mit láttál odabenn.

— Aii, aü, aiua, aué — sivítózott a macska.

— Hát nem vagy beszélő állat? — szólt rá a kapitány. — Hagyd már abba ezt a pokoli lármát, beszélj értelmesen.

Ami ezután történt, még iszonyúbb volt. Tirian határozottan érezte, s vele a többiek is, hogy a macska mondani akar valamit, de csak közönséges, csúf macska-nyávogást hallottak, ahogyan valami megriadt, vagy földühödött vén kandúr rikoltozik az egyik angol hátsóudvarban. S minél tovább üvöltözött, annál kevésbé látszott már beszélő állatnak. Kétségbeesett nyöszörgés tört ki az állatok között.

— Nézzétek, nézzétek! — szólalt meg a vadkan. — Nem tud beszélni! Elfelejtette a szavakat! Visszazüllött néma állattá. Nézzétek az arcát!

Mindnyájan látták, hogy igaza van. És tompa rémület szakadt a narniaiakra. Hiszen kölyökkorában megtanították rá valamennyit — még ha csirke, kiskutya vagy növendékfarkas volt is —, hogyan változtatta Aslan a narniai teremtményeket beszélő állatokká, s figyelmeztette őket, ha méltatlanná válnak rá, újra közönséges, oktalan állattá lesznek, amilyenek ezrével élnek más országokban. „Hát most bekövetkezett!” — siránkoztak.

— Kegyelem! Kegyelem! — jajgattak. — Ments meg bennünket, Shift lord, légy közbenjárónk Aslannál, menj be hozzá, mint annyiszor, szólj az érdekünkben. Mi nem merünk.

Gyömbér közben eltűnt a fa koronájában. Soha többé senki sem látta.

Tirian mozdulatlanul állt, keze kardjának markolatára forrott, komoran bólintott. Belekábult az éjszaka borzalmaiba. Átfutott rajta, legjobb volna kardot rántva nekirohanni a calormenieknek, de a következő pillanatban

C.S.Lewis: A végső ütközet

belátta, okosabb bevárni, milyen fordulatot vesznek az események. És már itt is volt az új fordulat.

— Atyám — hallatszott egy tiszta, csengő hang a tömeg bal feléről. Tiriannak egyszerre eszébe jutott, hogy a calormeni hadseregben a közkatonák tisztjeiket „uram”-nak szólítják, azok pedig idősebb fölötteseiket „atyám”-nak. Jill és Eustace nem ismerték a szolgálati nyelvet, de jobbra-balra tekingetve fölfedezték az imént szólót, mert a széltől állókat könnyebb volt megkülönböztetni a tűz fényénél, mint a sötét sokaságba veszőket. Fiatal, magas, karcsú férfi volt, szépnek mondható a maga barna bőrű, calormeni módján.

— Atyám — szólt a kapitányhoz —, én is szeretnék bemenni.

— Ne bomolj, Emeth — mondta a kapitány. — Ki hívott ide? Fiatal vagy még, nem jut rád annyi.

— Atyám — mondta Emeth. — Igaz, fiatalabb vagyok nálad, de bennem is a tarkaank vére folyik, akár benned, és én is Tasht szolgálom, így hát...

— Elég — vágta el Rishda tarkaank. — A kapitányod vagyok. És semmi keresnivalód ebben a kunyhóban. Ez narniai ügy.

— Nem, Atyám — felelte Emeth. — Te mondtad, hogy az ő Aslanjuk s a mi Tashunk egy és ugyanaz. És ha ez igaz, akkor maga Tash van ott. Akkor pedig mért ne lehetne nékem vele semmi dolgom? Boldogan halnék érte ezerszeres halált, csak egyszer láthatnám Őt.

— Bolond vagy és semmit sem értesz — mondta Rishda tarkaank. — Ezek magasabb rendű dolgok.

Emeth arca megkeményedett. — Akkor hát mégsem igaz, hogy Tash és Aslan ugyanaz? — kérdezte. — A majom hazudott nekünk?

— Persze, hogy a kettő ugyanaz — mondta a majom.

— Esküdj meg rá, majom — szólt Emeth.

— Jaj, fiam — nyöszörgött a majom —, ne nyaggass már te is. Nem elég nekem a fejfájásom? Jó, rendben van, esküszöm.

— Akkor pedig, Atyám, föltett szándékom, hogy bemegyek.

— Bolond — kezdte Rishda tarkaank, de az egyik törpe közbekiáltott:

— Rajta, feketeképű fiú! Mért nem eresztitek be? Mért külditek a narniaiakat, a tieiteket meg visszatartjátok? Mit rejtegettek odabenn, hogy a calormenieket nem engeditek be?

Tirian és barátai csak a hátát láthatták Rishda tarkaannak, így sosem tudták meg, milyen volt az arckifejezése, amikor vállát megvonva így szólt:

— Medve, te vagy a tanúm, hogy nem az én lelkemen szárad ennek a fiatal bolondnak a vére. Menj hát, eszeveszett fiú, siess, el ne késs!

S erre, akár az imént Gyömbér, Emeth nyílegyenest átvágott a füves tisztáson a máglya és a kunyhó között. Szeme fénylett, arca ünnepélyes, keze kardjának markolatán, fejét bátran fölvetette. Jillt a sírás fojtogatta, mikor arcába nézett. S Jewel a király fülébe súgta:

— Az Oroszlánra mondom, még ha calormeni is, tetszik nekem ez a fiatal katona. Különb istent érdemelne Tashnál.

— Hej, ha tudnánk, mi van odabent — mondta Eustace.

Emeth kinyitotta az ajtót és belépett a kunyhó fekete torkába. Aztán becsukta maga mögött az ajtót. Alig néhány pillanat telt el, de hosszabbnak érezték, míg az ajtó újra ki nem tárult. A kitántorgó alak calormeni fegyverzetet viselt: hanyatt zuhant, s úgy is maradt: az ajtó bezárult mögötte. A kapitány odaugrott hozzá, föléhajolt és az arcába

C.S.Lewis: A végső ütközet

bámult. Vonásain döbbsent meglepetés. Aztán összeszedte magát s a tömeghez fordulva elkiáltotta:

— A hebehurgya fickó megkapta, amit akart. Tashra nézett és belehalt. Hát így vigyázzatok magatokra.

— Vigyázzunk, vigyázzunk — rebegték az állatok.

De Tirian és társai első pillantásra fölismerték, hogy a halott egy másik calormeni. Oly közel álltak, hogy láthatták, amit a tűzön túl szorongó tömeg nem: ez az ember nem Emeth volt. Egészen másvalaki: vaskosabb, alacsonyabb, idősebb, nagyszakállú férfi.

— Hohoho — kuncogott a majom. — Még valaki? Óhajt még valaki besétálni? Ha ilyen szégyenlősek vagytok, majd én választom ki a következőt. Mondjuk te, vaddisznó. Te vagy soron. Hajtsátok csak föl, calormeniek. Hadd nézzen szembe Tashlannal!

— Höő... höő... — rőffent a vaddisznó, nehézkesen fölkecmeregve ültéből. — Csak gyertek. Próbáljátok ki az agyaramat!

Amikor Tirian látta, hogy a bátor vaddisznó kész megküzdeni az életéért — a calormeni katonák meg kivont szablyáikkal kezdenek közelíteni hozzá, s nem akad senki, hogy segítségére sietne —, hirtelen forróság öntötte el. S mit sem törődve vele, ez-e a legjobb alkalom a közbeavatkozásra, odasúgta híveinek:

— Kardot ránts! Nyilat elő! Utánam!

A következő szempillantásra a kővé meredt narniaiak hét alakot láttak előugrani a kunyhó mellől, négyen közülük fénylő páncélinget viseltek. A király kardja megvillant a lobogó tűzlángnál, amint feje fölé emelte, s nagy fennhangon elkiáltotta:

— Aslan nevében, én, narniai Tirian állok előttetek, hogy eleven testemmel bizonyítsam: Tash alávaló ördög, a majom sokszoros áruló, és ezek a calormeniek méltók a halálra. Ide mind, hú narniaiak! Vagy megvárnátok, hogy új uraitok egyenként lemészároljanak valamennyieteket?

11. fejezet

Gyorsul az iram

Rishda tarkaan villámsebessen szökkent hátra a király kardja elől. Nem volt gyáva ember, egyszál egyedül is állta volna a harcot Tiriannal és a törpével, ha kell. De a sas meg az egyszarvú már sok lett volna. Tudta, hogy a sasok egyenest az ellenfél arcába röpülnek, kivájják szemét, szárnyukkal megvakítják. S még apjától hallotta, aki nem egy csatát vívott a narniaakkal, hogy az egyszarvútól csak a nyílveaszó vagy a lándzsa véd meg, mert akinek elrugaszkodva nekiront, az egyszerre találja szemben magát patáival, szarvával és fogaival, így Rishda a tömeg sűrűjébe vetette magát, s harsányan kiáltotta:

— Ide hozzám, hozzám, Tisroc katonái! Ide mind, hozzánk hű narniaiak, különben Tash haragja csap le rátok!

Eközben két másik esemény is végbement. A majom nem fogta föl olyan gyorsan a veszélyt, mint a tarkaan. Egy jó másodpercig ott maradt guggoltában a tűz mellett, s az újonnan jöttékre bámult. Tirian nekiesett a nyomorult alaknak, elkapta tarkóját, s visszarahant vele a kunyhóhoz, fölkiáltva: — Az ajtót!

Poggin kinyitotta.

— És most edd meg, amit főztél! — s azzal a király a nyíláson át a vaksötétbe taszította a majmot.

De amint a törpe döngve rácsapta az ajtót, vakító zöldeskék fény villant föl a kunyhó belsejéből, a föld megremegett, és furcsa, rekedt, kotyogó rikoltás hallatszott, akár valami óriásmadár hangja. Az állatok nyögtek és üvöltöttek: „Tashlan! Ments meg tőle!”. Sokan a földre vetették magukat, mások arcukat szárnyuk alá, vagy patájuk közé rejtették. Csak Messzilát, a sas, a legélesebb szemű élőlény figyelte meg Rishda tarkaan arcát ebben a pillanatban. S amit látott rajta, abból megértette, hogy a kapitány éppúgy megdöbbsent és csaknem úgy megriadt, mint a többiek. „Tessék” gondolta a sas, „ő hívta az istenüket, de maga sem hisz benne. Mi lesz vele, ha igazán itt terem?”

S a harmadik dolog, ami ugyanebben a pillanatban történt, az volt az egyetlen örvendetes jelenet ezen az éjszakán. Mind a tizenöt beszélő kutya boldogan ugatva rohant a királyhoz. Jól megtermett, széles mellkasú és félelmetes állkapcsú valamennyi. Úgy száguldottak, ahogy a hullámverés zúdul a partnak: elsöpörve mindent maguk előtt. Mert beszélő kutya létükre is megőrizték eredeti tulajdonságaikat: föllágaskodva az emberek vállára tették mancsukat, arcukat nyalogatták s mind azt kiáltotta:

— Isten hozott, csakhogy itt vagytok! Persze, hogy segítünk! Csak mondjátok meg, mi a dolgunk! Vau vau-vau!

Oly szívhez szóló volt hűségük, hogy könnyet csalt Tirianék szemébe. Végül is ebben a fogadtatásban reménykedtek. S egy perc múlva az apró állatkák, egerek, vakondok és mókusok csacsogva, ujjongón kiáltották: — Mi is itt vagyunk! Veletek vagyunk! — S amikor utánuk a medve és a vaddisznó is jött, Eustace-ban föltámadt a bizakodás, hogy végül talán mégis jóra fordul minden. De Tirian körültekintve látta, milyen kevés állat mozdul.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Hozzám! Hozzám! — kiáltotta. — Hát így elgyávultatok, mióta én uralkodom itt?

— Nem merjük — siránkozott vagy tucatnyi hang. — Magunkra haragítjuk Tashlant. Védj meg Tashlantól!

— Hol vannak a beszélő lovak? — kérdezte Tirian.

— Láttuk őket! Láttuk őket! — sivították az egerek. — A majom munkára küldte mindet. Most kikötve odalenn vannak a domb tövében.

— Akkor ti, kicsik mind, rágcsálók, diótörők, fussatok szét, szedjétek a lábatokat, tudjátok meg, velünk tartanak-e. És ha igen, rágjátok el a pányvájukat, s amint megszabadultak, hozzátok föl ide őket.

— Szívesen, Uram — cincogta, makogta a sok vékony hangozska, s az éles szemű és hegyes fogú aprónép szétszéledt. Tirian megindult mosollyal nézett utánuk.

De épp ideje volt egyébbel is törődnie. Rishda tarkaan már javában osztogatta parancsait.

— Előre! Élve fogjátok el valamennyit és lökjétek vagy kergessétek be őket a kunyhóba. Ha mind benn van, gyűjtsátok rájuk, áldozatul a nagy Tash istenségnek!

„Aha!” mondta magában Messzilát, „így remél irgalmat Tashtól hitehagyásáért.”

Az ellenség arcvonala — mintegy a fele Rishda erőinek —, már fölfejlődött. Tiriannak alig jutott ideje, hogy elrendezze övéit.

— Jill a balszárnyra, igyekezz lenyilazni mindenkit, mielőtt elér bennünket. Medve és vadkan, egyenest mellé. Poggin a bal oldaladra, Eustace jobbra. Jewel tartsd a jobbszárnyat, állj Puzzle mellé, és használd a patáidat. Messzilát, te körözz és csapj le. Ti, kutyák, szorosan mögénk. Ha megkezdődik a közelharc, rohanjátok meg őket. Aslan velünk van!

Eustace vadul dobogó szívvel igyekezett bátorságot önteni magába. Még sosem hült meg így ereiben a vér, mint most, a sötét képű, villogó szemű harcosok láttán, pedig volt már dolga sárkánnyal és tengeri kígyóval. Tizenöten voltak a calormeniek, velük egy narniai beszélő bika, Slinkey, a róka és a szatír Wraggle. Hirtelen pendülő hangot hallott a balján, s egy calormeni elesett, majd ismét a kemény pang-zipp, és a szatír a földön volt.

— Jól van, kislány! — kiáltotta Tirian,

és már rájuk is tört az ellenség.

Eustace-nak sosem sikerült többé fölidézni emlékezetében, ami a következő két percben történt. Mintha csak álmodta volna (negyven fokos lázban látunk effélét), amint távolból Rishda tarkaan hangja megszólal:

— Visszavonulás. Hátra innét és újra rendeződni!

C.S.Lewis: A végső ütközet

Eustace magához tért, s látta, hogy a calormeniek rohanást hátrálnak. De nem mind. Kettő Jewel szarvától, egy Tirian kardjától átdöfve hever. A róka a fiú lábánál holtan, s maga csodálkozott legjobban, hogy ő volt az, aki megölte. A bika is lenn a földön, egyik szemét Jill nyílve szeje fúrta át, oldalát a vadkan agyara. De Tirianéknak is voltak veszteségei. Három kutya esett el, és a negyedik három lábon sántikált nyöszörögve a vonal mögé. A medve a földön alig mozdult. Megzavarodva, mély torokhangon dörmögte: „É-én... nem is... é-ér-tem...”. Nagy feje a fűbe hanyatlott, mint egy elalvó gyereké, s nem rezdült többé.

Voltaképp az első calormeni roham összeomlott. Eustace mégsem érzett diadalmámort: olyan rettenetesen szomjas volt, és a karja annyira sajgott.

A megvert calormeniek hátul, parancsnokuk körül gyülekeztek, s a törpék gúnyolódtak rajtuk.

— Elegetek volt, feketeképűek? — kiabálták. — Nem ízlett? Mért nem a nagy tarkaanotok megy rohamra, ahelyett, hogy titeket hajt a mézárszékre? Szerencsétlen fickók.

— Törpék! — szólt oda nekik Tirian. — Gyertek ide és nyelvetek helyett a kardotokat forgassátok. Még nem késtetek el, Narnia törpéi! Tudtok ti verekedni, láttam! Ez nálatok a hazaszeretet?

— Ugyan, ugyan! — szóltak vissza csúfondárosan a törpék. — Ti is éppolyan szédelgők vagytok, mint amazok! Nekünk nem kell semmiféle király. Törpék a törpékért! Az ám!

S akkor feldöngött a dob: most nem a törpéké, hanem valami elrejtett, böhöm nagy calormeni dob. A gyerekek első hallásra meggyűlölték dübörgő zaját: bumm, bumm, ba-ba-bumm. De még sokkal jobban gyűlölték volna, ha tudják, mit jelent. Tirian tudta. Azt, hogy a közelben más calormeni csapatok állomásoznak, és Rishda tarkaan segítségül hívja őket. Tirian és Jewel baljósán összenézett. Épp az imént csillant föl előttük a győzelem reménye, s már szerte is foszlik, amint új ellenség avatkozik a harcba.

Tirian reményvesztetten tekintett körül. Egyre több narniai tolongott a calormeniek körül, akár hűtlenségből, akár Tashlantól való bevallott félelemből. Mások el sem mozdultak a helyükről, csak bámultak, nem akartak csatlakozni se ide, se oda. De az állatok megfogyatkoztak: a tömeg jócskán összezsugorodott. Többen csöndben elpárologtak még a csata közben.

Bumm, bumm, ba-ba-bumm, dongott a rettenetes dob. Aztán egy másik dübörgése válaszolt rá.

— Halljátok? — szólalt meg Jewel, s rá Messzilát: — Nézzétek! — Egy perc múlva már nem maradt kétség, mi volt az. Robajló paták csattogása, táguló orrlíkok és hullámzó sörények, vagy húsz narniai beszélő ló száguldott fölfelé a domboldalon. A rágcsálók fúrge népe teljesítette küldetését.

Poggin, a törpe meg a két gyerek örömkialtásra nyitotta száját, de a hang bennük rekedt. Hirtelen záporozó nyilak zúgása, íjhúrok pendülése, vesszők suhogó szisszenése töltötte be a levegőt. A törpék lötték ki őket — Jill egy pillanatig alig hitt a szemének —, a törpék voltak azok, akik célbavették a lovakat. És a törpék félelmetes íjászok. A lovak egymás után buktak föl. A nemes paripák közül egyetlenegy sem érte el a királyt.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Átkozott kis disznók — sikoltott föl Eustace, dühében toporzékolva.

— Mocskos, aljas árulók!

Még Jewel is felhördült:

— Én nekikmegyek, Uram, és vagy tízet fölnyársalok a szarvamra!

De Tirian hideg kőarccal felelte:

— Nyugalom, Jewel. — Majd Jillhez fordult: — Ha sírni szeretnél, kedves, hajtsd félre a fejed, úgy csak az arcod lesz nedves, nem az íjad húrja. Te meg, Eustace, ne szitkozódj, mint egy konyhalány. A harcos nem szitkozódik. Szíves szó és kemény ütés a beszéde.

A törpék gúnyosan odavetették Eustace-nak:

— Meglepődtél egy kicsit, fiatalúr, mi? Azt hitted, veletek tartunk, igaz? Nem félünk mi senkitől. A beszélő lovak sem kellenek nekünk. Többé ne győzzetek se ti, se a másik banda. Bennünket nem ránttok be! Törpének törpe a barátja!

Rishda tarkaan még mindig a katonáival beszélt, nyilván utasításokat adott nekik a következő támadásra, valószínűleg egész erejét készült bevetni. A dob egyre dongott. Majd Tirianék riadtan meghallották nagymessziről, amint a másik felel rá. Fegyvertársaikat elérte Rashda jelzése, s megízenik, hogy segítségükre sietnek. Tirian arcáról senki sem olvashatta le, hogy most hagyott föl minden reménnyel.

— Ide figyeljete! — szólalt meg halk, száraz hangon —, most kell megrohmozunk őket, mielőtt még azok a gazemberek is ideérnek.

— Gondold meg, Uram — szólalt meg Poggin —, itt a kunyhó fala még fedezi a hátunkat. De ha kirohanunk, és bekerítenek, akkor köröskörül kardot szögeznek ránk.

— Én is azt mondanám, amit te — felelte Tirian —, ha nem tudnám, mi a tervük. Be akarnak kergetni a kunyhóba. Minél messzebb vagyunk ettől a végzetes ajtótól, annál jobb.

— Igaza van a királynak — mondta Messzilát —, csak el ettől az átkozott kunyhótól mindenáron! Ki tudja, milyen gonosz szellem fészkel benne.

— Ez az, gyerünk — szól Eustace. — Rosszul leszek, ha csak ránézek!

— Jól van — mondta Tirian. — Nézzetek csak amoda, balra. Látjátok azt a hatalmas fehér sziklát, ragyog, mint a márvány a tűzfényben. Legelőször is rácsapunk a calormeniekre. Te, kislány, balkézt mégy és amilyen gyorsan csak bírod, az íjaddal megritkítod a sorukat. Te meg, sas, jobbról esel a képükbe. Ezalatt mi, többiek, megrohmozzuk őket. Ha már olyan közel vagyunk hozzájuk, hogy nem nyilazhatsz tovább, Jill, mert félsz, hogy bennünket talál el, siess a sziklához, és ott várj. Ti többiek, harc közben is tartsátok nyitva a fületeket. Nekünk percek alatt szét kell szórniuk őket, máskülönben fölmozsol a túlerő. Amint azt kiáltom: „vissza!”, rohanjatok ti is a fehér sziklához, az védi a hátunkat, és lélegzethez jutunk. Akkor hát, gyerünk, Jill.

Jill irtózatosan egyedül érezte magát, előrefutott vagy húsz méternyit, majd jobb lábát hátra, bal lábát előrehelyezve nyilat illesztett a húrba. Bár ne reszketne annyira a keze! — Pocsékul elhibáztam! — kiáltott föl, mikor az első vessző átszállt az ellenség feje fölött. Sebesen másikat tett az íj idegére, s már érezte, most jól célzott. Majd valami nagy, fekete gomolyag zúdult a calormeniek arcába. Messzilát volt az. Először egyik, majd a másik harcos ejtette el a kardját, s mindkét kezével a szemét védte. Aztán egyik nyílvesző sebzett meg egy embert, utána a másik egy narniai farkast, amelyik az ellenséghez pártolt. De csupán

C.S.Lewis: A végső ütközet

néhány másodpercig nyilazhatott, aztán abba kellett hagynia. Kardok villantak föl, s a vadkan agyara és Jewel szarva, majd a kutyák csaholásától kísérvé Tirian és társai úgy rohantak az ellenségre, akár a százméteres futók. Jill elámult, milyen készületlenül érte a calormenieket a támadás. Meg sem fordult a fejében, hogy ezt a zavart a sas meg ő idézte elő. Igen kevés csapat képes folyamatos készenlétben előre figyelni, mikor egyik oldalról nyilak záporoznak az arcába, másiktól sascsőr vág belé.

— Sikerült! Sikerült! — ujjongott Jill. A király maroknyi hívével utat vágott az ellenség soraiban. Az orrszarvú úgy hányt szarvhegyre az embereket, mintha szénát villázna. Még Eustace is, aki igazában nem sokat értett a kardvíváshoz, Jill ámulatára, remekül harcolt.

A kutyák a calormeniek torkának estek. Minden pompásan ment! Karnyújtásnyira a győzelem...

Jillt mintha villámcsapás érné, úgy kapott észbe. Bár sorra hullottak a calormeniek a narniai kardcsapások alatt, mégsem fogyatkozott a számuk. Egyre szaporodtak, már többen voltak, mint a roham elején. Percről percre többen. Már minden oldalról támadtak. Ezek új calormeniek, lándzsájuk is van. Úgy megnőtt a tömegük, hogy barátait alig látta a kavargásban. S egyszerre meghallotta Tirian kiáltó hangját:

— Vissza! A sziklához!

Az ellenséget megerősítették. A dob megtette a magáét.

12. fejezet

Benn a kunyhóban

Jillnek már a fehér szikla mögött kellett volna lennie, de izgatottságában, míg a harcot figyelte, megféledezett utasításának erről a részéről. Most jutott eszébe. Megfordult, és rohanvást alig egy pillanattal előbb ért oda, mint a többiek. Akkor, amikor társai háttal voltak már az ellenségnek. Mind a földön kúszva-gurulva érkeztek. Iszonyú látvány tárult elébük.

Egy calormeni futott a kunyhó felé, cipelve valamit, ami rugdalódzott és kapálódzott. Mikor a máglya s a szemlélők közé jutott, azok már tisztán megkülönböztethették a katona és áldozatának alakját. Eustace volt az.

A király és az orrszarvú kiugrott, hogy megmentse. De a calormeni sokkal közelebb járt az ajtóhoz, mint ők. Mielőtt az út felét megtették, belódította Eustace-t és rácsapta az ajtót. Hat calormeni száguldott a nyomában. Fölsorakoztak a tisztáson a kunyhó előtt. Itt már nem volt mit tenni.

Jill félrefordította arcát, nehogy könnyei eláztassák az új idegét. — Még ha nem is bírom visszatartani a sírást, erről nem szabad megféledezniem — mondta.

— Vigyázzatok, nyilak! — kiáltotta hirtelen Poggin.

Mind lebuhtak és orrukig húzták sisakjukat. A kutyák mögöttük lapultak. De, bár néhány vessző arra tévedt, hamarosan rájöttek, hogy nem rájuk céloznak. Griffle és a törpék újra újra kaptak, s most hidegvérrel lődözték a calormenieket.

— Rajta, fiúk! — süvített Griffle hangja. — Mind egyszerre! Sorozatban. Ki innét a feketeképűekkel meg a majmokkal, oroszlánokkal és királyokkal. Törpék a törpékért!

Mondhatsz a törpékről, amit akarsz, csak azt nem, hogy gyávák. Könnyen megbújhattak volna biztonságos helyen. De nekik valóbb volt ott maradni és a harcoló felek közül megsemmisíteni ahányat csak bírnak, hacsak azok meg nem teszik a szívességet, hogy kiirtsák egymást. Ők maguknak akarták megszerezni Narniát.

Épp csak azt hagyták számításon kívül, hogy a calormeniek páncélt viselnek, csak a lovak voltak védtelenek. A calormeni parancsnok, Rishda tarkaan harsányan vezényelt:

— Harminc ember tartsa sakkban azokat a bolondokat a fehér sziklánál! A többi utánam, majd megtaníjtuk kesztyűbe dudálni ezeket a pöttömjancsikat!

Tirian és hívei, még mindig lihegve a kézitusától s kihasználva a néhány percnyi pihenőt, végignézték, amint a tarkaan embereit a törpék ellen vezeti. A színtér furcsán megváltozott mostanra. A tűz már beroskadt: alig világított a sötétlő parázs. Amennyire kivehettek, a gyűlés helyén már csak törpék és calormeniek voltak. Ennél a fénynél nemigen volt követhető, mi történik. A harci zaj arra vallott, hogy a törpék derekasán verekednek. Tirian sűrűn hallotta Griffle rettenetes szitkait és csak itt-ott ért fülébe a tarkaan kiáltása: — Élve kapjátok el, akit csak bírtok!

C.S.Lewis: A végső ütközet

Akárhogy zajlott is a küzdelem, nem tartott sokáig. Lármája elcsitult. Aztán Jill látta, amint a tarkaan visszamegy a konyhához; tizenegy embere követte, vonszolva a megkötözött törpéket. (A többieket vajon megölték mind, vagy néhánynak sikerült elmenekülnie, sosem derült ki.)

— Dobjátok be őket Tash szentélyébe — mondta Rishda tarkaan.

S amikor a tizenegy törpét egymás után behajították vagy berugdalták a sötét ajtónyíláson s végül rájuk csapták az ajtót, Rishda mélyen meghajolt a konyhó falánál, s ezt mondta:

— Ezek is a te égő áldozataid lesznek, hatalmas Tash. A calormeniek kardjuk lapjával csattogtatták pajzsukat, kiáltozva:

— Tash! Tash! Nagy isten, Tash! Kifürkészhetetlen Tash! (Ki beszélt itt már Tashlanról!)

A kis csapat a sziklánál mindezt végignézte és suttogva beszélgetett. Rábukkantak egy szivárgó erecskére, mindnyájan mohón ittak belőle. Jill, Poggin meg a király a markukból, a néglábúak csak úgy lefetyelve a sekély öbölből, melyet a víz a sziklából kivált. Égető szomjukban úgy érezték, ez volt a legfinomabb ital, amelyet valaha is kóstoltak. S meglepőn tökéletesen boldogok voltak, minden egyébről megfeledkeztek.

— A csontjaimban érzem — szólalt meg Poggin —, hogy még hajnalhasadás előtt valamennyien, egytől egyig keresztülmegyünk azon a sötét ajtón. Százféle halált is szívesebben képelnék el, mint ezt.

— Valóban félelmetes egy ajtó — mondta Tirian. — Vagy inkább kilátott száj.

— Nem tehetnénk valamit, hogy elkerüljük? — kérdezte remegő hangon Jill.

— Semmit, kis barátnőm — szólt Jewel, orrával gyöngéden megérintve. — Számunkra talán Aslan országába nyílik, és már az Ő asztalánál vacsorázunk.

Rishda tarkaan hátat fordított a konyhónak és lassan a fehér sziklához ment, majd túlfelén megállt.

— Idefigyeljetek! — szólalt meg. — Ha a vadkan, a kutyák meg az egyszarvú idejön elé és kegyelmemre bízza magát, megkímélem az életüket. A vadkan ketrecbe kerül a Tisroc kertjében, a kutyák az ő tenyészetébe, és az egyszarvú, ha lefűrészeltém a szarvát, kordét húzhat. De a sast, a gyerekeket, meg azt, aki király volt itt, még az éjjel Tashnak áldozzuk.

Megvető morgás volt a válasz.

— Gyerünk, katonák! — mondta a tarkaan. — Vágjátok le az állatokat, de a kétlábúakat élve hozzátok ki.

És ezzel elkezdődött az utolsó narniai király utolsó csatája.

Ami reménytelenné tette, az ellenség számbeli fölényén túl, az a lándzsájuk volt. Azoknak a calormenieknek, akik az elején a majom alatt szolgáltak, nem volt lándzsájuk, mivel egyesével, kettesével szivárogtak Narniába, békés kereskedőknek álcázva magukat, s persze nem hoztak magukkal lándzsát. Ezt a jókora fegyvert el sem lehet rejteni. Az új csapatoknak később kellett jönniük, mikorra a majom már annyira megerősödött, hogy nyíltan menetelhetek. Igen, a lándzsákkal kerültek fölénybe. Ezzel a hosszú nyelvű harci eszközzel a rátermett, gyorskezü ember leterítheti a vadkant, mielőtt az agyarával elérné, vagy az egyszarvút, mielőtt az szarvára tűzhetné őt.

És most ezek a rájuk meredő lándzsák fogták körül Tiriant és társait. A következő percekben már valamennyien pusztá életükért harcoltak.

C.S.Lewis: A végső ütközet

S mégsem volt olyan kilátástalan ez a küzdelem, mint vélnénk. Aki minden izmát a végsőkig megfeszíti — itt elhajolva egy lándzsahegy elől, amott félreszökkenve újtájból, szembeledulva, majd hátrahúzódba és körbeforogva —, annak ideje sem jut rá, hogy megrettenjen vagy elcsüggedjen. Tirian tudta, most mit sem tehet a többiekért; ugyanaz a sors vár mindannyiukra. Tehetetlenül nézte, hogyan hullik el egyik oldalán a vadkan, s a másikon milyen dühödten viaskodik Jewel. Szeme sarkából leste, de csupán leste, hogyan ragadja meg Jillt a hajánál fogva egy óriási calormeni. De mindezt végig sem gondolhatta. Egyetlen gondolata maradt csupán, hogy olyan drágán adja az életét, ahogyan csak telik tőle. Az volt a legkomiszabb, hogy nem tarthatta meg kezdeti védett helyét a sziklatömb alatt. Aki tucatnyi ellenféllel vív egyszerre, annak oda kell vágnia, ahová tud; oda ugrania, ahol egy védtelen mellet, nyakat lát. Néhány kardcsapás, és egészen másutt találja magát, mint ahol elkezdte. Tirian észrevette, hogy mindinkább jobb felé sodródik, egyre közelebb a kunyhóhoz. Az a kósza ötlet férközött agyába, hogy minden oka megvan minél messzebb maradni onnét. De már azt sem volt képes fölidézni, miért. Már változtatni sem tudott rajta.

És most egyszerre minden megvilágosodott. Rájött, hogy már egyedül a tarkaannal küzd. A máglyával, amely előbb még balra volt, most épp szembekerült. Voltaképp már közvetlenül a kunyhó ajtajában folyt a harc, s az nyitva állt, mert két calormeni kitérve tartotta, hogy abban a pillanatban, amikor ő bent van, rácsapja. Már mindenre emlékezett, fölfogta: ellenfelének a harc kezdetétől fogva az a törekvése, hogy őt a kunyhóhoz kényszerítse. Míg ezt végiggondolta, szakadatlanul ellenállt, ahogy csak bírta.

Hirtelen új ötlete támadt. Elhajította kardját, előreugrott, s a tarkaannal szembeledulva két kézzel megragadta annak övét és hátraszókkent a kunyhóban, nagyot kiáltva:

— Hát gyere, találkozzál Tash-sal magad is!

Siketítő robaj támadt, mint amikor a majmot belódították, a föld megrendült, és vakító fény lobbant föl.

A calormeni katonák odakinn Tash nevét kiáltották és rájuk csapták az ajtót. Ha Tash kapitányukat kívánja, meg kell kapnia. Ők semmiképp sem óhajtottak találkozni Tash-sal.

Az első pillanatokban Tirian nem tudta, hol van, és egyáltalán kicsoda is ő. Majd összeszedte magát, és hunyorogva körülnézett. A kunyhó belsejében nem volt sötét, ahogyan várta. Erős fényben állt, ezért kellett hunyorognia.

Megfordult, hogy Rishda tarkaannra nézzen, de az nem nézett vissza rá, hanem iszonyú jaj kiáltás szakadt ki belőle, egy pontra meredt, majd

C.S.Lewis: A végső ütközet

két kezébe borítva arcát előrebukott, és elnyúlt a földön. Tirian abba az irányba nézett, ahová a tarkaan az imént. S akkor megértette.

Riasztó szörnyeteg tartott feléjük. Jóval kisebb volt annál az alaknál, akit a torony előtt láttak, mégis embernél nagyobb. Ráismert. Keselyűfeje volt és négy karja. Csőre tátva, szeme lángolt. Károgó hang tört föl belőle.

— Te hívtál Narniába, Rishda tarkaan. Hát itt vagyok. Mit akartál mondani?

De a tarkaan sem az arcát nem emelte föl, sem meg nem szólalt. Rángatózott, mint akinek csuklásrohama van. A csatában bátran viselkedett: de fele bátorsága cserbenhagyta, mióta megsejtette, hogy valóban szembetalálhatja magát Tash-sal. S most a maradék mersze is elfogyott.

Hirtelen mozdulattal — akár a tyúk a kukacra — a szörny lecsapott a nyomorult Rishdára és két bal karjába gyűrte. Aztán fejét oldalt fordítva egyik rettenetes szemét Tirianra szögezte; madárfejű lévén nem nézhetett rá egyenesen.

De hirtelen, Tash háta mögül, erős, tengermorajlású, nyugodt hang szólalt meg:

— Távozz, szörnyeteg, és vidd jogos zsákmányodat saját fészkedbe: Aslan nevében, és az ő hatalmas Atyja, a tengerek fölötti Ur nevében!

A förtelmes lény eltűnt a megkaparintott tarkaannal együtt. És Tirian megfordult, hogy lássa, ki szólt. S ami elé tárult, attól szíve hevesebben dobbant meg, mint bármelyik csatában.

Hét király és királynő állt előtte, fejükön korona, rajtuk ragyogó öltözék, de a királyokon míves páncéling, kezükben kivont kard. Tirian illőn meghajolt, s már azon volt, hogy megszólaljon, amikor a legfiatalabb királynő elnevette magát. Ő pedig hosszan arcába bámult, s a meghökkenéstől elállt a szava, mert ráismert. Jill volt: de nem az a Jill, akit utoljára könnyektől elmaszatolódott arccal s válláról félig lecsúszott, avított zsávolyruhában látott. Most hús és friss volt, mint aki épp a fürdőből jött. Mintha idősebb volna, suhant át Tirianon, vagy mégsem? De később sem úzhatta ki fejéből ezt a gondolatot. S aztán a legifjabb királyban Eustace-ra ismert: de ő is megváltozott, akárcsak Jill.

Tiriant hirtelen kínos érzés fogta el, hogy így toppant be közéjük, bőrén viselve még mindig a csata vérét, verítékét, porát. De egy szempillantás múlva rájött, hogy ő maga is friss, gondozott és tiszta, s olyan ruhában van, amelyet Cair Paravelben, nagy ünnepeken szokott viselni. (De Narniában a jó ruhák sosem kényelmetlenek. Értik a módját, hogyan készítsenek otthonos érzéssel hordható, mutatós darabokat.)

— Uram — mondta Jill előlépve, majd finom térdhajtással —, engedd meg, hogy bemutassalak Péternek, Narnia uralkodójának, minden narniai király fejének.

Tiriannak nem kellett megkérdeznie, melyik a fő-király, hiszen emlékezett arcára (bár itt még sokkal nemesebb volt, mint álmában). Előrelépett, fél térdre ereszkedett és megcsókolta Péter kezét.

— Legfőbb király, légy üdvözölve — mondta.

Az uralkodó pedig fölemelte és királyok módján kétfelől arcon csókolta. Aztán odavezette a királynők legidősebbikéhez — de ő sem volt öreg, haja sem ősz, arca ráncatlan — és így szólt:

— Uram, ez itt Lady Polly, aki az első napon érkezett Narniába, amikor Aslan a fákat növesztette és megtanította beszélni az állatokat.
— Ezután Tiriannal javakorbéli férfihoz lépett, akinek arányló szakálla

C.S.Lewis: A végső ütközet

mellére folyt és arca csupa bölcsesség. — És ez fivérem, Edmund király. És húga nővérem, Lucy királynő.

— Uram — mondta Tirian, miután mindezeket üdvözölte. — Ha helyesen olvastam a krónikákban, kell itt lennie még valakinek. Felsőgednek nemde két nővére volt? Hol van Susan királynő?

— Susan nővérem — felelte Péter röviden és súlyosan —, többé már nem barátja Narniának.

— Valóban — folytatta Eustace —, ha csak megpróbáljuk előtte szóba hozni Narniát, azt feleli: „Micsoda emlékezőtehetségetek van! Még mindig él a képzeletetekben az a furcsa gyerekkori játékunk.”

— Ó, Susan — mondta Jill —, őt nem érdekli más manapság, csak a nylon holmik, pirosítók, meghívások. Már kiskorában alig várta, hogy felnőtt lehessen.

— Felnőtt, de igazán — mondta Lady Polly. — Bárcsak az volna. Iskolás éveit elherdálta a vágyódással, mikor éri el mostani korát, s a maradék élete rámegegy arra, hogy megállítsa az időt. Csak lerázni a gyerekkort, amilyen gyorsan lehet, aztán visszafogni az éveket erőnek erejével.

— Hagyjuk, kár is szót vesztegetni rá — mondta Péter. — De nézzétek ezeket a pompás gyümölcsfákat! Kóstoljuk meg a friss termést!

Tirian csak most nézett körül, s egyszeriben ráébredt, milyen furcsa kalandba csöppent.

13. fejezet

Hogyan utasították vissza befogadásukat a törpék?

Tirian azt gondolta, azaz gondolta volna, ha jut ideje egyáltalán gondolkodni, hogy egy kicsi, alig hat méter hosszú, három méter széles, zsúpfödeles kunyhóban vannak. Valójában gyepes mezőn álltak, fölöttük a mélykék égbolt, s enyhe, kora nyári levegő lengte körül arcukat. Tőlük nem messze dús lombú liget, s minden egyes levél alól arányló, halványsárga, bíbor vagy tűzpiros gyümölcsök kandikáltak ki, de olyanfajta, amilyenek ismeretlenek a mi világunkban. A gyümölcsről az ősz jutott eszébe, de a levegőben volt valami, amiről úgy érezte, legföljebb júniusban járhatnak. Mindannyian a fák felé indultak.

Amint kinyújtották kezüket, hogy ki-ki letépje a legmosolygósabb gyümölcsöt, egyszerre lefékeződött mozdulatuk. Olyan gyönyörű volt, hogy mindegyikük azt érezte: „Nem nekem termett... tán nem is szabad leszedni.”

— Csak nyugodtan — mondta Péter. — Tudom, mi tart vissza, de arra semmi ok. Úgy érzem, olyan országba jöttünk, ahol minden szabad.

— Akkor gyerünk! — kiáltotta Eustance. Hát nekiestek a fáknak.

Miféle gyümölcs is volt az? Sajnos, az ízek leírhatatlanok. Annyit mondhatok csupán, hogy hozzá képest a legfrissebb grapefruit is seízű, a leglevelesebb narancs szikkadt, a legomlósabb körte kemény és fás, a legédesebb eper savanyú. És nem volt magja, darazsak sem dézsmálták. Aki csak egyszer is megkóstolta ezt a gyümölcsöt, annak a világ legfinomabb csemegéje is orvossággá keseredik az ínyén. Ha nem jártál abban az országban és nem próbáltad ki azt a csodagyümölcsöt, úgysem találod ki az ízét.

Mikor már kedvükre belaktak vele, Eustace Péter királyhoz fordult:

— Még nem mondtad el, ti hogyan kerültetek ide.

— Nem sokat mondhatok — felelte. — Edmuddal ott álltunk a peronon és láttuk közeledni a ti vonatotokat. Emlékszem, arra gondoltam, hogy túl gyorsan vág bele a kanyarba. Meg arra is, hogy valószínűleg a mi családunk is ezen a vonaton van, bár Lucy nem tud róla...

— A te családod, Felség? — kérdezte Tirian.

— Úgy értem, apám és anyám, tehát egyben Edmund és Lucy szülei.

— Hogyan? — kérdezte Jill. — Csak nem akarod azt mondani, hogy ők is tudnak Narniáról?

— Á, dehogy, ennek semmi köze Narniához. Ők Bristolba utaztak. Én csak reggel hallottam Edmudtól, hogy azzal a vonattal indulnak.

(Edmund különben azok közé az emberek közé tartozott, akiknek fejében van a menetrend.)

— És akkor mi történt? — kérdezte Jill.

— Hát nem is olyan könnyű beszámolni róla, igaz, Edmund? — mondta a legfőbb király.

— Nem bizony — vette át a szót Edmund. — Ez egészen más volt, mint régidőben, amikor varázserő röpített át bennünket a mi világunkból. Most ijesztő robajlást hallottam, valami csattanó ütés ért, de fájni nem fájt. Inkább izgalom fogott el, mint rémület. És még valami

C.S.Lewis: A végső ütközet

különös dolog. A térdem érzékeny, egy hajdani rögbi-sérülés óta. És ez a görcsösség hirtelen elmúlt: olyan könnyű lettem. És aztán... egyszerre csak itt voltunk.

— Hasonlót éltünk át mi a vasúti kocsiban — szólalt meg Lord Digory, az utolsó gyümölcsnyomokat törölgetve aranyszínű szakálláról. — Mi, Pollyval azt éreztük, hogy kioldódik tagjainkból a merevség. Ti, fiatalok ezt nem érthetitek. De egyszerűen lefoszlott rólunk az öregség érzése.

— Fiatalok is vagytok! — kiáltott föl Jill. — Nem is hiszem, hogy ti ketten sokkal idősebbek volnátok nálunk.

— Ha most nem is, de azok lettünk — mondta Lady Polly.

— És mi volt azóta, hogy ide kerültetek? — kérdezte Eustace.

— Nos — mondta Péter —, hosszú ideig, legalábbis én annak éreztem, semmi. Aztán kinyílt az ajtó...

— Az ajtó? — Tirian meglepődött.

— Igen — mondta Péter. — Az ajtó, amelyiken bejöttél... vagy kimentél. Már elfelejtetted?

— De hol van?

— Nézz oda! — mutatta Péter.

Tirian odanézett, és megpillantotta a legfurcsább dolgot, amit csak el tudsz képzelni. Néhány méterrel odább, a napfényben ott állt a durván ácsolt faajtó, körötte a vaskos keret, és semmi más, se falak, se tető. Elindult felé megzavarodva, a többiek követték, várva, most mit csinál majd. Megkerülte az ajtót, átment a túloldalára. De onnét is ugyanolyannak találta; még mindig a szabadban volt, nyári reggelen. Az ajtó ott állt magában, mintha a földből nőtt volna ki.

— Uram — fordult Tirian a legfőbb királyhoz —, ez valódi csoda!

— Ezen az ajtón jöttél be azzal a calormenivel öt perce — mosolygott Péter.

— Dehát nem odakintről, a fák közül jöttem be a kunyhóba? Ez az ajtó viszont a sehonnanból a sehovába vezet.

— Ha körüljáród, valóban úgy látszik — felelte Péter. — De hajolj csak ahhoz a repedéshez, ott a két deszka között, és kukucskálj be azon keresztül.

Tirian szót fogadott. Először nem látott mást, mint sötétséget. Aztán, amikor már a szeme hozzászakozott, megpillantotta a máglya tompa izzását már kihunyóban, s fölötte a fekete mennybolton a csillagokat. Majd földerengtek a sötét, mozgó alakok, közte és a tűz között; beszélni is hallotta őket, hangjuk, akár a calormenieké. Már tudta, hogy a kunyhó ajtajából néz ki a Lámpápuszta sötétjébe, ahol utolsó csatáját vívta meg. Az emberek arról vitáztak, menjenek-e be Rishda tarkaanért (de egyiküknek sem akaródzott), vagy gyútsák föl a kunyhót.

Ismét körülnézett, és alig hitt a szemének. Fölötte a kéklő ég, körülötte a zöld mező, minden irányban messzenyúlón, amíg csak a szeme ellát, s mögötte nevetgélő, új barátai.

— Úgy látszik — szólalt meg maga is mosolyogva —, a kunyhó belülről és kívülről nézve két egészen más hely.

— Úgy van — mondta Lord Digory. — A belseje nagyobb, mint a külseje.

— Igen — mondta Lucy királynő. — A mi világunkban is előfordult már egyszer, hogy egy kunyhónak a belseje nagyobb volt, mint körülötte az egész világ. — Most szólalt meg először, és hangjának izgatottságából Tirian megértette, mire céloz. Mindent mélyebben ivott

C.S.Lewis: A végső ütközet

magába, mint mások. Szinte átszellemült, ahogy beszélt. Tirian szerette volna tovább hallgatni, hát kérte:

— Felséges Asszonyom, szólj még. Mondd el egész kalandotokat.

— A rázkódás és robaj után itt találtuk magunkat. Rácsodálkoztunk az ajtóra, mint te. Aztán, ahogy először kinyílt — mögötte sötétség —, megtermett férfi lépett be, meztelen karddal. Fegyverzetéről ráismertünk, hogy calormeni. Megállt az ajtóban, kardja a vállán pihent, készen, hogy levágja aki belép. Odamentünk és szólunk hozzá, de szemlátomást nem látott és nem hallott bennünket. Nem nézett körül, se föl az égre, se a mezőkre; gondolom, azokat sem látta, így vártunk jó ideig. Aztán jött a csattanás az ajtó túlfeléről. De a katona nem emelte föl kardját, míg nem látta, ki lép be. Nyilván parancsa volt rá, kire csapjon le, kit kíméljen. De abban a pillanatban, amint az ajtó kitárult, hirtelen Tash jelent meg az innenső oldalán; egyikünk sem látta, honnét termett ott. És akkor egy jókora macska lépett be az ajtón, megpillantotta Tasht és hanyatt-homlok elrohant. Még idejében, mert az lecsapott rá, és az ajtó meg is ütötte a csőrét, amint bevágódott előtte. A katona látta Tasht. Holtsápadtra vált és térdre esett a szörnyeteg előtt, de az eltűnt.

— Akkor megint hosszú ideig vártunk. Végre az ajtó harmadízben is kinyílt, s belépett rajta egy fiatal calormeni. Rokonszenvesnek találtam. Az őt megmozdult az ajtónál s roppantul meglepődött. Gondolom egészen másvalakire számított...

— Most már mindent értek! — szólalt meg Eustace. (Rossz szokása volt a közbeszólás.) — Először a macska ment be, s az őrnek az volt az utasítása, hogy ne bántsa. A macska terve az volt, hogy kijövet elmondja, látta a rettenetes Tash-t és eljártssza mennyire megrémült, hogy megriassza vele az állatokat. De Shift, a majom nem sejtette, hogy Tash valóban előbukkan; és Gyömbér igazán holtra vált tőle. És utána Shift beküld valakit, akitől meg akar szabadulni, és az őt megöli. És...

— Pajtás — szólalt meg szelíden Tirian —, ne szakítsd meg a Lady elbeszélését.

— Tehát — folytatta Lucy —, az őt meg volt lepve. Ez időt adott a másoknak, hogy kardra kapjon. Összecsaptak, a fiatal férfi megölte az őrt, és holttestét kihajította az ajtón. Aztán lassan odalépkedett hozzánk. Ő már látott minket, mi pedig megpróbáltunk szóba elegyedni vele, de úgy látszott, tökéletesen elrévült állapotban van. Egyre csak azt hajtogatta: „Tash, Tash, hol van Tash? Tash-hoz akarok menni.” így aztán föladtuk, ő meg elindult valamerre. Szegény fiú. És ezután... jaj!
— Lucy elhúzta a száját.

— Ezután — vette át a szót Edmund —, valaki belődített az ajtón egy majmot. És Tash megint ott volt. A húgom olyan érzékeny, gondolni sem szeret rá, hogy Tash csak egyet vágott a csőrével, és a majom már oda volt.

— Kijárt neki! — mondta Eustace. — Mindegy, remélem, Tash-nak is csak galibát okoz.

— És még ezután — mondta Edmund — előbb vagy egy tucat törpe, majd Jill és Eustace, utoljára meg te magad, Tirian.

— Remélem, Tash a törpéket is fölfalta — vágta ki Eustace. — Kis disznók!

— Nem, dehogy falta! — mondta Lucy. — És ne légy már utálatos. Még mindig itt vannak. Innét láthatod is őket. Többször is próbáltam barátkozni velük, de hasztalan.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Barátkozni, ezekkel? — kiáltott Eustace. — Csak láttad volna, mit műveltek!

— Hagyd abba, Eustace! — szólt rá Lucy. — Inkább gyere, és nézd meg őket. Tirian király, talán te boldogulsz velük.

— Hát mostanában nem rajongok a törpékért — felelte Tirian. — De a te kedvedért, nemes Lady, ennél nagyobb dologra is vállalkoznék.

Lucy elvezette őket a törpékhez. Furcsa látvány tárult léjük. Nem kószáltak el, szórakozást sem kerestek (mindenesetre a kötelek, amelyekkel megbéklyózták őket, eltűntek róluk), még le sem heveredtek pihenőben. Ott ültek körben, igen közel egymáshoz, szembefordulva. Körül se néztek, tudomást sem vettek az emberekről, míg Lucy és Tirian olyan közel nem értek, hogy akár megérinthették volna őket. Akkor a törpék leszegték a fejüket, mintha nem is akarnák látni őket, csak a fülüket hegyezték s a hangokból próbálták kitalálni, mi történik.

— Vigyázzatok! — szólalt meg egyikük roppant barátságatlan hangon. — Nézzetek a lábatok elé, nehogy a képünkbe gyalogoljatok.

— Jól van — felelte méltatlankodva Eustace. — Nem vagyunk vakok. Még van szemünk.

— Ezek is jól el lehetnek eresztve, ha ide jutottak — mondta társainak ugyanaz a törpe, név szerint Diggle.

— Ugyan hová? — kérdezte Edmund.

— Hová, te kőfejű, hát ide, épp ide — felelt Diggle. — Ebbe a koromfekete, dohos, vacak kalyibába.

— Vak vagy te? — szólt rá Tirian.

— Sötétben mindenki vak — mondta Diggle.

— De itt nincs sötét, ti szerencsétlen, ostoba törpék — cáfolta meg Lucy. — Nem látjátok? Nézzetek föl! Nézzetek körül! Nem látjátok az eget, a fákat, a virágokat? Nem láttok engem?

— Honnét a világcsaló éjszakából látnám, amit nem látok? És hogy láthatná jobban egyik a másikat ebben a szuroksötétben?

— De én látlak téged — felelte Lucy. — Látom a pipát is a szádban!

— A dohány szagáról megmondhatja bárki — mondta Diggle.

— Ó, ti boldogtalanok! Hát ez rettenetes — sóhajtott Lucy. Hirtelen ötlete támadt. Lehajolt és tépett két szál ibolyát. — Ide figyelj, te törpe! Ha a szemed rossz is, az orrod tán nem süket, ezt az illatot csak érzed! — Áthajolt fölötte és Diggle csúf orra alá tartotta a friss, nedves virágokat. De tüstént vissza is kellett ugrania, hogy elkerülje a csöppnyi, kemény ököl ütését.

— Elég legyen ebből! — förmedt rá a törpe. — Hogy merészelsz egy csomó istállószagú kórót az arcomba nyomni? Még bogáncs is volt benne! Micsoda dolog ez? És ki vagy te egyáltalán?

— Te odú-kurkász! — kiáltotta Tirian. — Tudd meg: a hölgy Lucy királynő, és Aslan küldte ide a messzi múltból. Én pedig, Tirian, a ti törvényes királyotok, csak az ő kedvéért nem nyakasztalak le benneteket, megrögzött árulók, akik vagytok!

— Hát ez vérlázító! — felelt Diggle. — Hogy hordhatsz össze ennyi képtelenséget? Hol volt a te csodálatos Aslanod, amikor segítenie kellett volna, mondd! Esze ágában sem volt. És te most, épp most, amikor megverték és belöktek ebbe a sötét lyukba, ugyanúgy, mint a mieink maradékát, még mindig a régi nótát fújod az új hazugsághoz! Megpróbálok elhíttetni, hogy egyikünk se volt bezárva, nem is volt sötét, meg a jó ég tudja, még mit!

C.S.Lewis: A végső ütközet

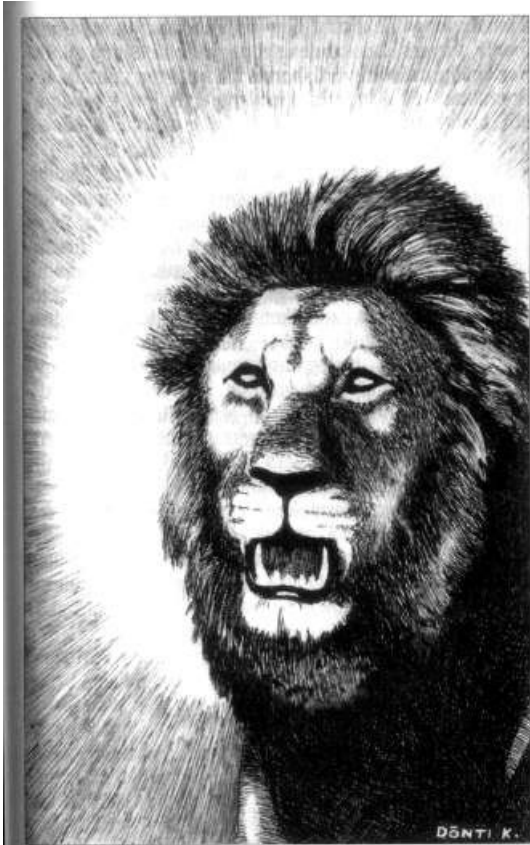
— Nincs itt többé sötétség, csak a ti szűk, képzelgő agyatokban, bolond — hallgattatta el Tirian. — Ideje, hogy kilépjetek belőle.

Azzal előrehajolva megragadta Digglet, övénel és csuklyájánál fogva, és kiemelte társai közül. De abban a pillanatban, amint ismét lerakta a földre, a törpe vissza-ugrott a többiek mellé, s orrát dörzsölve üvölni kezdett:

— Jaj! Jaj! Ezt tetted velem, és miért? Falba verted a fejemet! Majdnem betört az orrom!

— Ó — sóhajtott Lucy. — Hát mitévők legyünk velük?

— Hagyjuk őket a csudába — mondta Eustace.

De amint kimondta, a föld megremegett alattuk. A levegő illata egyszeriben még töményebbé vált. Ragyogó fényesség lobbant föl mögöttük. Mindnyájan megfordultak. Tirian utoljára, mert félelem fogta el. Ott állt vágyainak vágya, a hatalmas, aranszínű, igazi Oroszlán, Aslan maga, és a többiek már térdeltek két elülső lába körül, arcukat, kezüket belétemették sörényébe, míg Ő előrehajtotta roppant fejét, hogy nyelvével megérintse őket. Aztán szemét Tirianra fordította, és Tirian remegve közelebb lépett és leomlott az Oroszlán lába elé, az pedig megcsókolta a királyt és így szólt:

— Helytálltál, Narnia utolsó királya, szilárd maradtál a legsötétebb órában.

— Aslan — szólalt meg könnyezőn Lucy —, nem tudnál... nem lehetne, hogy... tégy valamit ezekért a szegény törpékért?

— Kedvesem — mondta Aslan —, megmutatom neked azt is, amit tehetek, és azt is, amit én sem tehetek meg. — Közelebb ment a törpékhez és hosszan morajló hangszakadt ki belőle, mély, de a levegőt is átható.

De a törpék csak összesúgtak: — Halljátok? Ez a calormeni banda a kunyhó túloldaláról. Meg akarnak félemlíteni bennünket. Tán megint a dobokkal vagy más eszközzel. Föl se vegyétek. Még egyszer nem kapnak el!

Aslan fölemelte fejét és megrázta sörényét. Hirtelen ünnepi lakoma termett a törpék előtt. Térdükre halmozva a pástétomok, galamb- és egyéb pecsenyék, szeletelt nyelvek, aprósütemények, fagyaltok, és minden törpe jobb kezébe nemes borral töltött serleg került. De nemigen volt foganatja. Mohón nekiláttak az evés-ivásnak, de látszott rajtuk, hogy nem élvezik igazán. Azt gondolták, csupa olyasmivel traktálják őket, ami épp a kunyhóban akadt. Egyik azt mondta, mintha szénát rázna, a másik, hogy neki csak egy kis fehérrépa jutott, a harmadik a nyers káposztalevelet panaszolta. S míg ajkukhoz emelték a sűrű vörösborral teli serleget, volt, aki így fitymálta: — Pfuj, mintha

C.S.Lewis: A végső ütközet

mocskos vizet innék a vályúból, amibe egy szamár öblítette meg a pofáját. Sosem hittem, hogy erre fanyalodom!

De hamarosan mindegyik törpe gyanakodni kezdett, hogy a társa elhalászta előle a jobb falatokat, s máris keresztbe nyúltak, elkapták, ami a másoknak jutott, megindult a veszekedés, ami közelharccá fajult, s a finomságok szétmaszatolódtak képükön, ruhájukon, végül tapostak az ennivalón. Végül letottyantak a helyükre, hogy feketekarikás szemüket, vérző orrukat pátyolgassák s efféléket mondogattak:

— Akárhogy is, itt legalább nem volt szédítés. Úgysem hagyjuk beugratni magunkat. Törpék a törpékért!

— Látjátok — mondta Aslan. — Nem kell nekik a segítségünk. A hamisságot választották a bizalom helyett. Saját gondolkodásukban van a börtönük, annak a rabjai; s mert félnek, hogy bezárják őket, képtelenek kitörni belőle. Jöjjetek, gyermekeim. Más munka is vár rám.

Az ajtóhoz ment, s a többiek követték. Fölemelte fejét és hangja fölzúgott: — Eljött az idő! — majd még messzebb kiáltón: — Eljött az idő! — aztán oly hatalmas erővel, hogy a csillagok is beléremegtek: — IDŐ!

Az ajtó föltárult.

14. fejezet

Narnia éjbe borul

Ott álltak mindannyian Aslan mellett a jobb oldalán, s kibámultak a nyitott ajtón.

A máglya már kihamvadt. A földet elborította a sötétség: valójában azt sem észlelhették volna, hogy erdő van előttük, ha a fák sötét körvonala el nem végződik a csillagraj határán. De amint Aslan újra fölfordult, bal oldalán észrevettek egy másik fekete alakzatot. Ez a folt ott támadt, ahol nem voltak csillagok, mind följebb és följebb szállt s kibontakozott belőle egy emberi árny, a leghatalmasabb óriás alakja. Jól ismerték Narniát ahhoz, hogy betájolják, hol helyezkedik el. A magas mocsárvidéknél kellett lennie, amely messze elnyúlik északon, túl a Shribble folyón. Jill és Eustace emlékezett rá, hogy egyszer régen arrafelé egy mély barlangban bukkantak rá az alvó óriásra. Később hallották, hogy a neve Idő apó, s csak akkor ébred föl, ha eljön a világ vége napja.

— Igen — mondta Aslan, anélkül, hogy beszéltek volna erről. — Amíg aludt, Idő volt a neve. Most, hogy fölébredt, új nevet kap majd.

Ekkor az óriás kürtöt emelt a szájához. Jól láthatták, mert fekete árnyéka a csillagok felé fordult. S ezután — kicsit később, mert a hang lassan terjed — meghallották a kürtszót. Éles volt és rémületes, mégis különös, halálosan szép.

Az égbolt azonnal megtelt hulló csillagokkal. Egyetlen hulló csillag is nagyszerű látvány; de most tucatszám, majd csoportosan, aztán szákszám, mint valami ezüst zápor, zúdultak egyvégtében, szünet nélkül.

S míg ez így tartott tovább, egyik-másik ámuldozó már úgy vélte, újabb alak tűnik föl az égen, éppúgy, mint az óriásé. Ez másutt volt, egyenest fölöttük, az égbolt tetején, ahogy mondanók. „Tán felhő” gondolta Eustace. Mindenesetre ott egyetlen csillag sem volt, csak koromsötétség. De körülötte mindenütt csillagok felhőszakadása. Aztán a csillagtalan folt elkezdett növekedni, tovább és továbbterjedt a boltozat közepéből. És egyszerre a teljes ég negyede, majd fele elfeketült, s végül a hulló csillagok zuhogása alászállt, közel a látóhatár karimájához.

A csoda borzongásával, amelybe rémület is vegyült, hirtelen megsejtették, mi történt. A terjeszkedő sötétség dehogyis felhő; maga az űr. Az ég fekete fele az a rész, amelyben már nem maradt csillag. Valamennyi lehullott. Aslan hazaszólította őket.

A végső néhány másodperc, mielőtt a csillagok zápora befejeződött, roppant izgalmas volt. Körülöttük kezdtek hullani a csillagok. De abban a világban a csillagok nem fénylő gömbök, mint nálunk, hanem élőlények. (Edmund és Lucy egykor találkozott is eggyel.) Fénylő emberkéek özönét látták, mindnek hosszú a haja, mint az égő ezüst, és lándzsájuk fehér izzású fém, amint zúdultak lefelé a fekete levegőn át, sebesebben, akár a hulló kő. Sistergő zaj hallatszott, ahogy földet értek és kiégették a füvet maguk körül. Ezek a csillagok mind elsuhantak mellettük, s valamivel hátrább, kissé jobbra megálltak.

C.S.Lewis: A végső ütközet

Még hasznuk is származott belőle, hiszen különben, a csillagtalan ég alatt, a vaksötétben egyáltalán nem láttak volna, így azonban, hátuk mögül a csillagok raja éles, fehér fényt dobott a tájra. Beláthatták a mérföldeken át nyúló narniai erdőket maguk előtt, mintha csak ki lettek volna világítva. Minden bokor, jóformán minden egyes fűszál fekete árnyékot vetett. A levelek oly tisztán és mereven álltak, hogy úgy érezték, elvárnák ujjukat, ha hozzájuk nyúlnának.

A fűvön elfeküdt előttük saját árnyékuk. A legmegrendítőbb Aslané volt. Szinte előmlött bal felé hatalmasan és félelmetesen ez alatt az égbolt alatt, amely most már örökre csillagtalan lesz.

A mögüjük — és kissé jobbról — érkező fény olyan erős volt, hogy megvilágította még az északi mocsárvidék lejtőit is. Ott mintha mozgott volna valami. Óriás testű csúszómászók áradata tartott befelé Narniába; roppant sárkányok és őskígyók, tollatlan madarak, denevérszerű szárnyakkal. Rövid időre elnyelte őket az erdő némasága. Aztán — először nagymessziről, mindenfelől — jajgatás hangjai, majd suhogó szárnyak csattogása hallatszott. Mind közelebb és közelebb. Hamarosan jól megkülönböztethető lett az apró lábak szökdelése a súlyos talpak dobogásától, és a könnyű kis paták klikk-klakkja a nehézléptűek dübörgésétől. Aztán már ezer meg ezer szempár csillant föl előttük. S végül a fák árnyékából, dombnak föl, az életüket mentve, rohanvást megszámíthatatlanul, a teremtmények mindenféle fajtája — beszélő állatok, törpék, szatírok, faunok, óriások, calormeniek, archenlandi emberek, földöntúliak, távoli szigetek lakói az ismeretlen nyugati országbeliek. Mind, mind lélekszakadva törtettek az ajtónyíláshoz, ahol Aslan állt.

A kalandnak ez a része volt az egyetlen, amely inkább álomnak hatott, míg átélték, s később alig tudták pontosan fölidézni. És azt sem tudták volna megmondani, meddig tartott. Olykor úgy látszott, tán csak pár percig, de mások érzése szerint akár évekbe telhetett. Hiszen, hacsak az ajtó nem nő sokkalta nagyobbra, vagy a teremtmények nem zsugorodnak oly kicsire, mint egy szúnyog, ekkora tömeg meg sem kísérelhette, hogy keresztüljusson rajta. De ilyesmi akkor senkinek sem jutott eszébe.

A menekülők száguldva érkeztek, szemük egyre ragyogóbb és ragyogóbb lett, ahogy közeledtek az álló csillagokhoz. De amint közvetlenül Aslan elé jutottak, egy-két különös dolog történt mindegyikükkel. Valamennyien egyenesen az arcába néztek; nem is volt más választásuk. És amíg bámulták, arckifejezésük iszonyatosan megváltozott — rettegővé és gyűlölködővé vált; legföljebb a beszélő állatok arcán a rémület s a gyűlölség mindössze egy-egy másodperc töredékig tartott. S látszott, hogy hirtelen megszűntek beszélő állatok lenni. Közönséges állatokká váltak. S mind, akik ránéztek Aslanra, elkanyarodtak jobbfelé — ami Aslanak balra esett —, és eltűntek az oroslán hatalmas, fekete árnyékában, amely a kaputól balra terjedt. A gyerekek sosem látták viszont őket. Nem tudom, mi lett velük. De mások is szembenéztek Aslannal, nagy szeretettel, bár némelyikük ugyancsak félt. Ezek mind beléphettek az ajtón és Aslan jobbára kerültek. Furcsa személyek voltak közöttük. Eustace fölismert egyet azok közül a törpék közül, akik a lovakra nyilaztak. De ideje sem jutott, hogy elcsodálkozzék rajta — különben sem tartozott rá —, amikor a váratlan öröm minden egyebet kiűzött a fejéből. Ott volt Roonwit, a

C.S.Lewis: A végső ütközet

kentaur, Jewel, az egyszarvú és a derék vadkan meg a hú medve és Messzilát, a sas, meg a kedves kutyák és lovak, és Poggin, a törpe.

— Tovább, előre, és föl magasabbra! — kiáltotta Roonwit és dübörgő vágtában száguldott el nyugatnak. Bár nem értették, mit akar ezzel, szavai felpeszditették őket. A vadkan vígan rőfögött rájuk. A medve épp dörmögni készült, hogy még mindig nem érti, amikor megpillantott mögöttük egy gyümölcsfát. Odacammogott, olyan gyorsan, ahogy csak telt tőle, kétségtelenül talált valamit, amit aztán igazán jól értett. De a kutyák farkukat csóválva ott maradtak, és ott maradt Poggin, kezét rázva mindenkivel, s becsületes képén a régi vigyorgás s ült. És Jewel odahajtotta hófehér fejét a király vállára, az pedig a fülébe súgott. Majd ismét a nyitott ajtóra fordult figyelmük, mi történik ott.

A sárkányok és óriásgyíkok már maguk birtokolták Narniát. Föl-alá csörtettek, tövestül kicsavarva a fákat, elropogtatva őket, akár egy-egy szál rebarbarát. Percről percre semmisült meg az erdő. Az egész ország pusztasággá vált, apró halmok és üregek tűntek elő, amiket addig észre sem vettek. A fű kihalt. Tirian a csupasz sziklákra és sívó homokra meredt. Alig hitte el, hogy itt valaha eleven táj virult. Az összörnyek maguk is előregedtek, kinyúltak és meghaltak. Húsuk megsugorodott és csontjaik látszottak csak; hamarosan óriási csontvázként heverték itt-ott a halott sziklákon, mintha évezredek óta múltak volna ki. Hosszú ideig mozdulatlan maradt minden.

Végül valami hosszú, vízszintes, fehér sáv indult meg feléjük a világ keleti végéről; sugárzott a földön álló csillagemberkéék fényétől. Messze terjedő zaj törte meg a csöndet: először morajló, majd dörgő, aztán robajló lárma. És most már láthatták is, mi közeledik és milyen sebesen közelít. Tajtékozó vízfal volt az. Ebben a fátlan világban nagyon is jól látszott. Mind a folyók szemlátomást kiszélesedtek és a tavak megnöttek, egyesültek, és a völgyekből új tavak öblösödtek. A dombok szigetekké váltak, s ezek a szigetek eltűntek. És bal felől a magas mocsarak, jobbra a fölnyúló hegységek szétmorzsolódtak és zuborgó loccsanással csúsztak belé a föltoronyló vízáradatba: az örvénylő víz pedig a kunyhó kapujának küszöbéig emelkedett, de nem lépte át, úgyhogy a habok Aslan elülső lábaira loccsantak. Ahol most álltak, az volt a víz szintje, innen a víz s az ég találkozásáig.

És odakünn derengeni kezdett. Sivár és baljóslatú hajnal csíkja húzódott végig a horizonton, mind szélesedőn és világosabban, s nemsokára már alig észlelték a mögöttük álló csillaglények fényét. Végül fölkel a nap. Lord Digory és Lady Polly összenézett és egyszerre bólintott; ők ketten, egy másik világban egyszer már látták a haldokló napot s most menten megértették, hogy ez a nap is a végét járja. Háromszor, hússzor akkora volt, mint kellett volna, és nagyon sötétvörös. S amint sugarai az Időóriásra vetődtek, az is rótvörösre vált, és ennek a napnak a fénytörésében az egész sík, parttalan vízáradat olyan lett, mint a vér.

Akkor fölkel a hold is, épp szerencsétlen állásban, igen közel a naphoz, s ő is vörösbe játszott. Láttára a nap rálövellte vad lángjait, a karmazsinszínű tűz kígyóiként. Olyasformán, ahogyan a polip ragadja meg karjaival áldozatát. Szinte húzta magához. S a hold nem ellenkezett, előbb lassan, majd mind gyorsabban tartott felé, végül már körülnyaldosták a mohó lángok, a két égitest egybelobbant, egyetlen izzó gömbként parázslott, mint a szén.

S most Aslan megszólalt: — Legyen hát vége!

C.S.Lewis: A végső ütközet

Az Időóriás kürtjét a tengerbe hajította. Majd kinyújtotta egyik karját — iszonyú feketének látszott, ezernyi mérföld messzeségben az ég boltozatán át, mígnem elérte a napot. Megfogta, tenyerébe szorította, ahogyan mi egy narancsot kifacsarunk. Hirtelen mindent elborított a sötétség.

Aslan kivételével mindahányan visszahőköltek a jéghideg levegőtől, amely bezúdult a nyitott ajtón. Annak már jégcsapok lepték el a szélét.

— Péter, Narnia legfőbb királya — szólalt meg Aslan —, zárd be az ajtót!

Péter, a hidegtől reszketve, kihajolt a vaksötétbe és behúzta. Recsegett az ajtó alatt a jég, amint megrántotta. Majd ügyetlenkedve, mert ebben a pillanatban dermedt keze már kékre vált, elővette az aranykulcsot és megforgatta a zárban.

Egész sor rendkívüli eseményt éltek át a nyitott ajtóban. De az még megdöbbentőbb volt, hogy amint körülnéztek, melengető napsütésben találták magukat, fölöttük a kék ég, lábuknál virágok, és — igen —, Aslan szemében csupa derű.

Sebesen megfordult, kissé leereszkedett, s aztán nekirugaszkodva elsuhant, mint a kilőtt, arany nyílveendő.

— Tovább, előre! Föl magasabbra! — kiáltotta vissza a válla fölött. De ki bírta volna az ő iramát? Elindultak hát lépésben nyugat felé, hogy kövessék.

— Így hát — szólalt meg Péter —, Narnia éjbe borul. Mi az, Lucy? Te nem sírsz? Aslan sehol, mi meg itt maradtunk. És most?

— Ne próbálj elriasztani, Péter — mondta Lucy. — Biztosan érzem, Aslan velünk van. És azt is, hogy nem bűn fájón emlékezni Narniára. Gondolj mindarra, ami megfagyva ottveszett a mögött az ajtó mögött.

— Igen, én bíztam benne, hogy minden így mehet tovább örökké — mondta Jill. — De tudtam, hogy a mi világunk nem. Narnia talán igen.

— Én láttam a teremtését — mondta Lord Digory. — Nem azért éltem, hogy lássam az elmúlását.

— Urak! — szólalt meg Tirian. — Van mit siratniuk a hölgyeknek. Siratom én is. Láttam édesanyám halálát. Melyik világ volt az enyém, ha nem Narnia? Nem erény, hanem részvétlenség, ha nem gyászoljuk meg.

Eltávolodtak az ajtótól és a törpéktől, akik még mindig együtt maradtak a maguk képzeletbeli kunyhójában. S a távozók fölemlegették egymás közt a régi háborúkat, békéket, az ősi királyokat és Narnia minden dicsőségét.

A kutyák velük tartottak. Ők is bekapcsolódtak a beszélgetésbe, de inkább csak hébe-hóba, úgy elfoglalta őket a föl-alá szaladgálás, amint a mező illatait szimatolták kíváncsian, olykor el is tüszentették magukat. Hirtelen szagot fogtak, s ettől fölizgultak. Vitába keveredtek: — Igen, ez az! — Nem, dehogyis! — Ez épp az, amit mondtam! — Kinek mi az igazi! — Vidd innét azt a nagy orrodát, más is szeretne ideszagolni!

— Mi az, pajtások? — szólt rájuk Péter.

— Egy calormeni, Uram — felelték többen is.

— Vezessetek oda — mondta Péter. — Akár békében, akár háborúban akadt ránk, fogadjuk barátsággal.

A kutyák előre- meg visszafutkostak, mintha az életük függne tőle, és hangosan ugatva bizonygatták, hogy valóban calormeni. (A beszélő

C.S.Lewis: A végső ütközet

kutyák, akár a közönségesek, úgy viselkednek, mintha iszonyú fontosnak tartanák, amire épp rákaptak.)

A többiek követték őket, s rábukkantak a fiatal calormenire, amint egy gesztenyefa alatt üldögélt egy csobogó, tiszta patak mellett. Emeth volt az. Fölállt és illendően meghajolt.

— Uram — fordult Péterhez —, nem tudom, baráttal vagy ellenséggel állok-e szemben, de ha így, ha úgy, tisztességgel köszöntöm. Egyik költőnk szerint a nemes barát a legkülönb ajándék, s a második legkülönb a nemes ellenség.

— Uram — felelte Péter —, nem tudom, mi szükség rá, hogy háborúskodjunk egymással.

— Mondd meg, ki vagy és mi történt veled — szólt az idegenhez Jill.

— Ha már egész történetbe akartok belefogni, akkor igyunk egy kortyot és üljünk le — ugatták a kutyák. — Mert kutyafáradtak vagyunk.

— Persze, hogy kilóg a nyelveitek, hisz végigrohángásztátok az utat — mondta Eustace.

Az emberek letelepedtek a fűbe. A kutyák zajosan lefetyelve hörpöltek a patakból és leültek fölegyenesedve, még egyre lihegve s fejüket kissé félrehajtották, hogy meghallgassák a történetet. De Jewel állva maradt, hogy oldalán kifényesítse szarvát.

15. fejezet

Föl magasabbra és tovább előre!

— Tudjátok meg, ó harcedzett királyok — mondta Emeth —, és ti, hölgyek, akiknek szépsége megvilágítja a mindenséget, hogy én, Emeth, Harpa tarkaan hetedik fia vagyok, Tahishbaan városából, nyugatról, túl a sivatagon. Nemrég érkeztem Narniába, huszonkilenc bajtársammal, Rishda tarkaan parancsnoksága alatt. Amikor meghallottam, hogy Narnia meghódítására vonulunk, följongtam, mert annyi mindent hallottam a ti országotokról és alig vártam, hogy harcba találkozzam veletek. De amikor kiderült, hogy álruhában, kalmárokként lopakodva jövünk — ami katonához, egy tarkaan fiához méltatlan öltözék, és hazugsághoz, csaláshoz folyamodunk, ez a lelkesedés elpárolgott belőlem. S mindennek tetejébe, amikor láttam, hogy egy majom alatt kell szolgálnom, s azt kezdték mondogatni, hogy Tash és Aslan egy és ugyanaz, akkor elsötétült előttem a világ. Hiszen már gyerekkoromtól Tash tiszteletében nőttem föl, és nem volt nagyobb vágyam, mint hogy minél többet megtudjak róla, s ha lehetséges, meglássam arcát. De Aslan neve gyűlöletes volt számomra.

— És, mint láttátok, éjszakáról éjszakára egy zsúpfödeles viskó köré rendelték bennünket, meggyújtották a tüzet, és a majom előhozott a viskóból valami négy lábút, amit nem is láthattam jól. A nép meg az állatok leborulva fogadták és tisztelték. Én pedig azt gondoltam, hogy a majom becsapja a tarkaant, mert ami előkullog a kunyhóból, az nem lehet sem Tash, sem bármiféle isten. De amikor megfigyeltem a tarkaan arcát, meg a majomhoz intézett szavait, megváltozott a véleményem: már láttam, hogy ő maga sem hisz az egész hókuszpókuszban. S egyszerre megértettem, hogy Tash-ban sem hisz, mert különben nem tűrné, hogy kigúnyolják.

— Iszonyú dühbe gurultam, csak azt csodáltam, hogy Tash nem vágja agyon tüzes mennykövével a majmot a Tarkaannel együtt. Mindamellet magamba fojtottam mérgemet és befogtam a számat, vártam, mi lesz ennek a vége. De a múlt éjjel, mint néhányan tudjátok, a majom nem cipelte elő azt a sárga rogyadozót, hanem kihirdette: akik látni akarják Tashlant (a két nevet összekeverte, ráfogva, hogy egy és ugyanaz), azoknak egyenként be kell menniük a viskóba. No, mondtam magamban, most már semmi kétség, csalás ez is. De amikor a macska bement és a réműlettől félőrülten rontott ki, akkor azt mondtam, most aztán az igazi Tash-nak, akit ők folyton hívnak, de maguk sem hisznek benne, meg kell jelennie köztünk, hogy bosszút álljon. És bár a szívverésem is elállt, ha a hatalmas és rettenetes Tash-ra gondoltam, de vágyódásom erősebb volt félelmemnél, erőt vettem térdem reszketésén és fogaim vacogásán, s eltökéltem, hogy szembenézek vele, ha megöl is. Hát följánlottam magamat, hogy bemegyek a viskóba; és a tarkaan, bár sehogysen akarta, mégis megengedte.

— S amint beléptem az ajtón, első meglepetésemre teljes napfényben találtam magamat, bár kintről úgy átszőtt, odabenn vaksötét van. De nem sok időm maradt a csodálkozásra, máris élet-halál párviadalra kényszerültem egyik emberünkkel. Amint megpillantottam, már tudtam, hogy a majom meg a tarkaan állította oda, ráparancsolva:

C.S.Lewis: A végső ütközet

kaszabolja le, aki belép, hacsak nincs beavatva titkaikba, így hát ez az ember is hazug csaló volt, nem hűséges szolgája Tash-nak. Megöltem a gazembert, s kihajítottam az ajtón.

— Aztán körülnéztem, láttam a kék eget, a tágas mezőt, édes illata volt a levegőnek. Úristen, milyen gyönyörű táj: lehet, hogy Tash országába kerültem. Hát nekivágtam, hogy bekalandozzam és megkeressem őt magát.

— Így vándoroltam dús, virágzó réteken át, más és másfajta pompás, telt lombú fák alatt, s íme! Az egyik szűk hajlatban, két szikla között, hatalmas oroszlán termett ott előttem, már ki sem kerülhettem. Sebesen száguldott, mint a szél, termete akár az elefánté. A sörénye aranyszínű, és szeme is színarany, mint amikor a kemencében olvad. Félelmetesebb volt a lagouri Lángoló hegységnél, szépsége pedig minden képzeletet megszegyenyítő, mintha a sivatagban nyíló rózsára lennék. Lába elé hulltam, arra gondoltam, ez halálom órája bizonyosan, hiszen ez a lenyűgöző oroszlán tudja, hogy mind a mai napig Tash-t szolgáltam és nem őt. És mégis jobb szemtől szemben látni az Oroszlánt és meghalni, mint a világ Tisrocjaként élni, anélkül, hogy láthattam volna Őt. Ám a Csodálatos Oroszlán meghajtotta aranyszínű fejét, nyelvével érintette homlokomat és így szólt: — Üdvözöllek, fiam.

— Én pedig: — Sajnos, nem vagyok a Te fiad, Uram, én Tash-t szolgálom. — Ő ezt felelte rá: — Gyermekeim, minden néki tett szolgálatodat a magaménak tekintetem.

— Ekkor bölcsesség és megértés iránti rajongásom fölébe kerekedett félelmemnek, s megkérdeztem a Dicsőségestől: — Uram, úgy hát igaz, amit a majom mondott, hogy Te és Tash egyazon személy vagytok? — Az Oroszlán akkorát mordult, hogy belérendült a föld (bár haragja nem ellenem irányult), így felelt: — Ez hazugság. Ő meg én nemhogy egyek, de egymás ellentétei vagyunk. Természetünk olyannyira különböző, hogy én tetszéssel fogadom néki ajánlott igaz szolgálataidat, mert elvetek magamtól minden gonosztságot, ahogyan ő gyűlöli mindazt, ami nem gonosztságból fakadt. Épp azért, ha valaki Tash-ra esküszik föl és megtartja fogadalmát, az előttem esküjéhez híven cselekedett anélkül, hogy tudta volna, s én megjutalmazom érte. Míg ha valaki Aslan nevében kegyetlenkedik, az hiába hivatkozik rám, Tash-nak szolgált, és Tash helyesli tettét.

— Megértettél, gyermekeim? — Azt feleltem: — Uram, te tudod, mennyit értettem meg belőle — de azt is hozzátettem, mert az igazság kényszerített rá —, igen, a mai napig Tash-t kerestem. — Kedves fiam — mondta a Dicsőséges —, vágyaid ellenére és tudtodon kívül, te engem kerestél ilyen sokáig és ilyen híven. Mert mindenki megleli, amit hűségesen keres.

— Aztán rám lehelt, s ezzel elfújta tagjaimból a félelmet, s éreztem, hogy szilárdan állok a lábamon. Végül annyit mondott csupán, hogy találkozunk még, s menjek utamon tovább előre és még magasabbra. Azzal megfordult, arany szélroham forgatagában, és hirtelen eltűnt.

— S azóta, kegyes királyok és hölgyek, egyre vándorlok, hogy megtaláljam Őt, és boldogságom oly hatalmas, hogy szinte már elgyöngít, akárha megsebesültem volna. Megértem a csodák csodáját, hogy kedves fiának nevezett engem, aki alábbvaló vagyok a kutyánál.

— Mi? Micsoda? — szólalt meg egyik kutya.

— Uram — felelte Emeth —, az csak amolyan calormeni szólásmondás.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Hát nekem nem nagyon tetszik — felelte a kutya.

— Nem volt benne sértő szándék — mondta egy öregebb kutya. — Egyébként a kölykeinket mi is fiúknak hívjuk, ha rossz fát tesznek a tűzre.

— Úgy is van — mondta az első kutya —, a szukákat meg lányoknak.

— Ugyan, ez akkor sem valami finom kiszólás — mondta az öreg kutya. — Pláne ilyen társaságban.

— Nézzétek csak! — kiáltotta Jill hirtelen.

Egy négylábú közeledett feléjük félénken, egész csinos, ezüstszürke jószág. És jó darabig meglepetten bámultak rá, aztán egyszerre öt-hat hang fedezte föl: — Nohát, az öreg Puzzle! — Napvilágnál sosem látták, csak oroszlánbőrben, s most hihetetlenül megváltozott. Végre önmaga lett: szép számár, elegáns, szürke kabátban, s azzal a derék, becsületes képével, ha láttátok volna, ti is ugyanazt tesztitek, mint Jill és Lucy, odafutottak hozzá, átölelték a nyakát, megveregették és csókot nyomtak az orrára.

Mikor megkérdezték, hol volt eddig, bevallotta az igazat, hogy a többi állattal együtt ő is elvonult az ajtó előtt, velük tartott, amíg bírta, aztán kitért Aslan elől. Csak nem mutatkozhatott szégyenszemre az igazi Aslan előtt oroszlánbőrben, ebben a lehetetlen maskarában, nem is mert volna a szemébe nézni. Hanem amikor látta, hogy az ő barátai mind nyugat felé tartanak, gyorsan bekapott egypár harapás füvet (— Soha életemben olyan jóízűt nem kóstoltam! — mondta), aztán összeszedte a bátorságát és utánuk eredt.

— De magam sem tudom, mit csinállok majd, ha találkozom Aslannal — tette hozzá.

— Meglátod, minden rendben lesz — biztatta Lucy királynő.

S most már együtt mentek tovább valamennyien nyugatnak, mert ez látszott a helyes iránynak, amikor Aslan visszakialtott: — Tovább előre, és mindig magasabbra! — Egész seregnyi más állat haladt lassan ugyanazon az úton, de a zöld mező olyan tágas volt, hogy sehol sem támadt torlódás.

Még mindig korán volt, és a reggel frissessége érződött a levegőben. Olykor megálltak, hogy körülnézzenek vagy hátrafelé, részben mert minden oly szép volt, részben mert megérintette őket valami megmagyarázhatatlan.

— Péter — szólalt meg Lucy —, mit gondolsz, hol járunk most?

— Nem is tudom — felelte a legfőbb király. — Emlékeztet valamire, de a nevét nem tudom fölidézni. Talán egész kicsi korunkban, nyári vakációban voltunk valahol...

— Az igazán mesebeli vakáció lehetett — jegyezte meg Eustace. — Mert ilyen vidéket egyetlen országban sem találni a mi világunkban. Látjátok ezeket a színeket? Hol láttok ilyen kékséget nálunk, mint azoké a hegyeké?

— Nem Aslan országa ez? — kockáztatta meg Tirian.

— Nem olyan, mint Aslan országa, ott a hegyek legtetején, túl a világ keleti végén — mondta Jill. — Én jártam ott.

— Ha engem kérdeztek — szól bele Edmund —, olyasmi, mint a narniai világ. Nézzétek azokat a hegyeket előttünk... és a roppant jégcsúcsokat mögöttünk. Engem inkább azokra a hegyekre emlékeztetnek, amelyeket jól látni Narniából, nyugat felé, túl a vízesésen.

— Igen, olyasfélék — mondta Péter. — Csak ezek jóval nagyobbak.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Nem hinném, hogy ezek annyira hasonlítanak valamire Narniából — mondta Lucy. — De nézzetek oda. — Dél felé mutatott, tőlük balra, és mind megálltak s arra pillantottak. — Azok a dombok — mondta Lucy —, ahol zöldellnek az erdők, és a kék csúcsok mögöttük... nem egészen olyanok, mint amelyek Narnia déli határán voltak?

— Igaz! — kiáltotta egy percnyi némaság után Edmund. — Pontosan olyanok. Nézzétek, ott a Pire-hegy, a villás fejével, s ott az Archenlandbe vezető hágó, és az egész...

— És mégsem az — vélte Lucy. — Ezek mások. Több a szín rajtuk, és messzebbre néznek, mint ahogy én emlékeztem... ezek valahogy inkább... inkább... nem is tudom...

— Mások, mint a valóság — mondta halkan Lord Digory.

Hirtelen szárnyra kapott Messzllát, a sas, jó tíz-tizenkét méter magasba röppent, körözött, majd leereszkedett a földre.

— Királyok és királynők — kiáltotta —, mindannyian vakok voltunk. Még csak most kezdjük látni, hol is vagyunk. Odafönről láttam Ettinsmuirt, Beaversdamot, a Nagy Folyót és Cair Paravelt, ott fénylik, ragyog mind a Keleti-tenger szélén. Narnia nem halott. Ez itt Narnia.

— Hogyan lehetséges ez? — szólalt meg Péter. — Hiszen Aslan megmondta nekünk, idősebbeknek, hogy soha többé nem térhetünk vissza Narniába, és mégis itt vagyunk.

— Igen — mondta Eustace. — Láttuk földig rombolva, és a nap is kilobbant.

— A sasnak van igaza — mondta Lord Digory. — Hallgass ide, Péter. Mikor Aslan azt mondta, hogy nem térhetsz vissza többé Narniába, ő arra a Narniára gondolt, amelyik tebenned élt. De az nem az igazi Narnia volt. Annak volt kezdete és vége. De csak az árnyéka, vagy mása volt a valódi Narniának, mert az mindig itt volt és mindig is itt lesz, csakúgy, mint a mi világunk, Anglia, és mind az egész együtt csupán árnyéka vagy mása valaminek Aslan igazi világában. Nem kell gyászolnod Narniát, Lucy. Mindaz, ami a régi Narniából fontos, a kedves élőlények átvonultak az ajtón keresztül az igazi Narniába. És az persze más, különbözik; elkülönbözők, mint a valóságos tárgy az árnyéktól, vagy a valóságos élet az álomtól.

Amit Digory elmondott, úgy föllelkesítette őket, akár a harsonaszó, majd egy lélegzetre hozzátette még:

— Ez mind benne van Platonban. Úristen, mi mindent tanítottak azok az iskolák!

E szavakra az idősebbek nevetésre fakadtak. Hiszen hányszor hallották tőle ugyanezt jóval ezelőtt abban a másik világban, ahol szürke volt még Digory szakála a mostani aranyszínű helyett. Ő maga is értette, min mulatnak, s velük nevetett. De igen gyorsan elkomolyodtak megint valamennyien: mert, mint tudjátok, van egy foka a boldog csodálkozásnak, amelytől elkomolyodunk. S ez többet ér, hogysen tréfákra pazaroljuk.

Éppoly nehéz elmagyarázni, miben különbözött ez a napsütötte föld a régi Narniától, mint az itt termett gyümölcsök ízét. Talán megsejtitek, ha elgondoljátok a következőt: olyan szobában vagytok, amelynek egyik ablaka bájos tengeröbölre a vagy hegyek közötti völgyre néz. S az ablakkal szemközti falon tükör van. S ha elfordultok az ablaktól, hirtelen ismét megpillantjátok a képét annak az öbölnek vagy annak a völgynek a tükörben. S a tenger vagy a völgy a tükörben első látásra pontosan olyan, mint az igazi: mégis, ugyanakkor valahogy más — mélyebb,

C.S.Lewis: A végső ütközet

csodálatosabb, tetszetősebb, mint a tájak a mesében; a mesében, melyet sosem hallottatok, de nagyon szeretnétek ismerni. A különbség a régi Narnia meg az új Narnia között ilyesféle volt. Az új mintha mélyebb ország volna; minden sziklája, virága, fűszálainak éle mintha többet jelentene. Nem írhatom le hívebben: ha egyszer majd eljuttok oda, megtudjátok, mire gondolok.

Az egyszarvú volt az, aki valamennyiük érzését összefoglalta. Jobb első patáját a földre dobantotta, s nyerítve fölkiáltott:

— Hazaértem végre! Ez az én igazi hazám, ide tartozom! Ezt az országot kerestem egész életemben, de mostanáig nem ismertem. Ezért szerettük a régi Narniát, mert néha egy kicsit ilyen volt, mint ez. Brí-hí-hí! Gyerünk tovább, előre, és mindig magasabbra!

Megrázta sörényét és előreszökkent, hatalmas vágtában, egyszarvú-vágtában, amely a mi világunkban villámsebessen túlröpítené látóköriükön. De most valami iszonyú furcsa dolog történt. Valahányan nekilódultak és ámultan érezték, hogy bírják szédítő iramát: nemcsak a kutyák meg az emberek, de még a kissé dundi Puzzle és a kurta lábú Poggin, a törpe is. A szél az arcukba fújt, mintha sebesebben hajtanák szélvédőtlen kocsijukat, vagy expresszvonat ablakából bámulnák a tájat. Gyorsabban és gyorsabban futottak versenyt, de egyikük sem melegegett ki, nem fáradt belé és lélegzete sem akadt el.

16. fejezet

Isten veled, árnyékvilág.

Ha valaki elernyedés nélkül tud futni, az legszívesebben mást se tenne. De ilyen-olyan okból mégiscsak meg kell állnia. Hát így esett, mikor Eustace hirtelen fölkiáltott:

— Nézzétek csak, hová értünk!

És lefékezett. Mert elébük tárult a Katlan-tó, s mögötte a megmászhatatlan szirtek, és másodpercenként ezer meg ezer tonnányi víz zúdult át rajtuk; egyes helyeken gyémántként villogva, másokon üveges sötétzölden; a Nagy Vízesés szüntelen robajlása megtöltötte fülüket.

— Ne álljatok meg! Tovább, előre, még magasabbra! — rikoltotta Messzilát, röptében fölfelé húzva.

— Könnyű neki! — mondta Eustace, de Jewel is fölkiáltott:

— Meg ne álljatok! Tovább, előre, még magasabbra! Azértis föl!

Hangját alig hallhatták a zuhatag dörgésétől, de a következő pillanatban azt látták, hogy nagy loccsanással beleveti magát a tóba, és a többiek mind utána. A víz nem volt harapósán hideg, ahogy várták — kivált Puzzle —, csupán habosán, finoman hűvös. S már azon kapták magukat, hogy egyenest a vízesés felé úsznak.

— De hisz ez örültség — szólta Eustace Edmundhoz.

— Tudom, de mégis — felelte az.

— Hát nem csodálatos? — mondta Lucy. — Egy csöpp félelmet sem érzek, pedig szinte kívánnám. Megfigyeltétek?

— A kutyafáját, így is van — mondta Eustace.

Jewel érte el elsőnek a vízoszlop alját, Tirian szorosán mögötte. Jill volt az utolsó, így ő jobban látta a teljes képet a többieknél. Észrevett valami fehérséget, amint folyamatosan közelít a zuhataghoz. Ez a fehérség az egyszarvú volt. El nem dönthette, úszik-e vagy kapálózik de mozgott egyre fölfelé. Szarvával kettészelte a vizet maga előtt, s az két szivárványszínű sugárban csobogott válla körül. Nyomában Tirian király, karját, lábát úszómozdulatokkal emelve, de egyenesen fölfelé haladt, mintha csak a falon úszna.

Legmulatságosabbak a kutyák voltak. Rohantukban nem fogyott ki a lélegzetük, de most nyüzsögve tekergőztek előre, versengve fröcsköltek és tüszentettek, s mert egyre ugattak közben, orruk, szájuk teli lett vízzel. De míg Jill mindezt megfigyelhette, maga is följutott a vízesésen. Ilyesmi is képtelenség lett volna a mi világunkban. Még ha nem fulladtál volna meg addig, akkor is darabokra tép a víztömeg iszonyú súlya a számtalan éles fogú sziklán. De itt a hajad szála sem görbült meg. Csak haladtál följebb és följebb, míg a vízből ezerfelé villogó fény tükrözött rajtad, és színes kavicsok lobbantak el alattad, hogy úgy látszott már, magad is fényként kúszol mind magasabbra, s a mélységiszony is csak akkor rémítene meg, ha egyáltalán képes volnál még félni, de itt mindebből csak a diadalmas izgalom mámorea maradt meg. S végül elértél a nyájas, enyhe, zöld kanyarulathoz, ahol a víz túlcsordult tetőpontján, s a zuhatagot elhagyva kinn találtad magad a folyó szintjén. A rohanó áram mögöttes volt, s te pompás úszóként haladhattál vele szemben. Hamarosan mind a parton voltak, csöpögve, de boldogan.

C.S.Lewis: A végső ütközet

Hosszú völgy tárult elénk s roppant, havas hegyek, most sokkal közelebb, az égbe meredve.

— Tovább, előre, még magasabbra! — kiáltotta Jewel, és menten fölkerelkedtek.

Most kívül jártak Narnián, fönt a nyugati vadonban, melyet sem Tirian, sem Péter, de még a sas sem látott soha ezelőtt. De Lord Digory és Lady Polly igen. — Emlékszel? Emlékszel? — kérdezték egyre egymástól, nyomatékkal és el sem fulladva, bár az egész társaság nyílsebesen futott előre.

— Igaz-e, Lordom, amit a régi krónikák mondanak, hogy ti ketten erre utaztatok azon a híres napon, amikor ez a világ teremtődött? — kérdezte Tirian.

— Igaz — felelte Digory —, s nekem úgy tűnik, mintha csak tegnap lett volna.

— És szárnyas lovon? — firtatta Tirian. — Ez a részlet is igaz?

— Szentigaz — erősítette meg a Lord.

De a kutyák türelmetlenül ugatták: — Gyorsabban! Gyorsabban!

Így rohantak eszeveszett iramban, már inkább röpülés volt, mint rohanás, még a sas sem szállt fölöttük sebesebben. És kanyargó völgy jött kanyargó völgy után, föl a dombok meredélyén, és még sebesebben lefelé a túldalton, hol követve, hol keresztezve a folyót, átvágva hegyi tavakon eleven versenycsónakként, míg végül egy hosszú tó messzi végén, mely türkizkéken csillogott, szelíd, zöld dombot pillantottak meg. Oldalai piramis módján rézsútosak, tetején zöld fal futott körbe, de afölött fák ágai, levelük akár az ezüst, gyümölcsük arany színű.

— Tovább, előre, és egyre följebb! — harsogta az egyszarvú, és senki sem maradt el tőle. Egyenest a völgy lábától vágtak neki és úgy zúdultak végig a lejtőn, ahogy a megtört hullám csap át a parti sziklákon. Bár az emelkedő majdnem oly meredek volt, mint valami háztető, és a fű sima, akár a tekepálya, egyikük sem csúszott el. Csak a tetőre érve lassítottak le, ezt is azért, mert szembe találták magukat az aranykapuval. És ebben a percben egyikük sem volt olyan merész, hogy kipróbálja, nyitva van-e. Ugyanazt érezték, akár korábban a gyümölcsfáknál. — Megkockáztathatjuk? Szabad-e? Nekünk szánták-e vajon?

De míg ők így tébláboltak, valahonnan a fallal kerített kert belsejéből erős, csodálatosan zengő és édesszavú kürtszó hallatszott, s a kapuszárnyak kitértek.

Tirian lélegzetfojtva várta, ki jön eléjük. S akire legkevésbé számítottak, csinos, ragyogó szemű egerke jelent meg, fején körbefogott, piros toll, és bal mancsa hosszú kard markolatán pihent. Előkelően meghajolt, s cincogó hangján megszólalt:

— Köszöntlek benneteket Aslan nevében. Gyertek bátran előre.

Tirian meglepve látta, hogy Péter király, Edmund király és Lucy királynő előrefut s letérdelve üdvözlí az egerkét, nevét kiáltva: — Rípicsíp! — És Tirian sebesebben lélegzett a valódi csodától, hogy Narnia híres hőseinek egyikét, Rípicsípét, az egeret látja, aki a nagy berunai csatában küzdött, s azután a világ végére hajózott el Caspian királlyal, a tengerjáróval. De nem sokáig tűnődhetett mindezen, mert előbb két erős kar szorítását érezte vállán, majd szúrós szakállú csókot az arcán, s meghallotta az emlékezetes hangot:

— Mi van veled, legény? Jól megnőttél és kiteltél, mióta nem láttalak!

C.S.Lewis: A végső ütközet

Tulajdon édesapja volt az, a jóságos Erlan király, de nem ahogy Tirian látta, mikor falfehéren, sebesülten hozták haza az óriással vívott harcból, még úgy sem, ahogyan Tirian emlékezett rá a későbbi évekből, mikor már feje megőszült. Ez az ő fiatal és vidám apja volt, ahogyan az egészen korai időből alig sikerült földéznie, hiszen ő maga kisfiú volt még, s a Cair Paravelbeli kastély kertjében játszott apjával nyári estéken, mielőtt ágyba küldték. A friss kenyér és tej illatát érezte újra, a gyerekkori vacsorákét.

Jewel úgy gondolta, „Egyelőre nem zavarom őket, hadd beszélgessenek, majd aztán megyek oda, hogy üdvözöljem a jóságos Erlan királyt. Mennyi remek almát adott nekem csikókoromban.” De a következő percben más jutott eszébe, mert a kapu felől olyan daliás és nemes ló közeledett, hogy még az egyszarvút is zavarba ejtette megjelenése: hatalmas szárnyas paripa. Egy pillanatra Lord Digoryra és Lady Pollyra bámult és fölnyerített: — Hahó, pajtások! — s azok mindketten visszakiáltották: — Sólyom! Jó öreg Sólyom! — és futottak, hogy megcsókolják.

De addigra az egér már sürgette őket, hogy menjenek beljebb, így valamennyien beléptek az aranykapun át a gyönyörűségeket illatú kertbe. A levegő hűs keveréke volt a napfénynek s a fák alatti árnyéknak, végigsétáltak a fehér virágokkal szegett ruganyos pázsiton. Alig akartak hinni a szemüknek: a kert sokkal tágasabbnak bizonyult, mint amilyennek kívülről látszott. De idejük sem volt ezen töprengeni, mindenfelől annyian siettek elő, hogy találkozzanak az új jövevényekkel.

Akiről csak hallottatok — ha ismeritek ezeknek az országoknak történetét —, ott tolongott körülöttük. Glimfeather, a bagoly és Puddlelum, a mocsárjáró, Rilian király és édesanyja, a Csillag lánya, és híres atyja, maga Caspian. S közvetlenül mellettük Lord Berné és Trumpinkin, a törpe, meg Trufflehunter, a derék Borz Glenstormmal, a kentaurral, s száz más hőse a nagy szabadságharcnak. Aztán másfelől eljött Cor, Archenland királya atyjával, Lune királlyal és feleségével, Aravis királynő és a bátor herceg, Corin, a villámöklű és bátyja, meg Bree, a mén és Hwin, a kanca. S aztán — ami csoda volt a csodák közt is Tiriannak —, eljött a távoli múltból a két jó Beaver és Tumnus, a faun. Egymást érték az üdvözlések és csókváltások, a fölújított hajdani tréfák (fogalmatok sincs, milyen jól hangzanak néhány évszázad múltán). Az egész társaság a gyümölcsös közepe felé hullámszórt, ahol a Phoenix ült az egyik fa koronájában s lenézett rájuk, és a fa lábánál volt a két trónszék, s ott ült Frank király és Helen királynő, a narniai és archenlandi királyi család megalapítói. És Tirian úgy érezte magát kései utódként, ahogyan mi Ádám és Éva előtt állnánk, dicsőségüktől megrendülten.

És fél óra múlva — vagy lehet, hogy fél évszázaddal később, mivel az idő ott más, mint itt nálunk —, Lucy ott állt kedves barátjával, legrégebbi narniai barátjával, Tumnusszal, a faunnal, s lenézett a kert falán túl az alattuk elterülő Narniára. De úgy találta, lefelé tekintve a domb jóval magasabb, mint gondolta; mélybe süllyedt ragyogó szirtjeivel tán ezer méterrel alattuk, s a fák abban a lenti világban nem nagyobbak zöld sószemcséknél. Megint visszafordult, hátával a falnak támaszkodva és a kertre nézett.

— Látom — mondta végül eltűnődően —, most látom. A kert olyan, mint a konyha volt. Sokkal nagyobb belül, mint kívülről.

C.S.Lewis: A végső ütközet

— Persze, Éva lánya — mondta a faun. — Ha tovább előre és egyre följebb mégy, minden nagyobbra nő. A belső tágasabb a külsőnél.

Lucy élesen nézte a kertet és látta, hogy az már nem is kert, hanem maga a teljes világ, saját folyóival és erdeivel, a tengerrel és a hegységekkel. Ismerte őket mind.

— Értem — mondta. — Ez még mindig Narnia, és valóságosabb és szebb, mint a lenti Narnia, éppúgy, ahogyan az valóságosabb és szebb volt, mint Narnia a kunyhó ajtaján túl! Értem... a világ a világon belül, Narnia Narnián belül...

— Úgy van — mondta Tumnus. — Mint a hagyma: ha mind mélyebben hatolsz belé, valahány leszelt karika nagyobb, mint a legutóbbi.

És Lucy ilyenformán elmélyedve csakhamar ráébredt, hogy új és gyönyörű változás megy végbe benne. Amit csak átvizsgált, bármily távol esett is, mihelyt ráirányította szemét, sokkal tisztábbá és közelebbé vált, mintha távcsövön nézné, így látta most az egész déli sivatagot s mögötte a nagyvárost, Tashbaant; s tőle keletre Cair Paravelt a tengerparton, annak a szobának ablakából, amelyik valaha az övé volt. És messze, künn a tengeren fölfedezte a szigeteket, egyiket a másik után, a világ végéig, és azon túl, az égbe nyúló hegységet, amelyet Aslan országának neveztek. De most észlelte, hogy az is része volt csupán a roppant hegyláncnak, mely körbefogja a világot. És szemből egyre közeledni látszott. Majd balfelé tekintve látta, hogy amit sokszínűben ragyogó felhőnek nézett, azt hasadék szakítja meg. De élesebben szemügyre véve meggyőződött, hogy az egyáltalán nem felhő, hanem szilárd szárazföld. S amint tekintetét ráirányította egyik sajtáságos foltjára, hirtelen fölkiáltott:

— Péter! Edmund! Gyertek, nézzétek! Gyertek gyorsan!

S ők odamentek és lenéztek, mert a szemük olyanná vált, mint hűgüké. Péter fölkiáltott:

— Nohát! Hisz ez Anglia! És az ott maga a ház... Kirke professzor régi otthona, a vidéki ház, ahonnet a mi kalandjaink elindultak!

— Azt hittem, azt a házat már lebontották — mondta Edmund.

— Le bizony — mondta a faun. — De ti most az Anglián belüli Angliát látjátok, az igazit, ahogy ez az igazi Narnia. És a bennetek élő Angliában egyetlen valódi értéket sem rombolhatnak le.

Hirtelen más helyszín felé fordították szemüket, s Péter, Edmund és Lucy lélegzete elállt az ámulattól, majd fölkiáltottak és integetni kezdtek. Szüleiket pillantották meg, amint visszaintegettek a széles, mély völgyből. Ahogyan az emberek a hatalmas hajó fedélzetéről integetnek, s a parton várakozók már a találkozásra készülnek velük.

— Hogyan érhetjük el őket? — kérdezte Lucy.

— Mi sem könnyebb — felelte Tumnus. — Az a táj meg ez a táj — és mind a valódi tájak — csupán vágyat keltő kiszögellései Aslan hatalmas hegységeinek. Csak végig kell mennünk a gerincen fölfelé és lefelé, míg egymásba nem érnek. De halljátok? Ez Frank király kürtje: mennünk kell!

És máris azon kapták magukat, hogy együtt tartanak a hömpölygő, népes fölvonulással, fölfelé, olyan magas hegyekben, amilyeneket ezen a világon még sosem láttak, csakis innét. De ezeket a hegyeket nem borította hó: csak erdőségek és zöld lankák, szikrázó vízesések és édes illatú gyümölcsök, egyik a másik fölött, a végtelenig emelkedve. És amerre haladtak, egyre szűkült az út, mindkét oldalán mély völgy, s

C.S.Lewis: A végső ütközet

keresztüljutva rajta, a táj már a valódi Angliává vált s egyre közelebb volt.

Szemben a fény folyton erősödött. Lucy látta, hogy a színtjászó sziklák hosszú sora fölfelé viszi őket, akár valami óriáslépcső. S akkor minden másról megfeledkezett, mert maga Aslan jött le rajta, szikláról sziklára szökellve, a hatalom és szépség eleven zuhatagaként.

És az első, akit Aslan maga elé szólított, Puzzle volt, a számár. Sosem láttatok még gyámoltalanabb és ostobább szamarat, mint amilyen Puzzle volt, ahogy Aslan elé ment; és rá sem mert nézni, sunyított, akár egy kiscica a bernáthegyi előtt. Az Oroszlán lehajtotta fejét és súgott valamit Puzzle-nak, amitől annak hosszú füle lekonyult; de Aslan ismét mondott valamit, s attól menten hegyezni kezdte. Az emberek nem hallhatták, mikor mit mondott. De aztán feléjük fordult és így szólt:

— Most nem látszotok olyan boldognak, amilyenek én szeretnék tudni benneteket.

Lucy megszólalt: — Úgy félünk, hogy elküldesz minket, Aslan. Hiszen már nemegyszer visszaküldtél a mi világunkba.

— Ettől ne féljete — mondta Aslan. — Hát nem találtátok még ki?

Repesett a szívük, és magasba szökkent bennük a remény.

— Akkor az valódi vasúti szerencsétlenség volt — mondta lágyan Aslan. — Szüleitek és ti valamennyien — ahogy az árnyékvilágban mondani szokás —, halottak vagytok. Szolgálatotok lejárt, és megkezdődött a szabadság. Az álomnak vége: ez a reggel.

S míg beszélt, nem volt többé oroszlán a szemükben.

De mindaz, ami ezután következett, oly nagyszerű és gyönyörűsége volt, hogy nem is vagyok képes megírni. A mi számunkra ez a vége történetünknek, s teljes hűséggel annyit mondhatunk csupán, hogy örökké boldogan éltek. De az ő számukra csupán kezdete az igazi történetnek. Egész evilági életük, valamennyi narniai kalandjuk csak a borító és a címlap volt: most végül elkezdődik a Nagy Történet első fejezete, amit e földön még senki sem olvasott, amely örökké folytatódik, s abban minden egyes fejezet szebb az előzőnél.